

Bibliotéka poučná a zábavná

vydávaná

„Dědictvím sv. Cyrilla a Methoděje“.

Veškerých Dědictvím vydaných spisů č. 51. na rok 1904.

Jen katolické náboženství má budoucnost.

Upravil

Filip Jan Konečný.

Památce Františka Sušila.

K stým narozeninám slavného kněze,
učence a učitele, prvního starosty
Dědictví sv. Cyrilla a Methoděje

sestavil

Vlad. Šťastný.

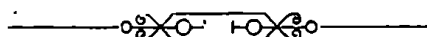
V BRNĚ 1904.

V kommissi u Karla Winikra v Brně, Bedřicha Grosse v Olomouci
a v Cyrillo-Methodějském knihkupectví (Gustava Francla) v Praze.

Jen katolické náboženství má budoucnost.

Upravil

Filip Jan Konečný.

Památce Františka Sušila.

K stým narozeninám slavného kněze,
učence a učitele, prvního starosty
Dědictví sv. Cyrilla a Methoděje

sestavil

Vlad. Šťastný.

V BRNĚ 1904.

V kommissi u Karla Winikra v Brně, Bedřicha Grosse v Olomouci
a v Cyrillo-Methodějském knihkupectví (Gustava Francla) v Praze.

Tiskem benediktinské knihtiskárny v Brně.

Památce Františka Sušila.

K stým narozeninám slavného
kněze, učence a učitele, prvního
starosty Dědictví sv. Cyrilla a
===== Methoděje =====

sestavil

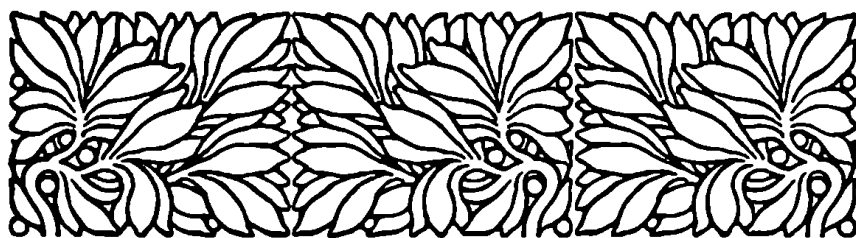
Vlad. Šťastný.

FRANTIŠEK SUŠIL.

* 14. června 1804, † 31. května 1868.

Když po staleté tuhé, chmurné zimě
zas první skřivan věstil jaro nové,
a v půdě srdcí udupané símě
zas počali hrát slunce paprskové;
když po staleté teskné noci tmavé
zas zasvítilo jitro usměvavé;
když po staletém smrti rovném snění
náš národ slavil svoje probuzení:

v tu dobu tajemnou, v tu dobu svatou,
kdy národ na smrt utýraný ožil,
se snesl anděl nad chudobnou chatou
a do kolébky prosté — dítě vložil —
z těch, pro něž tklivé verše zazpívány:
„Chaloupky naše, buďte požehnány!“ —
z těch, které ve vlast světlo rozestřely
a nový život vlily v národ celý.

V té chatě, v srdci Moravy jež stála,
nám nejvzácnější dar svůj dalo nebe,
jím vzešlo slunce, jímž nám zora vzplála:
tam odtud, Sušile, nám Bůh dal Tebe! . . .
Ty Slunce, v kterém všechny hvězdy nítí
svůj žár, jež na obloze naší svítí! . . .
Ty našeho dne svítající Ráno! . . .
Ty v sady spásy vedoucí nás Bráno! . . .

Kdo svíci rozžehá, kde slunce plane?
Nač slavit, co má slávu svoji v sobě?
Dík raděj vzdáme Tobě, dobrý Pane,
že's muže pravého dal v pravé době . . .
Dík za Genia, jeho jasné světlo,
dík za vše, v jeho paprscích co vzkvetlo;
dík za vše pravdy, které z něho vzplály!
dík za vše klasy, které nám jím zrály! . . .

Dík za milost, již u oltáře získal,
dík za srdce, jež tálo v lásce vřelé,
dík za nadšené slovo, jímž duch tryskal!
Dík za ty kněze, naše buditele,
již z jeho zásob seli zrno ryzí,
kde hojnou úrodu dnes národ sklízí,
co s jeho rtů, z knih jeho přijímali,
v tom naše otce i nás vychovali . . .

Dík za Výklad, jímž v Krista, v apoštoly
Svatých Otců v díla nevystihlá
se nořil jako v zlatonosné doly,
kde ruka jeho sterý poklad zdvihla! . . .
Dík za písně, v nichž radost svou i hoře
náš lid pěl, a jež vyrval zkázy z moře! . . .
Dík za Dědictví Bratří Soluňanů,
jež sta knih slalo v chatky našich lánů! . . .

Dík za míru a zákon pěvcům daný,
dík za Tvé písně jemné, hymny vroucí,
v něž žhavý cit i moudrost sladká vtkány!
Dík za Tvůj příklad ctností stkvoucí! . . .
Dík za Tvých ňader svatou lásku dvojí,
jež vlast a církev v sestry rodné pojí! . . .
Dík za vše, co v Tvé jasné duši plálo! . . .
Dík za vše, co nám v Tobě nebe dalo! . . .

O, Sušile! Náš Mistře, Otče, Vzore!
Pros za nás, lid svůj, u Božího trůnu,
by okrálo vše, co je u nás choré,
by síly bylo v zápas o korunu,
jíž národa je život, zdar a sláva,
jež každému z nás naděj blahou dává,
a lásky Tvoje dvojí na peruti
v říš Pravdy věčné kéž jsme pozdvihnuti.

Jakub Pavelka.

Tré řečí

na oslavu

stoletých narozenin Františka Sušila
roku 1904 konaných.

1. **František Sušil.** Přednesl studujícím biskupského semináře pacholeckého v Brně dne 20. března Vlad. Šťastný.

2. **Sušil v básních.** Přednáška Vlad. Šťastného o pouti a akademii bohoslovců českoslovanských dne 3. srpna.

3. **Řeč,** kterou o slavnosti stoleté památky narození Fr. Sušila ve dvoraně Besedního domu v Brně dne 19. června měl Dr. Robert Neuschl, professor mravovědy a kanonického práva na ústavě bohosloveckém v Brně.

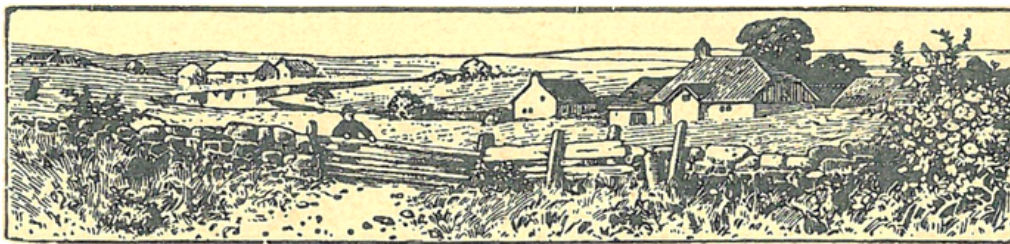
Nebylo roku tohoto 1904 na Moravě českého města i městečka, kde by se tím neb oním způsobem nebyla konala památka stých narozenin předního buditele a pěstouna národa našeho Františka Sušila, prvního starosty Dědictví sv. Cyrilla a Methoděje. Ano i v Čechách s královskou Prahou v čele věnovala čelnější města zaslouženou poctu velikému synu Moravy.

A právem. Našemu Františku Sušilovi patří vynikající místo mezi těmi tichými geniemi našeho národa, které mu Bůh poslal, aby ho z dvěstěleté mrákoty probudili k novému téměř životu, a kterým všechno děkuje, čím se od té doby na podiv všemu světu znova postavil v řadu kulturních národů evropských.

Veliké jest dílo Sušilovo a dědictví ducha jeho mezi námi; ale větší snad ještě ceny jest vzor ideálního kněze a vlastence, jaký nám z celého života Sušilova září. V tom shodují se všechny ty řeči a přednášky, jež o Sušilovi v tomto památném roce kdekoliv po vlastech našich byly konány. Toť obsahem i těch tří promluv, které mladším i starším čtenářům našim podáváme a v nichž Sušilova velebná postava z různých stránek osvětlená snad nemine se s účinkem, jež bychom si přáli míti ovocem obnovené památky našeho velikého učitele, aby znova ožilo v každém z nás krásné heslo Sušilovo:

Dvě krásy spanilých duše mé ovládnulo stánek,
zemská jedna, druhá s výšiny posla nebes.
Církev a vlast — ty v mojich milují sestersky se nádrech,
každá půl, každá má moje srdce celé.

František Sušil.

Přednesl studujícím biskupského pacholeckého semináře
Vlad. Šťastný.

Letos je tomu 100 let, co se narodil jeden z největších Moravanů, ba Slovanů vůbec, slavný náš František Sušil. Jest obyčejem označovati rok a den narození v životopisech hvězdičkou a datum úmrtí křížkem. Když u jména Sušilova rok 1804 ozdoben jest hvězdou, sluší značku tu bráti v plném, a to nejkrásnějším významu jejím. Ano, dne 14. června r. 1804., kdy se narodil hostinskému v Novém Rousínově Fabianu Sušilovi synáček, jenž téhož dne byl pokřtěn na jméno František, vzešla nad Moravou hvězda, jež rostla a vstoupala výš a výše, jež nezapadla jako nějaký meteor, nýbrž svítí jako stálice prvního řádu podnes, byť už dávno ke jménu Sušilovu byl přistoupil křížek dne úmrtního, a byť i dávno tělesná schránka velikého ducha spočívala pod pomníkem, jež mu vděčnost naší vlasti zbudovala.

Znáte všichni pomník ten a jest zajisté k nemalé cti českých studujících brněnských, že o slavnosti dušiček nikdy neopomenou hrob Sušilův navštívit a písněmi a modlitbou poctiti

a obnoviti památku velikého syna vlasti. Ano, dobře bude s mládeží naší studující, touto nadějí vlasti, jak i Sušil rád ji jmenoval, dokud s úctou bude pohlížeti ku hvězdě této, jež tak jasnou a čistou září plane na blankytu života našeho národního, dokud bude v Sušilovi uznávati a ctíti vzor lásky k Bohu a vlasti, vzor neúmorně činného, obětavého, svatého života.

Ale právě, že tak vznešená jest ta velebná postava Sušilova jak před námi stojí v životě tolikerou a tak požehnanou prací posvěceném, nesnadná jest úloha má, maje vylíčiti Vám, milí studující, aspoň poněkud tento ideal kněze, učenice a učitele, vlastence a člověka, jakého Bůh národu našemu poslal v Sušilovi. — Každé odvětví jeho činnosti hodno by bylo celé knihy, jak to učinil jeho životopisec Dr. Pavel Vychodil, který vydal šest objemných sešitů životopisu Sušilova*) a přece práci svou jenom nástinem jmenuje. Čím tedy může býti tato přednáška moje, leč jakýmsi stínem toho nástinu a jen proto, že jsem byl tak šťasten Sušila míti učitelem, ano více, otcovským příznivcem svým, odhodlal jsem se ku přednášce této, v níž mohu jen tak letmo dotknouti se jeho obsáhlé, směrodatné činnosti a míním hlavně v několika rysech z vlastní paměti poukázati na jeho vznešenou, krásnou, milou a svatou povahu.

* * *

*) František Sušil. Životopisný nástin od Dra Pavla Vychodila. V Brně. Tiskárna bened. 1898—1904.

Hlavní data života Sušilova nejsou Vám snad neznáma. Byl třetím z osmi dětí manželů Fabiana Sušila a Teresie, roz. Pospíšilovy, které však kromě něho a sestry Josefky v útlém mládí zemřely. Otec, dosti zámožný to občan novorousinovský, byl horlivým písmákem a dával i dětem rád z bible předčítati. Zemřel již roku 1832. Matka líčí se jako žena statná a rázná, při tom však něžná a cituplná. V duchu její povahy byly dítky zbožně a řádně vychovány. Sám S. vypravoval, kterak jednou malého Františka, jemuž se někdy za školou lépe líbívало než ve škole, za provázek do školy uvedla a takto tuláčka naučila pořádku.

Domácí škola poskytla Františkovi též dobrého vzdělání ve zpěvu a hudbě, což mu později velmi posloužilo při sbírání písní národních. Doma konal též první studia gymnasijní. Učil ho kaplan novorousinovský, bratr to matčin Fr. Pospíšil, zkoušky pak skládal na gymnasiu s prospěchem velmi dobrým. Tento delší pobyt mezi svými na venkově přispěl nemálo k zachování původního rázu ve smýšlení a povaze Sušilově. Tím pevněji zakořenila se v něm láska k lidu a přírodě.

Do čtvrté třídy gymnasijní zapsán již roku 1819. u piaristů v Kroměříži, kde P. Placidus Horn vynikal vzděláním literárním a žáky nabádal dle tehdejší osnovy učební k veršování, které Sušil už tenkrát pilně pěstoval. Již v Kroměříži znám byl jako dobrý znalec češtiny a Slovan, jak se tenkrát říkalo.

Na filosofický ústav (nynější 7. a 8. třídu) odebral se Sušil do Brna, bydlel tu v kterémisi domě na Pekařské ulici u jakési paní Ludmily, známé tehdy „matky studentů.“ Studoval výborně, oblíbil sobě zvláště latinskou a řeckou klasickou literaturu. — Roku 1823. přihlásil se do theologie, kde se věnoval zvláště studiu Písma svatého a jazyků semitských, jichž výborným učitelem byl pozdější prelát Cyrill Napp, dobrý přítel Palackého a jiných našich výtěčníků.

V církvi vládlo tehdá ještě Josefinské osvěcenství a lichý humanismus; ale Sušil, jemuž každá polovičatost byla proti mysli, nedal se proudem strhnouti a srdce jeho opanovala již tehdá velikolepá idea církve, jakožto všeobsáhlé, sjednocené společnosti duchovní řízené Duchem sv. Utěšitelem, a vedla všechny snahy a práce Sušilovy. Zůstala mu po všechem život tou kráskou s výšin nebeských, které věnoval srdce půl a zároveň srdce celé, neboť láska k církvi nevadila mu v horoucí lásce k vlasti, této druhé krásce, jež ovládla duchem a srdcem jeho, nýbrž pojila se s ní v jeden svatý oheň, který po čas života v ušlechtilé duši jeho plapolal. — K této lásce k rodnému jazyku již v Kroměříži rozohnila Sušila (jak Matěj Procházka tvrdí) Dobrovského předmluva k Tomsovu slovníku česko-německému (1791). Nastíněný tam obraz veliké čeledi slovanské s velikou budoucností bohaté a tvořivé mluvy, nadchnul jej k horlivému studiu řečí slovanských.

Tou dobou, co Sušil v Brně studoval, v Čechách již o vzkříšení národa ze staleté mrákovy pilně se pracovalo. Dobrovský sice jako Pelcl vzdávali se naděje ve vědeckou a literární zdatnost pokleslé a k pozvolnému umírání odsouzené prý češtiny, ale mínění to vyvraceli již plodnou a úžasnou činností svou Jungmann i Palacký Dobrovským r. 1823. do Prahy uvedený. Roku 1824. zazářila již Kollarova „Slávy Dcera“ a národní obrození mohutnělo a šířilo se silou neodolatelnou. Na Moravě však — jak napsal ještě 1837 Chmelenský k Palackému z Olomouce, — „vůbec všecko ještě u velikém dřímání se nacházelo.“ Jednotlivci jen zvláště z duchovenstva, ještě nejméně odrodilého, stopovali s nadšením národní ruch v Čechách. Takovými byli v Brně kněz Dom. Kinský, bývalý professor filosofie a kaplan Vincenc Ziak. Ke Kinskému Sušila uvedl strýc Fr. Pospíšil. Stal se mu upřímným přítelem a rádcem, pomáhal mu literární vzdělání doplňovati a sledovati rozvoj nové literatury české. Opravoval a brousil také básně Sušilovy „maje radost“, jak pravil, „že i na neúrodné dosaváde Moravě vyskytl se básník, o kterém nadíti se lze, že časem bude okrasou parnasu českého.“ U Kinského seznámil se Sušil také s Vinc. Ziakem, dobrým znalcem vlastiny a latiny a překladatelem Osvozeného Jerusalema, který však pojal myšlenku spojení slovenčinu s češtinou zvláště sestrojeným hlásko- a tvaroslovím. Kinský Ziakovi odpíral, Sušil však částečně věřil v možnost takovou a

zůstala mu odtud jakási náklonnost k neologismům, což bylo hlavně básním jeho na újmu nemalou.

Posvěcen byl Sušil na kněze r. 1827. a poslán za kaplana do Olbramovic, utrakvistické to farnosti u Krumlova, kdež v horlivé činnosti kněžské pracoval po devět roků. Koncem roku 1828. dostal za mladšího druha Tomáše Procházku, šlechtinou to duši, který se však vlivem tehdejších poměrů již odnárodnil. Sušil přivedl ho na pravou cestu a uzavřel s ním upřímné přátelství, jež potrvало, i když Tom. Procházka byl roku 1831. přeložen do rodiště svého Ivančic, kdež pak jako pravý apoštol až do smrti pracoval a posud žije v blahé paměti.

V blahopřání ku svátku Sušilovu roku 1846. píše mu Procházka: „K svátku Vašemu za mnohá dobrodiní pro mne i obec naši díky srdečné. Děkoval jsem také Pánu Bohu v den Váš za to, že Vás také pro mne na svět dáti ráčil . . . To jisto jest, že Vy jste byl onen, jehož jsem sobě na Bohu za dnů mladosti byl vyžádal.“

Jak pracoval a čím se zanášel Sušil mimo správu duchovní, — toho skvělým dokladem jest obrat v životě jeho r. 1837. Při bohosloví brněnském uprázdnila se 1835 professura N. Z. i vypsán o tu stolicí konkurs. A hle, mezi uchazeči octl se vedle Ant. Horského, zatímního profesora toho předmětu, Karla Nöttiga, kaplana při dómě (pozdějšího biskupa brněnského) a Karla Weinera z Frintenea ve Vídni — také venkovský kaplan Fr. Sušil. Učinil tak na do-

léhání Tom. Procházky, jenž znal přítelovu učnost, ale též jeho skromnost a ostýchavost a proto neustal mu domlouvati.

Výsledek zkoušky byl pro Sušila velice čestný. Komise byla překvapena jeho rozsáhlými vědomostmi, tak že osvěcený biskup Gindl, který se podivil, že má tak učeného kaplana v diecesi, neváhal Sušila jmenovati v lednu roku 1837. skutečným professorem biblického studia Nového Zákona a uložil mu hned po semestrálních zkouškách uvázati se v úřad učitelský.

Tak se dostal Sušil na místo, kde ho Bůh chtěl míti a kde mu dána byla možnost, rozvinouti a upotřebiti bohatých darů ducha svého, aby nesly církvi a vlasti užitek stonásobný, — nehynoucí. Zastával úřad svůj po 31 let. Zevnější běh života Sušilova byl od té doby ovšem prostý a jednotvárný. Rok školní zabírala činnost učitelská a literární, — prázdniny pak mu byly vítanou dobou podnikati cesty za písni národní. — Ale tento jednotvárný průběh let byl jenom rámcem života vyplněného tuhou, všestrannou, skvělými výsledky korunovanou činností, která úžas i podiv vzbuzuje. Před universálně vzdělaným duchem Sušilovým leželo ohromné pole národa v každé příčině zanedbaného, které volalo, ba křičelo po dělnících dovedných a obětavých. A těch bylo tak málo. Proto Sušil chtěl se dle sv. Pavla všechněm státi vším a činnost jeho byla tak mnohostranná a směrodatná pro věky a pracovníky budoucí. Tuto rozsáhlou činnost vylíčiti v krátké přednášce bylo by, jak

už řečeno, marným počínáním a poukazují tu znova na krásné dílo Dra. Vychodila. Já pak míním tu raději předvésti před zraky Vaše Sušila samého, jak si vedl při této mnohotvárné činnosti a to jako učitel a učenec, — jako sběratel písní národních, — jako básník — a jako přestitel ideje církevně-vlastenecké čili Cyrillo-Methodějské.

* * *

V alumnátě brněnském, zvláště od té doby, co tam byl Kampelík (1831—1833) vzrůstal se tenkrát již dosti čilý ruch mezi bohoslovci. Založili si českou knihovnu, kterou i biskup Gindl podporoval, a jak jen mohli knihy české odbírali a šířili. Tak na příklad Kollár poslal skrze ruce Kampelíkovy sto výtisků „Slávy Dcery“ a r. 1837. bylo tu přes 30 odběratelů „Časopisu Č. Duchovenstva“. Že nového profesora, o němž už tehdy jedna chvála šla, s nadšením uvítali, pochopitelno jest. A Sušil dovedl si rázem zjednotiti jak mezi posluchači, tak i ve sboru professorském plné vážnosti a lásky. Posluchačům imponoval vědomostmi a srdce jejich zjednával si vlídností a dobrotou. O přednáškách Sušilových případně napsal B. M. Kulda: „Někdy mluvil Sušil rychle jako bleskem; chtěl-li posluchač všechno sledovati a rozumem chápati, musil míti pozornost velmi napnutou; šlo to ráz na ráz a pádná myšlenka stihala myšlenku. Sušil má všechno, co se od profesora našeho věku požadovati může, i učenost věru hlubokou, či

raději řekněme vědoucnost rozsáhlou. Láska k národu však jest jeho nejkrasší ozdobou, kterou plápolá a tak oživen jest, že se může říci o něm, že nosí celý národ v čistém svém a nezištném srdci.“

Takým se jevil Sušil u věku již pokročilém též nám, když roku 1862. seděli jsme jako bohoslovci u jeho nohou. Týž zápal téměř mladistvý, táž hloubka myšlenek, táž živost, jíž výklady své protkával rozličnými exkursy — uchvacovala nás, když nám vykládal Písmo svaté, k němuž tenkrát již chystal svůj epochální výklad, jehož rukopis nám dával opisovati. — Všechnu váhu kladl na znalost Písma sv. a neústupně žádal po nás, abychom pro každou hodinu naučili se kapitolce Nov. Zákona na paměť. Ve zkoušení byl velice shovívavým a mírným, ale ke čtení a studiu Písma sv. dovedl vždy nabádati co nejdůrazněji. Povím příklad.

Stalo se, že přistihl několikrát jistého posluchače, že neuměl kapitolky. „Pane N. N.,“ pravil vážně Sušil, „víte-li pak, kdo byl sv. Servulus? — Nevíte? -- Povím vám to. Sv. Servulus byl žebrák. Neměl na knihy a nebyly by mu platny bývaly, vždyť ani čísti neuměl. Ale duše jeho prahla po slovu Božím, po Písmě sv. — Víte co udělal? Za to, co si vyžebrał, dával si od předčitatele čísti Písmo sv., až je celé poznal a mohl pak i jiných poučovati. — A vy, pane N. N., máte vše, čeho potřebujete, jste studovaný pán, knih máte dosti a jste tu proto, abyste se učil Písmu sv., byste jednou dovedl

lidu hlásati slovo Boží. Jak pak vám bude“, — a hlas Sušilův zněl přísně a důrazně — „až jednou se octnete před soudem Božím se sv. Servulem? Nebude vás hanba, on — žebrák, a vy bohoslovec, a nedbáte o Písmo sv.!

Taková řeč, byť i nebyla příliš častá — působila nesmírně, právě že plynula — z úst Sušilových.

Jiný případ. — Dle ustáleného zvyku šli se alumni jistého ročníku počátkem roku in corpore představití pánům profesorům. Sušil je přijal jaksi nemilostivě. „Nač to děláte? Je to zbytečná věc, takovéto představování. Však mne znáte všichni a já vás brzy poznám v koleji, co jste zač. Ano“, usmál se pak a obrátil řeč: „Kdybyste mi tak slíbili, že se budete rádi učit kapitolkám Písma svatého, to bych měl radost z vaší návštěvy.“ — „Ale, pane kanovníku“, ozval se tu mluvčí bohoslovců (snad ho smím prozradit, byl to ředitel tohoto ústavu vdp. kanovník Dr. Pospíšil, který mi to i vyprávěl), „vždyť se to rozumí samo sebou, že se učit budeme!“ — „A tak, to se rozumí samo sebou,“ opakoval Sušil s milým svým úsměvem; „to si budu pamatovat a vy si to pamatujte též!“ A pamatoval si. Jakmile někdo v kapitolkách uvázl, již se Sušil ptával: „Ale, ale, kdo pak to tenkrát řekl, že se cosi rozumí samo sebou? Vidíte, jak se zapomíná! Inu sliby, chyby!“ — Ostatně nebylo právě snadno přes poledne naučiti se takové kapitolce. Dokud to byla evangelia a skutky apoštolské, šlo to, ale s epišto-

lami již bylo hůře a posluchači všelijak si pomáhali. Sušil však tu byl také již milosrdnějším.

Když jednou kdosi příliš nápadně této shovívavosti používal a za zády kolegovými kapitolku četl, pravil Sušil: „Už dost, pane N. N., to ostatní si přečtu sám!“ A milému bohoslovcí bylo, jak by ho byl opařil.

Ostatně nejlepší pobídkou, abychom Písmo svaté sobě zamilovali a pilně studovali, byl náš učitel sám, u něhož se zcela osvědčovalo: exempla trahunt. Kdo viděl a slyšel Sušila, jak u některého místa zaplál jeho zrak, zmohutněl hlas, a z úst s podivnou jakousi rhapsodickou výmluvností řinula se slova plná skálopevné víry a horoucí lásky k božskému Spasiteli a učení Jeho, nemohl zůstatí chladným a lhostejným. Když pak mluvil o horlivosti sv. Pavla, o lásce sv. Jana, o stálosti svatých apoštolů a otcův apoštolských — tu bezděky napadala člověku myšlenka: „Dobře mluvíš, mistře náš, ale tys sám také jeden z nich, z těch apoštolů a vyznavačů Páně, tys sám také muž, jenž z víry žije a Pána svého nade všecko miluje; proto také slovům tvým tím ochotněji věříme.“ — Zajisté, kdož by nevěřil, že z hloubi duše plynula mu slova znělky:

Svatý Pavle, ty má věčná chválo,
ty mé duše věčná otavo,
nejsladší mé mysli zábavo,
v nehodách má nedobytná skálo!

Kdož mi dá prach líbat tvého hrobu!
Otav, světče vykladačům mdlobu,
aby duch jich nikdy nepoklesal
a svět celý ze slov твоjich plesal!

Ano, řeči Sušilovy nebyly jen planým horováním, nýbrž plny hlubokých pravd a vznešených myšlenek. Byltě náš učitel i velikým učencem, čehož dokladem kromě Spisů sv. Otců apoštolských již roku 1837. vydaných jest jeho hlavní a nejvýznačnější dílo: Překlad a obšírný výklad knih Nového Zákona, o němž po všechna léta pilně pracoval. Dílo to vydáno bylo počínajíc evangeliem sv. Matouše jako první podíl Dědictví svatého Prokopa v Praze k tisícileté památce příchodu svatého Cyrilla a Methoděje do vlasti našich roku 1863. v osmi velkých svazcích, z nichž 4 vyšly ještě za života Sušilova, poslední pak r. 1872. Výklad jest psán i pro vzdělané netheology, jak Sušil výslovně podotýká, a jest diktován nejen rozumem, ale i srdcem jeho. Tak píše Sušil Vinařickému: „Celé Písmo sv. jest mi vzácné, svato, líbezno a přechutno; ale nade vše jsou mi lahodni a sladci tokové a strumenové, jenž v Janu jako v ráji tekou a pole a zahrada ducha lidského blaze ovlažují. Nejednou jsem při práci té nebeskou radostí rozslzel a zdálo se mi, že veškeren ten mír nad tím evangeliem velebný se do duše mé spouští.“ A ve znělce dí:

Písmo — zahrada to zlatoštěpá;
kvítka tamto kvetou neuvadlá.
Slovo každé jesti hvězda spadlá,
každá strana — nebesa jsou lepá. —

Dr. Vychodil pronáší se o tomto veledíle Sušilově takto: „Dílo Sušilovo mělo by se právem nazývati epochálním. I dnes, po tolika letech vyhovělo by ještě úplně úkolu svému, budouc na několika místech po stránce slohové dle nynějšího zvyku pozměněno, po případě zkráceno.“

Řeči a slohu Sušilovu vytýkají se zejména v Čechách některé jeho zvláštnosti, jež plynuly ze snahy výborného znalce všech slovanských i jiných kulturních jazyků, obohatiti poklad jazyka našeho lexikálně a fraseologicky. Odtud ty „novoty“, pro které se Sušilovi tolik křivdilo a posud křivdí. Dobře o tom dí Dr. Vychodil: „Mnohým odsuzovatelům Sušila snad nevadí v češtině spousta slov řeckých a latinských, francouzských a jiných i docela zbytečných; jediné však slovo ruské nebo polské, po případě i dialektické ihned se vytkne.“ Školní rada Frant. Bartoš si velice vážil Sušila i z této stránky a napsal mi o tom:

„Měl jsem Jungmannův slovník z pozůstatosti Sušilovy. Zůstalo tam po něm vloženo několik archů, z nichž bylo viděti, že Sušil slovník ten studoval, jako jistě málo kdo jiný. Slova méně známá a z oběhu vyšlá všecka tam byla zaznamenána. Tak studoval také slovníky jino-slovanské. Sušil byl milovníkem jazyka mateřského, jakých je málo. Všemi těmi slovy hodlal jej rozhojnit a zušlechtit. Proto také tolik synonym v jeho výkladech, aby v takových řadách o sebe se opírajíce tím snáze utkvívála v paměti čtenářově. Český lexikograf, jmenovitě, kdo

by chtěl napsati českou synonymiku, tak potřebnou (!) má v Sušilových výkladech Písma svatého pramen přehojný a nepřeborný.“

Sušil sběratelem národních písní.

Druhé dílo monumentální, které Sušil po sobě zůstavil a jež většího uznání než prvé došlo, jest jeho veliká sbírka národních písní moravských, jejíž vzorné vydání nákladem K. Winikera r. 1853. započato a r. 1860. dokončeno bylo. Jak rád bych se rozhovořil poněkud obšírněji o tomto krásném díle, ale i tu mi jest se omeziti na data nejnutnější, jak je Sušil sám sestavil v předmluvě ke sbírce své, z níž něco uvedu:

„Národní písně slovanské“, píše Sušil, „za doby poslední hojně pěstovatelů z nejedné příčiny našly. S jedné strany líbeznost, prostota a svěžest samorostlých těch kvítků zajala duše těch, jichžto zrakové na nich spočinuli, s druhé strany viděly se písně ty čarodějným klíčem býti, jímž tajnice povahy národa se otvírá a mnohostranně se nazíráti dává. I tyto, jež vydáváme, písně obojí ráz ten do sebe mají, a ač bohužel nemůžeme říci, že jsou obrazem historie národa našeho, nebo že jsou chrámem posvátného vědění, vědomí a věření jeho, přece se v nich jako v prozračitém křišťálu soukromý život národní obráží, dolování v nich pro starožití není zhola nevýnosno a vzduch nad nimi se vznáší, jímž duše blahodějně osvěžuje se.“

Ký div tedy, že Sušil rok co rok dychtivě vyčkával milých prázdnin a místo aby si odpočinul po tolikerém namáhání roku školního, chápal se hole a vydával se na pouť za písní národní, jak sám praví:

Již zas přišla milovaná doba,
mohu opět berlu chodce jmout,
tož se vydej, noho, rychle v pout,
dlít už ve zdech se mi nepodobá.
Ó můj lide, kdybys v srdce zíral,
s jakým k tobě plane citem žhavým,
dokořán bys hrud' mi pootvíral.

A jinde :

Každoročně konám dlouhé pouti
po rozmilé vlasti Moravě,
sbírám kvítka k její oslavě
chtě ji kytkou skvostnou ovinouti.

Ale slyšme Sušila dále: „Drahně let tomu jest, co ve vydavateli těchto písní myšlenka povstala, národní ty perly po vlasti moravské sbíratí. Dálo se to r. 1824., když slavné paměti Fr. Čelakovský nějakých písní z Moravy pro všeslovanskou sbírku svoji se dovolával . . . Za čtyry leta dosti značnou sbírku písní sebral jsem (v okolí svého rodiště). Sbírka ta teprv r. 1835. světla božího došla, aniž pak sběratel o další sbírání pokoušeti se mohl. Teprv když r. 1837. nového postavení se mu dostalo, za povinnost sobě uložil o prázdninách ve sbírání písní pokračovati. Tudy projížděl netoliko vlast svou Moravu, nýbrž i Opavsko a tu část Těšínska, ve které okres řeči české jazyku polskému neustoupá, jakož i osady slovanské v se-

verním Rakousku.“ — Dále vyprávuje Sušil, že z počátku přibíral i pomocníky, zejména učitele, kteří mu i sbírky některé poslali, jichž použil při druhém svazku r. 1840. vydaném, ale přesvědčiv se, že nelze dosti ve správnost jejich spoléhati, v další práci sám se uvázal. „Ovocem“, praví Sušil, „mnoholetého, krušného a m o z o l n é h o v b á n í c h m o r a v s k é n á r o d n í p o e s i e d o l o v á n í j e s t s b í r k a t a t o.“

Ba věru krušné bylo někdy toto sbírání, jež Sušil nemohá se na nikoho spolehnouti všude sám konal. Vyhledával i nejzapadlejší vesničky, svolával lid do hospody, do školy a kam jen mohl, odměňoval zpěváky i penězi a byl vděčen za každou podporu duchovenstva. Všude mu ovšem nebylo porozuměno, ba i s pohanou a posměchem se potkával jak si nejednou stěžuje:

Jest to cesta, to mé putování!
Chodím jenom svojí krajinou,
jest mi však jak bych šel cizinou,
slza kradmo teče s bledých skrání.
Srdce moje k lidu mému sklání
pořádě se s láskou jedinou,
ale ruce jeho nevinou
v zájemném se ke mně milování.
Ale buď si! Volím přece chovat
národ v lásce, ač jsa nepoznán,
volím v tíši blaho jemu snovat.

Jakou měl radost, když někde snahu jeho pochopili, jako ta žena na Hané, která se ho zastala proti utrhačům a jíž i znělku věnoval, an dí:

Zdráva budiž, chloubo svého lidu,
ve vesnické skrytá tíšině!
Tobě se jak zrakům věstkyně
ukázala pravda v jasném vidu.

K odvratu jsem pyšných vraha kydu
sbíral písně po své otčině,
any se tu na mne lotryně
v pošetilém vyřítily rydu.

Ty jsi pravdy vztyčíc korouhev
nebála se ve stříc postavit:
Národ chce on — řeklas — oslavit.

Takto vešlo všemu světu v jev:
prostá žena pravdy našla stopu,
vzdělanci když tměli v nepochopu.

Jak bedlivě si při sbírání písní počínal,
o tom praví sám dále:

„Při textu rovně jako při nápěvech přede-
vším věrnosti šetřeno, aby nic nepřimudro-
váno, nic proměněno, nic vynecháno nebylo. Při
žádném nápěvu na jednom slyšení a napsání
jeho jsme nepřestávali, nébrž tutéž melodii ně-
kolikráte pro jistotu i v jiných krajích sobě
zpívati dávali.“

Odtud také nasbíral tolik variantů jak
v textu tak v melodii, jimž Bartoš velkou cenu
přisuzuje. „O ryzosti, krásotě, hloubi a výši ná-
pěvů těch již veřejně znatelé kompetentní na
příklad proslulý Chrysander v Mohučských hu-
debních novinách (ač textu nerozuměje) se vy-
slovili.“ Počítaltě Chrysander sbírku Sušilovu
k nejvýtečnějším, jež kdy poznal (Die Sammlung
gehört zu den allervortrefflichsten sowohl dem

Gehalte wie der Anordnung nach). — „Ostatně“, končí Sušil předmluvu, „ze sbírky nové na konci tohoto vydání viděti, že netoliko nové písně z nepřeschlého pramene života národního vyvírají, nébrž že ještě mnohá perla z dávnověkosti nás došla pod rumem někde zasuta se tají. Záslužno i dále k tomu prohlédati, aby ty drahé zbytky pod povlakou skryté na jasné světlo vyneseny byly.“ — Jak dobře tu Sušil soudil, ukázalo se, když po něm neméně proslulý sběratel František Bartoš jal se sbíratí na novo s tak velkolepým výsledkem, že mohl vydati národních písní jeden svazek nákladem Winikrovým, dva svazky Maticí Moravskou a konečně objemné dva svazky Akademií českou. Tak se stalo, že žádný národ nemá sbírek tak bohatých a vzorných, jež by se našim vyrovnaly.

Ačkoliv jako všechna díla Sušilova i tato vzorná práce jeho českou veřejností přijata byla dosti chladně, přece způsobila Sušilovi nejvíce radosti. Nalezli se na Moravě mužové, výteční hudebníci, kteří dovedli oceniti hudební cenu pokladu toho a za návodem Sušilovým jali se z něho těžiti. — Byl to náš Pavel Křížkovský, jenž celou řadu písní těch spracoval ve proslulých svých sborech pro mužské hlasy a stal se takto vlastním zakladatelem české hudby, jak i Smetana uznal, pak Dr. Norbert Javůrek, jenž 100 písní opatřil skvostným doprovodem klavírním. Sušil měl z toho náramnou radost, se kterou se nikterak netajil, zejména když o tehdejších Besedách v Lužánkách konaných za řízení

samého Křížkovského pečlivě provedené sbory „Utonulá“, nebo „Dar za lásku“, „Odvedeného prosba“ atd., všechno obecenstvo strhly k nadšené pochvale. — Javůrkem harmonisované písně pak právem nazval sám Sušil drahokamy do zlata sázenými.

O pěkném případě vypravuje Dr. Stára: Kdysi přišel k Sušilovi Dr. Javůrek z Olomouce, by mu několik pro piano složených písní zahrál. Byl jsem na to také pozván. Dr. Javůrek hrál všelicos a Sušil chválil čím dál tím více. Přišli k písni: Putovali hudci tři švarní mládenci. Sušil hořel nedočkavostí, neboť s touto písní nevěděl sobě rady; počínalať jaksi divně a neskladně, ale Javůrek pomohl předrážkou a uvedl píseň do náležitého rytmu a skladu. Tu jste měli Sušila viděti: rukama šermoval ve vzduchu a nepřestával volati: A to je ženialní, to je ženialní! Když pak Javůrek dohrál, chopil se jeho ruky a políbil ji. Překvapení a nesnáze Javůrkovy netřeba líčiti. Takový cit esthetický měl tento muž pro všecko vpravdě krásné, ať to byla symfonie Beethovenova, nebo polní kvítko národní písně.

Sušil sám větší váhu kladl na melodii, než na text písní národních. Teprve Bartoš ukázal, kterak se jim má rozuměti a že třeba toliko odstraniti u mnohých jen přílepky a nevhodné interpolace, aby se zaskvěly v původní kráse nepřekonané i co do ceny poetické. Vloni vydané dílo jeho „Sto písní národních s výkladem“ — měl by čísti a studovati každý, kdo se chce

pokochati v kráse písní moravských, kterými právem smíme se honositi před celým světem. Kéž se o nich splní krásná slova Sušilova:

Sebral jsem vám velekrásné písně,
moravského kvítka úporu,
sveřepá moc zlého vichoru
již již chtěla odváti je přísně.

Královských jsou rouch však jen to třísně,
slabý ohlas božských hovorů,
trosky jsou to zlatých mramorů,
palác zasuly ach časů plísň.

Leč i tuto kastalský vře pramen,
v tónech jejich plaje vděků plamen,
v slovech dýchá ambrosijská vůně.
Věstče, hudče! potop se v jich lůně,
pak slast vůně, ohňů zář, vděk toků
porozlívej krajem v každém kroku. —

Sušil básníkem.

K oběma těmto monumentálním pracím theologické i sběratelské, z nichžto každá byla by stačila Sušila proslaviti, přistupuje jeho činnost básnická, o níž také stručně zmíniti se mohu, ač by důkladný rozbor poskytl mnoho, velmi mnoho vděčné látky. — Jako téměř všichni velcí buditelé naši dráhu spisovatelskou aspoň započali básněmi, jako na příklad Jungmann, Palacký, Šafařík, Rieger a jiní, tak i Sušila uvedla Musa na kolbiště literární. Od prvních pokusů r. 1824. uveřejněných zůstal jí věren po všechn čas života svého. Bylať vnímavá, ušlechtilá duše jeho jako eolskou harfou, z níž každé zavanutí

vzduchu vyluzovalo zvuky klidné a líbezné, ale též přísné, ba hněvivé.

Nebyltě Sušil mužem veřejnosti, ani žádným zkostnatělým učencem, jenž zavrtav se do své vědy o celý svět se nestará. Nikoliv; vždyť stál v přední řadě buditelů národa k novému životu povstávajícího, žil uprostřed bouřlivých dob revolučních, radoval se z každého úspěchu národního, ale těžce nesl lhostejnost, ba nevraživost náboženskou, již tenkrát zhusta vystupující. Vše co hýbalo světem a národem dotýkalo se také duše jeho a zaznívalo v jeho zpěvech a hněvech, jak možno všecky básně jeho právem nazvat.

Vyšly sbírky tři: Básně 1847, Růže a trní 1851, a obojí sbírka v jednu spojena i rozmnožena pode jménem Sebrané básně 1862. Po smrti Sušilově vydány ještě Básně nové ve dvou svazcích r. 1869. — O prvé sbírce napsal K. Šmídek, že jako perly klidu linou blahé smíření v útrobu naši a že sám Jungmann upřímnou, ano nadšenou radost nad těmito výtečnými básněmi vyjevil při čtení jich až k slzám pohnut jsa. Sbírka ta obsahuje 148 básní vlastenecko-nábožných, legend a básní rozjímavých; zvláště pozoruhodné jsou básně o sv. Cyrillu a Methodu a posvátném Hostýně a Velehradě, jež byla a zůstala oblíbená themata Sušilova. Druhá sbírka „Růže a trní“ přinesla 54 básní a 209 sonettů.

Byly uvítány v „Hlase katol. jednot“ těmito slovy: Básně vynikají něžností citu, hlubokostí myšlenek, ryzostí v řeči a ozdobností

ve verši a rýmech; znělky pak ponejvíce vady našeho věku kárají. Tuž básník hřímá do duše těm, kteří pod rouškou lásky k národu zkázu a záhubu jemu připravují buď vědomky, aneb nevědomky, kteří nevěrou, novomodním pohanstvím oblažiti chtějí národ náš. Sám Sušil píše o nich milému žáku a později kolegovi svému Dru. Fr. Hoškovi do Vídně: „Jsou to revolučňata: povstaly básně ty, zvláště sonetty, když najížděno na církev; za časů pokojných nebyly by takového ohně nabyly. Přijde pak na to, jaký to oheň jest, zda svatý, či nesvatý, a rád bych slyšel od Vás, co o něm, o tom ohni, soudíte, ač máte-li kdy obývati se takovými balatkami!“

Zajisté že Dr. Hošek právem mohl odvětit, že jen svatý oheň horlivosti pro pravdu Boží a spásu lidí ve znělkách muže tak svatého plápolal. Tyto znělky, k nimž po smrti jeho ještě nový jich svazek „Hněvy a zpěvy“ přibyl, jsou po mém soudu odkazem jeho Musy nejvzácnějším, poněvadž právě v nich máme jasný obraz současného života a boje duchovního, jehož vlnobití se tu odráží jako od pevných hradeb ducha vírou silného a láskou k církvi a vlasti zaníceného. „Národ náš jen v náboženství a životě křesťanském dojíti může spásy a blaha, jak učí rozum i historie“, tož bylo přesvědčení Sušilovo. Proto i hněv jeho spravedlivý na zavilé a lehkomyslné novotáře.

Tak vysvětluje název posledního svazku znělek :

Jaký titul! Zpěvy to a hněvy!
nemohlo-liž na zpěvech být dost?
nač k nim přidán nelaskavý host,
jenž nám hněvy ještě v zpěvech jeví?

Není Pind, je Sion Mús mých sídlo.
Zpěvy s hněvem jedno mají žídlo:
jest to hněv, jímž mrak se zakaboní,
když nám s nebe požehnání roní.

Proč si Sušil právě těžkou formu sonettů oblíbil, snadno vysvětliti. Bylať se znělka Kollárovou Slávy Dcerou stala velmi oblíbenou, pak svou skladbou a epigramatickým zahrocením výborně se hodila mravokárné tendenci těchto znělek a tuším, že také Sušilovi podávala příležitost prokázati svou virtuositu v jadrných, štěpných a nových rýmech. Poslyšme jen nádhernou znělku „Římský jazyk“:

Římský jazyk — vtělená to žula,
ustálený, mohutný to hrom,
majestátný chrabosti to dom,
bystřina to z bradel vyplynulá.

Obelisk to, ježž dlaň vládná snula,
dub to vzrostlý každou větví v strom,
ze skal vyšlý orel kostilom,
meč, ježž sudba v blesků výhni skula.

Vytrysklý to z ohně ducha pramen,
leč mu církev přitlumila plamen,
křestem církve zkrotla jeho síla.

Vestálky jej toga přiodila,
tudy sponu vnímáš v něm všech tonů
od vnaď lyry do veleby zvonů.

Ale právě tato snaha po čistotě a všemožném obohacení mluvy nejen vědecké, nýbrž i básnické byla příčinou, že užil někdy i slov neobvyklých, starých, dialektických i jinoslovanských, což v kratších básních poněkud rušivě působilo a zejména v Čechách Sušilovi až příliš příkře bylo vytýkáno, že až básním Sušilovým všechna cena upírána. Vlastní příčinou tohoto odmítavého stanoviska však byl náboženský a zvláště polemický ráz poesie Sušilovy, neboť náboženské tendence duch času nestrpí, kdežto protináboženský směr jí ještě ceny dodává.

Ostatně sám Sušil nekladl přílišné váhy na básnickou činnost svou. Zkusil jsem to sám. Když slovutný prelát rajhradský Guntíř Kalivoda, vzácný to ctitel a přítel Sušilův, měl slaviti 25. jubileum svého kněžství, požádal Sušil mne, tehdaž mladého kněze, abych složil nějakou báseň, která by se mu jménem ctitelů podala. „Já už jsem se dosti takových básní napsal; pokuste se jednou o to i vy.“ Byl jsem ovšem poctěn důvěrou Sušilovou a brzy jsem se dostavil s hotovou básní. Líbila se mu, chválil zvláště jednotnou, zdařile provedenou myšlenku, ano zalichotil mi ve své dobrotě, že prý to může býti vzorem pro básně příležitostné, které prý obyčejně ani básněmi nebývají, ač Göthe pravil, že každá dobrá báseň musí býti příležitostnou. Co do formy však mi ledaco vytkl a pravil: „Vy mladí můžete a máte také lepší básně skládati než třeba moje jsou; jaký pak by to byl pokrok; ale to Vám pravím, dokonalejší a přes-

nější formy co do veršův a rýmů nenapíše nikdo. Vedl jsem si v té věci vždycky co nej-přísněji a nedbatí pravidel, která jsem i pro vás sestavil v mé prosodii, vždycky bude chybou. Však ji znáte?“ tázal se mne důrazně.

„Ovšem, pane kanovníku, a také jsem ji prostudoval už v kalendáři Moravanu.“

„Ano, v kalendáři!“ usmál se Sušil, „prosodie v kalendáři! Víte-li, kdo tím byl vinen? Kulda. Bolely mne tehdá oči, že jsem nemohl psáti. Ale on, Kulíšek na mne vyzrál. Že prý nemáme žádné kloudné prosodie, abych prý mu ji diktoval. A tak se i stalo. „Ale kdo nám to vydá?“ ptám se ho. — „Dám to do kalendáře ‚Moravana‘“, rozhodl Kulda. Smál jsem se mu, že žertuje. Ale byla tam. Však mu napsal Fáborský z Pohořelic kritiku: ‚No, to si náš moravský sedlák asi pošmákne na té prosodii!‘ — Takovým byl Kulda. Škoda ho v Čechách!“

Sušil tedy sám nehledal těžiště svých prací v básnění, ale i této činnosti sluší sobě na výsost vážiti, byť i nebyla doceňována. Ty proudy nepřátelské, proti nimž tenkrát Sušil hřímal, ještě se nerozběhly, ano, dnes mocněji než druhdy strojí se zaplaviti vinici sv. Cyrilla a Methoda svým rmutem a kalem. Proto nijak nezastaraly znělky ty, nýbrž jsou časovější než kdy, ano ve své přísné, byť poněkud těžké formě podobají se plamenným řečím proroků horlících proti rušitelům zákona Božího. Kéž by jen horlivěji se četly, uvažovaly a citovaly. — Zdaliž se na příklad nehodí zcela dobře na dnešní poměry

naše, kdy literatura zvrhlá tolik jedu z ciziny už v sebe pojala a víru i mrav křesťanský v lidu našem přímo vyhubiti usiluje, — nehodí-li se tu obrněná znělka Sušilova:

Nevěru nám chcete v lidu vštěpit,
ohrýzt kořen jeho života,
peklo, ježto ve vás kolotá
do poklidných chcete útrob vřepit.

Má-liž národ, jako vy se těpit,
až se mu loď spásy stroskotá?
Má ho zatknout věčná mrákota,
má se k smrti jedem morným přepit?

Toť se hodí jenom pro padouchy,
pro lid starý, zžilý, vyhýralý;
což to škodí, padají-li mouchy?
Leč lid náš je jinoch zachovalý,
věčné muž i časné slávy nabyt,
a vy chcete puchem svým ho zabít.

Ó jak by byl Sušil zahřímal proti dnešním oslavovatelům básníka, který všechny ty svaté ideály, pro něž Sušil žil a bojoval, lásku k Bohu, církvi i vlasti, něžnou úctu k Rodičce Boží, k panické čistotě a dokonalosti křesťanského života, hrubým svým cynismem potřísnil a který Písma sv. používá k rouhavým nestydatostem, tak že i sami nekatolíci jej odkazují mezi pornografy, kdežto naše mladá intelligence, ano i spanilomyslné dámy jej okázale oslavují!

Prosodie, o níž jsem se zmínil, vyšla o sobě ve trojím vydání a jest zajisté z nejlepších rozprav o skládání českých veršův. Dle těchto přísných pravidel vedle původních básní pořídil Sušil

i vzácné své překlady „Hymnů církevních“ a svou „Anthologii“ z Ovidia, Catula, Propertia a Musea, překlady to vesměs mistrné. Zasluhovaly by zvláštní úvahy, neboť Sušil velmi si na nich zakládal a mnoho práce jim věnoval, chtěje jimi přispěti k povzbuzení pokleslého kostelního zpěvu lidového. Škoda, že i těch si málo kdo všímá.

* * *

A nyní bych měl ještě rozvinouti skvělý obraz působení Sušilova na obrod národního života vůbec a duchovenstva zvláště! Pravil jsem již, že Sušil nebyl povahou výbojnou, že nebyl žádným agitátorem a na veřejnost téměř nevystupoval. Ale byl více. On byl tou svící, o které Kristus Pán mluvil v horním kázání, která na svícen postavena svítí všem, kteří v domě jsou. Tak i ta tichá, však rozsáhlá a vydatná činnost Sušilova, jeho vznešený duch, a kněžský, svatý život sám sebou svítil a zářil všem, kdož ho poznali, ale i vábil k sobě neodolatelným kouzlem všechny, kdož chtěli v šlepečích mistrových kráčet i v tom neb onom oboru s ním pracovati na národa roli dědičné. Tak utvořil se kolem něho kroužek nadšených ctitelů jeho, které Sušil jako výtečný vůdce ku přiměřené činnosti nabádal, vedl a podporoval, kterýžto kruh pak dobře pojmenován byl „Sušilovou družinou“.

Patřili k ní hlavně kněží spisovatelé: Matěj, Jakub a Tomáš Procházkové, Jan Bílý, Fr. Pojmon, hrabě Sylva Taroucca, B. M. Kulda, Jan Soukop, Karel Šmídek, Dr. X. Hošek, Ign. Wurm,

Jan Vojtěch, Tomáš Šimbera, Fr. Škorpík, F. Těšík a mnoho jiných. — „Vůbec může se říci“, dí M. Procházka, „že vliv Sušila na duchovenstvo a skrze ně na veškeren katolický lid moravský, ač klidný a nepozorovaný, byl tak ohromný, že za 30 let proměnil celou tvář Moravy, vtisknuv jí za hlavní rysy lásku k církvi a vlasti.“

Prvním a nejznamenítějším z nich byl důvěrný přítel, jeho téměř alter ego, Matěj Procházka, jenž sám o sobě vyznává, že všecky své vědomosti v oboru řeči a literatury české Sušilovi v zásluhu připočísti musí, jenž ho bezmála česky psáti naučil a všecken směr jeho veliké a záslužné činnosti řídil. Jak rádi a s jakou úctou jsme pozorovali oba tyto muže, když se spolu ubírali ven z města na každodenní až dvouhodinovou procházku! Co tu všechno v horlivé rozmluvě probíráno o záležitostech rozkvětu národa se týkajících! Vždyť jiného rozhovoru oba nebyli ani schopni. Procházka tu obyčejně obeznamoval Sušila s událostmi denními. „Já novin nečtu,“ říkal, „ale Procházka ten všechno ví!“ — Bylo to přátelství nejideálnější, jaké si lze mysliti a proto vhodně se stalo, že dostalo se oběma jednoho hrobu k věčnému odpočinku. Vliv Sušila na Procházku byl velký. Jeho popudem založil r. 1849. M. Procházka, tehdáž kaplan zábrdovický, nejstarší časopis brněnský „Hlas, týdeník jednot katolických“, jejž pak redigoval Fr. Pojmon, potom K. Šmídek a později J. Klíma, a jenž nyní vzrostl v denník obecně vážený. Sušil byl stálým spolupracovníkem, jakož i před-

nášel ve zkvétající tehda Jednotě sv.-Klementské a účastnil se i čtyř památných sjezdů katolických jednot B. Meth. Kuldou do Brna svolaných. Když roku 1850. jeho spolupůsobením založeno bylo Dědictví sv. Cyrilla a Methoda, zvolen jest za prvního starostu tohoto ústavu, jež řídil se vrozenou sobě svědomitostí a jemuž sám věnoval překlad spisu Jos. Flavia o válce židovské.

Když pak rok 1863. přinesl vlasti naší slavné jubileum 1000leté příchodu sv. Cyrilla a Methoda, tu rozplesala se šlechetná duše jeho, že mu bylo dáno viděti, kterak práce a snaha jeho úsilovná přese všechny trudy a překážky nebyla marná. Zajisté byly to slzy radosti, jimiž zaplakal, když o velikolepé slavnosti, jaké Brno od těch dob nevidělo, o slavnostním koncertu Beseda brněnská zazpívala sbor na slova Sušilova „Hvězdy dvě se z východu“, Křížkovským složený a řízený, jenž všechny mocně dojal a uchvátil.

Toho roku daroval Sušil svatyni velehradské drahocenný kalich, jež mu bylo vděčné duchovenstvo věnovalo roku 1852. k jubileu 25letého působení professorského. Téhož roku také udělen mu byl ruský řád sv. Anny II. třídy, r. 1864. jmenován byl čestným kanovníkem královské kapitoly brněnské a roku 1865. jej poctila universita vídeňská o slavnosti 500letého trvání svého diplomem čestného doktoratu v bohosloví. Tato dobře zasloužená vyznamenání zajisté těšila Sušila nemálo, ale více ještě radoval se,

když viděl, že v duchovenstvu i v národě setba jeho utěšeně roste a mohutní.

Jak se na příklad těšil i z toho, když o tisícileté slavnosti i my bohoslovci snažili jsme se k oslavě sv. Apoštolů něčím přispěti! Vznikla tehdáž mezi bohoslovci olomouckými, v jejichž čele stál J. Excel. náš nejdůstojnější pan biskup,*) krásná myšlenka, vypsati cenu na historické drama z doby prvního křesťanstva na Moravě. Idea ta potkala se ve všech, i českých seminářích, s nadšeným souhlasem a skvělým výsledkem, neboť mohla býti vypsána cena 520 zl. jménem spojených bohoslovců arcidiecése sv. Vojtěcha. Sušil, byv o tom olomouckými alumny zpraven, napsal jim list, jehož konec zní: „Nezbývá leč Vám, drazí a milí bratři v církvi a národu, za dvojí věc poděkovati. Především děkuji Bohu, že Vám tu útlou k apoštolům národu našeho přivinulost do srdce vštípití a Vás lásku ku přirozenému jazyku s vyšší láskou k církvi svaté pojiti naučil. Napotom vzdávám díky za lásku a čest připisem mi vyjevenou, jižto zasloužití má neustálá péče bude. Přidám-li ještě prosbu, abyste v posvátné horlivosti neoblevali a lásku svoji k církvi a k vlasti neunavným sebe vzděláváním, ušlechtilými mravy a dokonalým povinností svých plněním dokazovali, doufám, že prosba ta z upřímného srdce pocházejíc u Vás s oslyšením se nepotká.“

*) Nynější kníže-arcibiskup Olomoucký Dr. Frant. Sal. Bauer, který přednášce této obcovał zároveň s velikým počtem jiných vzácných hostí.

Takovou si přál Sušil míti tu mládež cyrillo-methodějskou, jak sám rád říkával, a všechny studující vůbec.

Když jsem byl prefektem v tomto domě (biskupském pacholeckém semináři) roku 1865., přišel jednou Sušil do semináře a dal si mne zavolati, nešel-li bych s ním na procházku. Toť se ví, že jsem se ihned s radostí vypravil. „Procházka mi ochuravěl, tož jsem se stavil pro Vás; chcete li, půjdeme k svatému Antoníčkovu.“ Bylo krásné podzimní odpoledne a cesta rozkošná. Sušil byl v dobré míře a mluvili jsme o všech těch záležitostech, o kterých asi s prof. Procházkou na svých každodenních procházkách hovořili. Před kaplí sv. Antoníčka jsme se pomodlili, chvílečku si odpočali a pak zvolna se vraceli. Smrákalo se již, když jsme se blížili k Brnu. Měsíc právě vycházel a Sušil vypravoval, jak si dobře pamatuji, jakou měl radost, když mu v Bělé zazpívala prostá žena píseň o svatém Davidu, která končí slovy P. Marie ku králi Davidovi: „Nebudeš těžce dělávat, enem v měsíčku sedávat, svaté písničky zpívat.“ Z Brna se ozvaly zvony na klekání. Sušil smeknul se hlasitě modliti Anděl Páně, já pak odpovídal.

„Musím Vás zase dovésti, odkud jsem Vás vyvedl“, pravil žertuje Sušil a brzy jsme dorazili před seminář, jehožto okna již byla osvětlená. Studenti už studovali. Tu se Sušil zastavil a pravil: „Vidíte, kdykoliv tu jdeme s Procházkou mimo ústav ten, a vidíme tu řadu oken zářiti,

vždycky oba velebíme pana biskupa našeho,*) že seminář tento zřídil a oň tak otcovsky pečuje. Šťastná mládež, která tu bez překážek může pilně studovati, a ke všemu dobrému se vede, zatím co jiným snad s bídou jest zápasiti, anebo nepořádným životem bídně hynou. Kéž jen dům tento hodně mnoho vydá dobrých kněží, pak mu bude celá vlast dobrořečiti.“

Rozloučili jsme se, a já posud, kdykoli vidím ozářená okna tohoto domu, vzpomínám vroucného přání Sušilova a počítám, mnoho-li vyšlo odtud stoupenců Sušilových? Přichází mi tu na mysl mnohé skvělé jméno bývalých chovanců, ale také některé, nad nímž by Sušil i šlechetný biskup-zakladatel byl splakati musil.

* * *

Přehlédneme-li úžasnou a tak mnohotvárnou činnost Sušilovu, tážeme se bezděky, jak to možná, aby jeden člověk tolik byl vykonal a to za dob, jež nikterak nehověly jeho snahám, ba přímo proti nim se stavěly, že my o tom dnes už ani pojmu nemáme. Byly to zajisté neobyčejné dary ducha, jimiž ho Bůh opatřil, ale tak plodnými staly se jen prací a modlitbou. Že byl Sušil svůj život zasvětil práci a to ustavičné, neúmorné a účelně spořádané — to vysvítá z celého díla jeho životního, že pak byl i mužem modlitby, o tom za jedno jest svědectví všech, kdož měli příležitost s ním obcovati.

*) Anton Arnošt hrabě Schaaffgotsche, biskup Brněnský (1842—1870) založil roku 1852. bisk. seminář pro studenty v Brně.

Dostalo se mi po něm drahocenné památky, brevíře, z něhož se Sušil snad po celý čas kněžství svého modlíval. I jsou tu jednotlivé a to dosti četné verše žalmů označeny tečkou. Ptal jsem se prof. Procházky, co to asi znamená? Pravil mi, že jsou to verše, u kterých se Sušil zastavoval, aby o nich rozjímal. Takový verš byl mu někdy po celý den vůdčí hvězdou a podával druhdy oběma přátelům i látku k rozmlouvám. Ostatně o jeho ustavičném obcování s Bohem svědčí též každý list jeho spisů, každá báseň i celý život jeho. Vždyť není ctnosti křesťanské, která by nebyla šlechetnou duší jeho zdobila; zejména jeho střídmost a sebezapíratost byla až heroická. Byltě věru vzorem všeho, co žádal po jiných kněžích:

Buď váš život jedna Boží chvála,
slastí Kristus, tužbou ctnosti krása
chotí církev a mzdou — lidí spása.

Avšak po vůli Boží přišel čas, by, jak Procházka krásně dí, odňata byla svíce, která tak dlouho a tak blaze všecken národ český na Moravě a namnoze i v Čechách osvětcovala. Počátkem března roku 1868. počal Sušil povážlivě churavěti, tak že netuše sobě včas vlastnoručně napsal své poslední pořízení, v němž z nevelkého jmění svého poručil odkazy dobročinným ústavům, mezi nimiž i českému gymnasiu, jemuž kromě toho i svou vzácnou slovanskou knihovnu odkázal. K radě lékařské odebral se v květnu do Bystřice pod Hostýnem na léčení žinčicí, ale ta mu více uškodila než prospěla, tak že ulehl

nadobro a přijav opětně svaté Svátosti dne 31. května o 2. hodině ráno odevzdal šlechetnou duši svou Pánu, jemuž po čas života pozemského tak věrně byla sloužila. Tak se vyplnila prosba, již projevil v básni „Pouť moje“:

Ó ty Panno přečistá,
Matko na Hostýnu,
nechť tvá láska uchystá
byt mně ve svém stínu!
Nechť tam duši chorou kojím,
až se láskou s Kristem spojím.

Sušil umřel! Tato zvěst letěla po všech vlastech českých i slovanských vůbec a vzbudila všude nelíčený bol a žal.

Nelze si téměř představit pohřbu slavnějšího a dojemnějšího než byl pohřeb Sušilův. Ku všeobecné žádosti byla tělesná schránka jeho převezena do Brna, v městech a osadách, kudy ji vezli, byla vítána slavnostními průvody, věnci a církevními obřady, tak že ta posmrtná cesta bývalého poutníka moravského pravé vítězoslávě se podobala. Dne 3. června vykonán slavný pohřeb ze chrámu Páně Minoritského. Sám biskup Ant. Arnošt hrabě Schaffgotsche vykonal posvátné obřady a sprovázen celou královskou kapitolou vedl průvod na městský hřbitov. Přes půl třetího sta kněží, mezi nimiž mnoho prelátův a vysokých hodnostářů, alumni, studenti českého gymnasia a techniky, 150 členů Besedy a jiných spolků se smolnicemi kráčelo před rakví a nespočetná řada ctitelů velkého nebožtíka za ní doprovázelo jej k dočasnému odpočinku.

Brzy zaskvěl se nade hrobem Sušilovým pomník, jenž nyní stojí obnoven a přiměřeně upraven nade hroby obou přátel nerozlučných Fr. Sušila a Matěje Procházky. Zajisté že splnil Bůh vroucí prosbu obsaženou v krásné básni „Den dnů“:

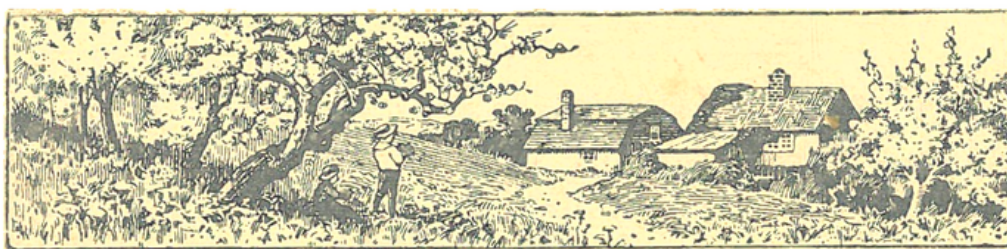
Kriste, světlo věčných cest,
sviř mé duši do tvých měst,
a ji tam, kde trudu není
přijmi v svatém políbení.

Dej mi skonat v naději,
že se světlem oději,
a že národ, jejž svým zovu
k službě tvojí vstane znovu.

Ó dej mně tu v hrobě slast,
že kvést bude v Tobě vlast,
a že v církvi k blaha zdroji
veškeren se národ spojí.

Ó jistě že Bůh splnil prosbu, kterou tu Sušil za sebe pronáší a doufejmež, že i prosba za vlast vyslyšení dojde, neboť jest pevným přesvědčením mým, že za ni oroduje se sv. Cyrilem a Methodem i ostatními patrony našimi také náš — František Sušil.

Sušil v básních.

Přednesl o velchradské akademii a pouti bohoslovců dne
3. srpna 1904 Vlad. Šťastný.

Rok letošní jest pro naši Moravu zvláště památným. Oba biskupské stolce: metropolitní a kníže-arcibiskupský v Olomouci i biskupský v Brně znova jsou obsazeny,*) a v důvěře ve všemoudré řízení Boží upírá všecken národ zraky na nové velepastýře své, ustanovené Duchem sv., aby řídili církev sv. Cyrilla a Methoda, bezpečně doufaje, že i k nim se mohou obrátiti krásná slova Sušilova, že jako kdysi ty „Dvě hvězdy z východu“, i tito nástupcové sv. Apoštolů se k nám „berou v sličném průvodu, jdouce blahou, bratří snahou k slovanskému národu.“

Doufáme, že znova uvidí vlast naše, kterak „kudy jdou, mře mrákota, světlo jasné bleskotá,

*) Když byl J. Exc. kníže-arcibiskup Dr. Theodor Kohn resignoval, jmenování a potvrzení jsou od sv. Otce Pia X. dne 13. května 1904 zároveň oba noví biskupové: J. Exc. biskup Brněnský Dr. František Sal. Bauer za kníže-arcibiskupa Olomouckého i metropolitu Moravského, a ndp. Dr. Pavel hrabě Huyn za biskupa Brněnského. Slavná inthronisace nového knížete-arcibiskupa konala se v Olomouci dne 19. června, ndp. biskupa Brněnského dne 29. června 1904.

a kraj celý, ze sna bdělý, k blahu vstává života.“
— A všechen národ ve zcela zvláštním významu
volá letos k sv. apoštolům:

Starodávná poroba,
nesvornosti hanoba,
národ plíhá, a nás stihá
jako zhoubná choroba.

Zlomte svodnou osnovu
těchto nectných okovů,
stvořte pevnou, v lásce zjevnou
v našich vlastech obnovu.

A věru nikdy této důvěry a naděje, že bývalá svornost všech se obnoví ku plodné práci, nebylo nám více potřeba, než za dnů našich Vždyť od dob pohusitských nebouřily ve vlastech našich vlny zřejmého, okázalého odboje proti církvi naší katolické takovou urputností jako dnes, kdy na místě tak potřebného svorného úsilí všech, abychom ubránili ostrůvek svůj proti vysoko dmoucím se vlnám násilnictva všeneckého a maďarského, hlásá se znova odboj proti církvi katolické, jakoby novým zpusťšením a vyvrácením štípení Cyrillo-Metho-
dějského národ náš teprve dovršiti měl kulturní úlohu svou. Již nestydí se naši oficielní zástupcové vědy pracovati se Schönererem a Wolfem pro nekalé jejich záměry okázalým a nyní i na Moravu zanášejm vybízením k odpadu od Říma, ano ode všech církví a ode všeho pozitivního křesťanství! A lid rozešťvaný různými stranami politickými ve všeobecné bezradnosti vůdců svých nesvědomitě štván bývá proti těm, kdož mu

život zachovali — kněžím katolickým — jako proti nejhorším svým nepřátelům. Jest to věru počínání přímo nepochopitelné, a jest nám zajisté zvolati se Sušilem:

Bože dobrý, tvé-li oko vidí,
co tvůj národ na té zemi dělá,
jak se vzpírá duše jeho smělá,
jak i za tvou nauku se stydí! —

Ale přese všechn ten huronský křik spojených stran realisticko-pokrokově-socialistických s židovstvem a všenešmeckými hlasateli hesla „Los von Rom“ — netřeba nám zoufati, ale raději s důvěrou v příslibení Páně o marném úsilí bran pekelných proti církvi svaté znova semknouti se kolem velepastýřů svých a všechn život církvi a vlasti své zasvětit, jako Sušil činil a vyznal:

Ó bych, vlasti, zřel tě prostou svodu
a zřel s tebe pouto klamu sňato,
veškeren bych život svůj dal za to!

Proto snad i řízením Božím se stalo, že v tento rok tak památný a v tuto dobu tak důležitou slaví se po všem národě i stoletá památka narození výtečného kněze, našeho Františka Sušila, které i letošní schůze Velehradská je zasvěcena. Neboť budou-li, jak velepastýři naši, tak i veškeré kněžstvo postupovati v duchu Sušilově, jenž není jiný než duch sv. Cyrilla a Methoda a duch církve vůbec — pak netřeba se nám báti, že v něm zvítězí duch odboje násilně do něho vnášený a tedy ani nových pohrom našeho národa.

Opravdu veliký člověk, ježž Bůh národu nějakému daruje, jest jako ten maják, který s výše své mravní široko daleko světlo své vysílá a po celá století ukazuje lodím na rozbouřeném moři cestu k přístavu. Také Sušil svou prací i svým životem svítí nám již od více než půl století a rozesílá paprsky směřodonné na všechny strany a obory duchovní i vlastenecké činnosti. Právě jsme slyšeli z úst učence slovutného*) o jednom takovém paprsku z vědecké činnosti Sušilovy promitnutém zářným proudem světelným na žádoucí organizaci bohovědecké práce u katolických národů slovanských. Mně pak také připadl úkol zachytiti jeden takový paprsek a přispěti několika slovy k oživení památky velikého mistra našeho.

Ctihodní pp. bohoslovci pozvali mne sem na Velehrad mezi sebe, ne snad jako vynikajícího řečníka, nýbrž prostě jako žáka Sušilova, abych prý ze svých styků se Sušilem něco pověděl na osvěženou a posilenou ducha našeho v dobách zlých. Tím i naznačeno, co se ode mne očekává.

*) První řečník na akademii, vys. dp. Dr. Ant. Podlah a kanovník metrop. chrámu Páně u sv. Víta v Praze, přednesl velmi významnou úvahu o tematě: „Bohovědecká práce u katolických národů slovanských a žádoucí její organizace.“ Závažné její myšlenky s návrhy řečnickovy došly obecného nadšeného souhlasu a zasluhují bedlivého uvážení, mohouce valně přispěti ku praktickému provádění nejvyšších cílů ideje Cyrillo-Methodějské — sjednocení Slovanů u víře, prozatím bedlivým studiem jazyků slovanských a prací vzájemných bohovědných po příkladu Sušilově, který prozkoumal pravoslavný katechismus z r. 1860.

Chcete míti takořka očitého svědka svatého a bohatého života mistrova, aby vydal svědectví o tom, co se o něm mluví a píše. A já tím méně mohl jsem odmítnouti čestného pozvání, že se jednalo o Sušilovu oslavu na památném Velehradě, k němuž právě Sušil neustával rozněcovati lásku mladých duší našich, když k nám plamennými slovy mluvil o sv. apoštolech a významu nového, hlavně tisíciletou památkou příchodu svatých bratří na Moravu vzkříšeného Velehradu.

Teď k Velehradu, národe,
směr obrať svojich kroků,
tam západe a východe
lej vody svojich toků.
Tam čiňte lásky obnovu,
tam stavte míru budovu.

Jak bere toky v sebe proud,
kde plyne krajů řadou,
tak kdo tam na svatou jde pout,
všech cnot se ozdob vnaďou.
Tam každý duch se k dějům vzmuž,
a odtud vlasti statně služ.

Proto také krásnou myšlenku provedli cti. bohoslovci českomoravští postaravše se o zasažení mramorové pamětní desky s podobiznou Sušilovou na nádvoří velehradském, která právě dnes slavnostně byla odhalena.

O životě a činnosti Sušilově již mnoho přednášek letos učiněno a napsal nám o něm hlavně Dr. Pavel Vychodil dílo, za které mu nemůžeme dosti děkovati. Znáte je asi všichni a proto i znáte dokonale a správně celý obor i význam

činnosti Sušilovy jako učenice i učitele, jako vlastence i sběratele písní národních, jako básníka původního i překladatele, jako buditele a organisatora života církevně-národního.

Čeho pak v krásné práci Dra. Vychodilově na výsost si vážím, jest, že s velikým důrazem poukazuje vždy na velikou mravní cenu a váhu osobnosti Sušilovy, ano v ní nalezá právem základ i vrchol blahodárného působení jeho. Tak píše i v 3. sešitě letošního „Časopisu Matice Mor.“: „Měloť kněžstvo v Sušilovi vzácný vzor charakternosti, jakých i náš těžce zkoušený národ nemnoho má mezi svými výtečníky. Neúmornou mravní silou vůči sobě i jiným působil Sušil slovem i příkladem neодолатelně na všechny, kteří s ním se stýkali. Letoší tedy památka 100letých narozenin jeho chová dosti podnětův oslavovati a následovati v něm vzor ušlechtilé povahy a neunavného pracovníka, jenž nejen mnohotvárnou činností ale i zářivým příkladem bezúhonného života, ryzí upřímnosti a neohroženého vlastenectví nejvydatněji ze všech spolupůsobil v příznivý obrat našich dějin na Moravě za minulého století.“

Pravdu slov těchto dosvědčí každý, kdo byl tak šťasten jako já, žák jeho, že mohl jsem pozorovati jeho život a práci, ano požívatí též i zvláštní přízně jeho, se kterou každou dobrou snahu rád podporovával. Viděli a poznali jsme v Sušilovi ideál muže, jenž celý život zasvětil církvi a vlasti a jehož povahy vlastní jádro byla — opravdovost. Co mluvil, to činil, jakými

si nás míti přál — takovým byl sám, co kdy napsal, to psal z celé duše své. Jakým Sušil byl, jeví se hlavně v jeho básních, a proto slíbil jsem Vám, drazí přátelé, velebnou postavu Sušilovu před oči předvésti, jak ve vlastních básních žije, poněvadž právě v tom vidím pravou a to velikou cenu jeho tvorby básnické.

Básnická činnost Sušilova právě nejméně se cení, ano někteří kritikové čeští neostýchali se přímo ji zavrhovati, jako na př.: Ferdinand Schulz, jenž napsal o posmrtném vydání sonettů: „Hněvy a zpěvy“, že škoda bylo nákladu na tisk, a že prý je nelze čísti bez slovníku. — Dobře hájí Sušila dr. Vychodil an dovozuje, že Sušil ovšem není básníkem prvního řádu, jakých vůbec málo jest, ale že mnohé básně jsou vzorné a zvláště znělky zcela dobře obstojí na příklad vedle Čelakovského i znělek Kollarových, kteréž i předčí hlubším obsahem. Hlavně vytýkají se Sušilovi četná neobvyklá slova, jimiž Sušil chtěl i ve svých verších obohatiti chudý tehdáž jazyk český přílivem ze starší češtiny, dialektů, a ze slovanských jazyků, jak to i Palacký, Jungmann i Šafařík činili, aby ta milá mateřština nemusila stále vypůjčovati u jazyků cizích, jak to dělá naše moderní čeština, do níž mnohý spisovatel dovede i 50 proc. řeckých, latinských i francouzských slov přimíchati, aniž by to komu vadilo.

O povaze básní Sušilových pak soudí Dr. Vychodil: „Jisto jest, že Sušil básnil více rozumem než citem, že jak u jiných básníků

starší doby nerozhodoval u něho nade vše tvořivý pud umělecký, nýbrž víc naučný; co nyní skládáme v úvahách, rozborech, diskusích, skládáno ve verších. Verši kázal, verši povzbuzoval, a varoval, verši poučoval i polemisoval, ba chtěl také napravovati mluvu a učit veršovati. Jsa odchován poesíí klasickou a pseudoklassickou, viděl v neobvyklých výrazech prostředek umělecké výraznosti a používal při tom rozsáhlé synonymiky svojí, jakou se asi málo kdo z našich spisovatelů může pochlubiti.“

Jisto jest také, že vlastní příčinou odmítavého stanoviska byl a jest posud náboženský, často didaktický a zvláště polemický ráz poesie Sušilovy, neboť náboženské tendence duch času neztrpí, kdežto, bohužel, protináboženský směr nejen kritikům našim nevadí, ale básníkovi ještě zvláštní oblibu zaručuje, jak to viděti třeba při Macharovi. Ne tak básně, jako spíše básník sám se v Sušilovi duchu od církve odvrácenému nezamlouvá.

Nuže, ať si kdo o básnické ceně veršů Sušilových soudí jakkoliv, nám budou vždy drahocenným odkazem jeho šlechetné duše, která právě v nich nám odhaluje veškeru svou mravní výsost a vážnost, s jakou na život pozíral, veškeru tu lásku, kterou srdce jeho hořelo k Bohu, církvi a lidu svému. Kdo neznal Sušila osobně, má v básních jeho věrný obraz velikého oslavence našeho.

Jak známo, vydal Sušil svých básní sbírky tři: Básně 1847, Růže a trní 1851 a obojí sbírku v jednu spojenou i rozmnoženou pode jménem

Sebrané básně 1862. Po smrti Sušilově vydány ještě Maticí Moravskou dva svazky samým Sušilem již k tisku přichystané, nová sbírka znělek: Zpěvy a hněvy r. 1869 a Smíšené básně r. 1870. K tomu přistupují překlady: Hymnů církevních 1859, Antologie z klasiků 1861. — O prvé sbírce napsal K. Šmídek, že jako perly klidu linou blahé smíření v útrobu naši, a že sám Jungmann upřímnou, ba nadšenou radost nad těmito výtečnými básněmi vyjevil, při čtení jich až k slzám pohnut jsa. Ovšem, že se jeví v těchto slovech i radost tehdejších vlastenců nad novým básníkem na Moravě, ale jsou i proto památná. Sbírka ta obsahuje 148 básní vlastenecko-nábožných, legend a básní rozjímavých; zvláště pozoruhodné jsou básně o sv. Cyrillu a Methodu, o posvátném Hostýně a Velehradě, jež byla a zůstala oblíbená themata Sušilova. Druhá sbírka „Růže a trní“ přinesla 54 básní a 209 znělek či sonettů. Tyto znělky, k nimž po smrti jeho ještě nový jich svazek „Hněvy a zpěvy“ přibyl, jsou po mém soudu odkazem jeho muzy nejvzácnějším, poněvadž právě v nich máme jasný obraz současného života a boje duchovního, jehož vlnobití se tu odráží jako od pevných hradeb ducha věrou silného a láskou k církvi a vlasti zaníceného. „Národ náš jen v náboženství a životě křesťanském dojíti může spásy a blaha, jak učí rozum i historie“, toť bylo přesvědčení Sušilovo. Proto i hněv jeho spravedlivý na zavilé a lehkomyšlné novotáře, jenž se v nich tak důrazně ozývá, vedle básní plných lahody a něhy.

Sušil sám nehledal těžiště svých prací v básnění, ale bylo mu potřebou čím duše jeho přetékala, co ji dojímalo, radostí, žalem i hněvem spravedlivým plnilo, shušťovati a odívati v básnickou formu, obzvláště ve formu oblíbené mu znělky. Jako na př. proslulý Alban Stolz po celý život vedl sobě denník duševního života svého, z něhož pak povstaly známé: *Witterungen der Seele*, *Wilder Honig* a *Dürre Kräuter*, jež patří k nejlepšimu, co požehnané péro jeho napsalo, tak nám i Sušilovy básně jsou věrným obrazem duše jeho a zůstanou vždy četbou nadmíru zajímavou a budou se čísti s prospěchem i tenkrát, kdy díla jiných, slavnějších básníků dávno zapadnou. V básních těch zejména jeví se ta opravdovost a charakternost Sušilova, která ho činí tak velkým. Jaké tu myšlenky vévodí a jaké city plápolají, tak Sušil opravdu myslel a cítil.

Nebývá tomu tak u všech básníků. Přihledněme na př. k Vrchlickému, jemuž nechci nikterak upíratí vlastností a zásluh genialního básníka. Ale nekřivdím mu snad, tvrdím-li, že opravdovosti, charakteru a pravého obrazu duše básnickovy bychom v nich marně hledali. Pravilť sám o sobě, že se považuje za improvisatora; každý dojem, ať z přírody, ať ze života, ať z četby, ovládne ho tak, že jako Proteus mění se téměř jeho individualita tu v přísného Hindu, jenž velebí nirvanu, tam ve filosofa holého materialismu, hned v asketu na poušti a hned zas v záletného Don Juana, jenž nechce než

růže, růže, růže trhati ze kře života. Hned z něho mluví křesťan, hned pohan, mohamedán, žid, theista i pantheista — co chcete. Těžko, ba nemožno tu zachytiti pravý obraz básníka samého.

Sušil nenapsal věty, jež nevytryskla z vlastní duše jeho. A my, kdož jsme ho znali ze života, můžeme dosvědčit, že žije v básních Sušil opravdový, jak smýšlel a cítil po celý život svůj a proto jsou nám i verše jeho tak drahé i kdyby se estetická cena jejich různě posuzovala. Jsou to pravé drahokamy duše Sušilovy a nikoliv falšované imitace ducha cizího.

Zkusme jen pozorovati Sušila v básních na několika příkladech.

Zdali není celý vznešený zjev mravní povahy Sušilovy obsažen v této znělce?

Jaké tuto duše přerозličné
chová nebes všemohutný vládce!
toho těší namáhavá práce,
a ten pílí hry jen ustavičné.

Onen hledá slávy nebetyčné,
ten se v podlé potopuje látce;
tam ten plýtvá jak zlý marnotratce
a ten shrábá jmění nepřeliché.

Já však k slávě, k statkům nemám lásky,
všecku duši dvě mi vzaly krásky,
které ve mně spolu svorně vládnou;
k vlasti, církvi nepřestanu žíci,
dokud smrt mi nezahasne svíci.

Tak bylo u Sušila skutečně; to nejsou pouhá slova, nýbrž pravda a život. Vždyť jsme věděli,

že Sušil odmítl nabízenou mu stolicí na univerzitě Vídeňské, kde mohl míti čtveronásobné důchody. Nechtěl opustiti vlast svou, ač tu měl po celý čas svého působení toliko 840 zl. ročního služného.

Jak rádi jsme poslouchali učitele svého, když v koleji nás prováděl hlubinami Písma sv. ! Neseděl tu před námi starý pedantický učenec, ale nadšenec ducha mladistvého, tak že pravdu pravdoucí napsal v krásné znělce:

Toť má bláha, učit mladé kněží,
v svátém s nimi slasti plápolu
do posvátných sstoupám do dolů,
z nichžto zlato pro církve se těží.

Bratři milí! zdrávi buďte v Bohu!
ó kéž vám jak seraf mluvit mohu,
by hrud' vaše zcela Bohem vzplála.
Buď váš život jedna Boží chvála,
slastí Kristus, tužbou ctnosti krása,
chotí církve a mzdou — lidí spása.

Možno-li krásněji vytkouti ideal povolání knězova, není-li to celý Sušil v básni té?

Mluvíval k nám bohoslovcům II. ročníku často jako bychom zítra měli jíti pracovat na vinici Páně, chystaje nás na tvrdou, vytrvalou, svornou práci:

Kněží milí, bratři moji drazí,
církví nastali zlí časové,
šípy zevšad na ni morové,
na ni valí pekelní se vrazi.
Buďte svorni! láskou k bližním vřete,
žijte svatě, k církví matce lněte.

Sursum corda! Toť byl cíl jeho výkladů
Písma sv. Ne suchoparné rozebírání všelijakých
konjunktur, ale nadšený duch a život.

Cože schází nynějšímu věku,
že jest rozerván tak hluboce?
krajín, časů všech jí ovoce,
živly vše ví zmáhat v okršleku.

To však trudnost působí mu děsnou,
že ač k nebi vědou svou se blíží,
nezná přece kam duch jeho tíží!

Mistr náš učil nás takto slovem i příkladem
na všechno hleděti pod zorným úhlem věčnosti.
Byl nám vzorem skálopevné víry a neustále
mluvíval o jejím významu i pro národ:

Víra — strom, jenž nikdy neuvadne,
národ však, jenž na kořen mu sahá,
jak list zvadlý s lidstva stromu spadne.

Zjev Sušilův býval sice vážný, ale z pravidla pohrával mu kolem rtů přívětivý úsměv a rád si v rozmluvě zažertoval. Někdy však přišel do koleje jako nesvůj; řeč byla samá filipika, nemohl utajiti hněvu, jímž byl zaujat a brzo jsme zvěděli, že to byl nějaký útok na víru nebo na vlast, který rozčeřil klidnou hladinu mysli jeho. Tak ho vidíme i v básních často zahořeti spravedlivým hněvem:

Kdo vás poslal, draví svatokrádci,
již lid okrádáte o víru?
dusivých jste horší upírů,
horší vlků nebohému stádcí.

Vámi zblouzen lid se popotácí
jako uštknut od zlých od štirů
hlouběji a hlouběj do hýrů;
a vám nitro nad tím nekrvácí.

Doba spěchá, přijde vám to žíti,
co tu zasíváte na roli;
tož vám bude holým strachem mříti.

Podlehnete vírům divé vášně,
sežehnou vás prudké plápoly,
jež jste zanítili prostopášně.

- Tak horlil Sušil, a což bylo tehdejší, přece jen zákonem tlumené útočení na církev a mrav křesťanský proti dnešním neurvalým nájezdům a hanopisům některých literátů, na příklad Macharovým, za které je intelligence naše ještě oslavuje? Často tu vzpomínám Sušila, jakou bolestí by z toho zachvívalo se šlechetné srdce jeho!

Miluje stejnou láskou církev i vlast, Sušil často ve svých výkladech dotýkal se historie českého národa a zvláště o Husovi a jeho velebitelech učil nás správně souditi.

Hus a vy, jak různí jste vy spolu,
srdcem, myslí, umem, náhledem!
Jeho hrud', jak druhdy apoštolů
plála nad zlých mravů nad vředem,
vaše v kału zbrodní škaredém,
chodí jako na svém na úkolu.

On vždy hodlal aspoň ctíti Krista,
nerozumně pro něj zahořel:
z vás se Kristu rouhání jen chystá,
v jedné však jste rovni jemu věci,
v zášti k církvi, kterou ochořel.

Varoval a vystříhá posud v básních svých
nových rozbrojů náboženských:

Což vy chcete mistra Jana Husi
vlasti naší opět navrátit,
ach, vlast chudá brzo toho zkusí,
co jest skladem víry zaklátit!

Proč voláte, co spí dávno v hrobě,
k příšernému znovu životu,
náš-li čas dost nemá na své zlobě?

Sušil byl dobrým znatelem filosofie i rationalistických proudů své doby, jež i duchovenské kruhy tak zvaným Josefismem byly zachvátily. Ale Sušil byl nepřístupným jakémukoli smlouvání s domnělými nutnými požadavky vědy tehdejší. Nebyl sice slepý k vadám, jež tu a onde se jevily ve správě církevní a zejména v neblahé církevní politice tehdejší u nás, a upřímně o všem tom i mluvíval; ale ve věcech víry neznal ústupků a kompromissů. — Dr. Vychodil zcela správně napsal: „Toho, čemu se dnes říká klerikalismus, byl Sušil bezvýhradným stoupencem, totiž kladného katolictví se všemi jeho závazky, s bezvýminečnou oddaností k autoritě církevní ve věcech náboženských a s úctou k institucím církevním.“ — Dodávám k tomu, že byl v té věci a také co do celé povahy mravní pravým opakem vrstevníka svého, tehdá více než Sušil uznávaného a velebeného kněze augustiniána Matouše Klácela, kterýžto jinak genialní muž podlehl vlivům německé filosofie a chtěje učení katolické osvětit a prohloubiti vládnoucí tehdá filosofií Hegeliánskou — stal se, jak

známo, úplným nevěřcem, ba v Americe, kam uprchl, i zavilým rouhačem a tupitelem samého Krista Pána, zakladatelem nové sekty (osvojenců), až na konec v bídě a opuštěnosti zemřel.

Proti němu tuším namířena je znělka:

Jaká se to sují krásná slova
z úst tvých, pantheistický mudrochu,
jimiž v očích matných slabochů
korunu si vědy duch tvůj snová.

Tisícletí přešla od té doby,
co té úky praporové vzpláli;
pokořili se však Kristu králi.

Ty zas vcházíš v zasuté ty hroby,
z morných jedů vlasti nápoj slíváš,
věčných vrahů vzteky na ni vzýváš.

Výklad Písma Nového Zákona hojnou poskytl Sušilovi příležitost mluvit o protestantismu a strůjcích jeho. Přísně posuzoval neblahou roztržku tu, jež i vlasti naší tolik pohrom způsobila. Avšak naváděl nás vždy k lásce a moudré shovívavosti k jinověrcům.

Neměj každého hned za kacíře,
jenžto k svaté církvi nehledí,
mnozí bez své viny nevědí,
k jaké sluší přivinout se víře!

Protivníkům celibátu, zvláště tehdejšímu Rougeanismem podněcovaným, napsal i nyní významná slova, jimiž odmítá žádost nezdrželivců:

Dej nám ženy milé, nebes Pane! . . .
jsme-li netělesní nebešťané?! —

Tužbu takovou u kněží katolických Sušil nemohl ani pochopiti a proto odmítá ji a protestuje:

„Prosby hříšné nerač vyslechnouti,
či jich srdci není církev dosti,
jejíž krásu nelze obsáhnouti?!“

Ovšem miloval Sušil církev Páně s horoucností téměř bezmeznou:

Objímám tě, svatá církvi, s láskou,
jakou dítě k své se matce toulí,
jakou kochá milenec se s kráskou.
Bezumec jen hrdě na tě škoulí:
kdo tě zná, ten zcela kochá tebe,
v tobě máť má, choť, milenku, nebe!

Pochopí tu lásku, kdo slyšel Sušila s celým zápalem o církvi mluvit:

Církev svatá — chrám to velkolepý,
ve hvězdách má hlavu svoji skrytu,
vnitř se prýští pramen věčných svitů.
Základ chrámu — nepohnutá skála,
živný vzduch v něm — slavná Boží chvála,
objem jeho — obor světa valný.
Zbožné srdce jestiž oltář palný,
žertva — svatá láska; zlatá socha —
každá duše, jež se v Bohu kochá. —

Naši nepřátelé, aby mohli proti církvi štváti, vytýkají kněžstvu, že zaprodáni jsouce Římu, nemohou býti pravými vlastenci. Kdyby bylo třeba vyvracet pomluvu tuto, stačilo by poukázati na Sušila, zdaliže mu horoucí láska a věrnost k církvi vadila, aby stejnou láskou nemiloval též druhou krásku, jež ovládla stánek srdce jeho vlast a národ! Uvedu jen několik z bez-

četných těch krásných výronů srdce velikého vlastence Sušila. Kdož by neznal jeho krásné znělky o řeči mateřské:

Mluvo milá, hudbo velesladká,
krásky ducha sličný výdechu,
jižto z mládí v libém úsměchu
vlíbala mně milovaná matka!

Ducha hloub tvá hudba uchem jímá;
v libém proudu harmonie tvojí
zefyr šepá, bouře divá hřímá.
Zvuk tvůj milý s pradědy nás pojí;
Zrcadlem jsi myslí dávných otců,
nejdražším jsi jměním domorodců.

Ký div, že Sušil tolik studoval a podnikal, aby tuto mluvu zvelebil, vyzdobil, proslavil, až mu to za výstřednost vytýkáno. Ale Sušil nemluvil k nám nikdy o vlasti frásami sebe horoucnějšími, vždy chtěl, abychom prací, skutkem a životem lásku k ní na jevo dávali. A dobře se mu mluvilo; vždyť jsme měli vzor takové práce v něm před sebou. Častěji nám vypravoval o svém putování o prázdninách za písni národní, a jak se na ně těší, ač mnozí jeho snahy neuznávají. Jak dojemně líčí Sušil cesty své:

Je to cesta, to mé putování!
Chodím jenom svojí krajinou,
jest mi však, jak bych šel cizinou,
slza kradmo teče s bledých skrání.

Ó můj lide, kdybys v srdce zíral,
s jakým plane tobě citem žhavým,
dokořán bys hrud' mi pootvíral.
Rodinu svou všecku v tobě slavím:
máť, dceř, otce, bratra, sestru, krásku,
tož všech těchto chovám k tobě lásku.

Sušil tu poznal lid až do hloubi duše jeho;
poznal a hluboce cítil s ním všecky jeho strasti,
všecky nátisky a křivdy na něm páchané.

Což má duše pro ten národ touží,
z jehož narozen jsem kolena,
všecka jeho těžká břemena
jako houží smutné srdce ouží.
Jiný cesty koná, by zbyl strasti,
jiný chodí pro nabytí slasti,
já však bolů hledám po své vlasti.

Užší svou vlast Moravu Sušil obral sobě za
pole práce sběratelské, ale netřeba dokazovati,
že cítil se zároveň Čechem a Slovanem.

„Moravan jsem, ale jsem já Slovan,
matka má je sličná Slavie!“ —

proto jako pravý věstec, jemuž náleží i kárati,
obrací se i k Rusům i Polákům, vystříhá jedných
bezpráví, druhých chtivosti po mstě a chce, aby
druh ode druhá učil se ctnostem, jimiž vynikají:

Všeslovanem zovou tebe, Čechu,
vzájemnosti blahá představa
z tebe vzešla vlasti na potěchu.

Rus buď vřelé zbožnosti ti hlásce,
od Polana uč se k církvi lásce,
Horvat uč tě vládnout vrahů chásce.

Ode všech se přiuč ctnosti částce,
osvoj sobě všechna jejich dobra,
a tak zrůstěj v přesilného obra!

Sušil nebyl při vší vznětlivě, horoucné po-
vaze své žádným sentimentálním snílkem, bystrý
rozum, praktický, ovšem k nejvyšším cílům obrá-
cený směr jevil se ve všem jeho horování pro

pravdu, i dobro, i krásu, jež nás učil vyhledávati.
Tak i v básních:

Mládče milý, jenž se dáváš v službu
sličné krásce filosofii,
zakroč dříve mužně na zmiji,
jenž vnitř tebe divou vede kružbu.

Jest to cesta po srážitých horách,
zevšad zeje propast hluboká,
závrať klamu sráží muže do ní.
Cherubův jen meč jim hlavu sroní.

A proto ctil andělského filosofa sv. Tomáše
Akvinského i našeho Tomáše Štítného.

Slávo vlasti! Otče Tómo Štítný!
kvítku zkvětlý vláhrou Svatoducha,
roso svěžná v lada vlasti suchá,
čilý orle na záhvězdí vzlítný!
Ó vstaň z hrobu! Ducha svého žezlem
podmaň pravdě nemoudrosti roba,
dřív než v národ vnikne jeho zloba.

Kterak naváděl nás ctíti a pěstovati umění,
ukazuje krásná znělka:

S celou duší pěstuj krásoumu,
onať činí naši ozdobu,
světa látku jímá v porobu,
palác slávy vytváří z rumu.

Znám pak umu, všech um jesti hlavou,
umám jiným dává cenu pravou,
od Boží má původ od podstaty:
palác sobě staví na nebi
podle trůnu Boží veleby
a ta uma — jesti život svatý!

A takový život svatý vedl i náš učenec,
naš učitel, náš básník — milovaný Sušil.

Věděli jsme o něm, jak přísný, prostý život vede,
jak vroucně se modlívá, jak nábožně slouží mši
sv. a proto na slovo jsme věřili jeho básni:

Oltář v chrámu, totě domov pro mne;
tu v mé duši vzchází božská zoře,
tu v ní slasti rozplývá se moře,
v němž jak koráb bytost moje plove.

Ó jak blah, kdo Pána hostem zove,
slasti sto let v okamžiku čije,
v okamžiku sto let blahých žije.

Jiným pramenem, jímž se napájela duše Sušilova, byl jeho předmět Písmo sv. Nového Zákona. Jak sám hořel pro Slovo Boží tak i v nás hleděl svatý zápal tento roznítiti.

Písmo zahrada to zlatoštěpá;
kvítka tamto kvetou neuvadlá,
slovo každé jesti hvězda spadlá,
každá strana — nebesa jsou lepá.

Kdo v něm bádá, ten dlí Pánu v klínu,
Božího on srdce tlukot slýchá,
zná jak mluví, myslí, kochá, dýchá.

Jak pozorujete, velectění, dotekl jsem se jen jedné částky původní poesie Sušilovy — znělek, ale také všechny ostatní básně ukázaly by nám Sušila celého v jeho lásce k Matce Boží k našim sv. Apoštolům i ostatním sv. patronům a svatým, kterým tolik krásných legend věnoval, viděli bychom jeho zanícenost pro Velehrad a sv. Hostýn, jeho vnímavost pro přírodu, jeho celý názor na svět a člověka. Jak hluboká jest na př. báseň Duše lidská, jež začíná slokou:

Dcero Boží, duše má,
pomni jaká sláva tvá,
veleb za to Pána,
že ti ta čest dána

a celé exercitie kněžské bylo by lze zosnovati
na základě básně Kněz, jež začíná:

Svatá hodnost kněžská,
Boží k nebi stezka,
Lásky Páně budova,
Spásy věčné osnova.

Přímo časové a moderní jsou Sušilovy nápisy či epigramy; jadrné a duchaplné, jakých v literatuře naší málo jest. Na př.:

Když tě dnové světlem vedou
zjemňuj sobě cestu vědou;
a když vedou tmou tě čírou,
osvěcuji pouť svatou vírou!

Rydlem lásky napiš v duši dítěte písmo o Pánu,
čísti je na smrtné posteli ještě bude.

Než také mistrné překlady „Hymnů církevních“ ukázaly by nám Sušila nejen mistrem jazyků latinského i řeckého, z nichž překládal, nýbrž i jazyka našeho mateřského, jímž tak věrně velebné ty květy posvátné poesie církevní tlumočiti dovedl. Ale vše to vedlo by nás příliš daleko. Nemohu si však odepřít citovati ještě z klassické předmluvy k Hymnům nějakou část, na doklad, jak Sušil pohlížel na píseň duchovní vůbec. Praví: Píseň duchovní jest pronesení a vyjádření zbožných citů či názorný a nadchnutý výraz pobožného a bohumilého života slovem a zpěvem. Jestliž to oddychání citem v Bohu, jest

to modlitba na nejvyšším a nejkrasším stupni. Zvuk, kterým se duše lidská v písni nábožné ozývá, není prozvuk přírody, nýbrž Duch věčný to hude na lýře srdce lidského. Odtad také povstává ta blahost, ježto z písně svaté plyne. V duchovní písni, abychom jedné stránky toliko podotkli, duše slaví svátek svůj, přivtěluje se k andělům Božím, k nim dostihá do Jerusalema nebeského a se starcemi oněmi (Apok. IV.) v novou harfu před Bohem sahajíc, rozkošemi onoho světa oplývá . . . Není v ní bouřlivého rachocení, avšak ani vláčité rozsedavosti; příbojův bouře mořské v ní slyšeti se nemá, nébrž jen tiché šplounání potůčka a druhdy šumné proudění řeky v míře svojí tekoucí a břehů svých nepodrývající v ní místo svoje nalezá. Duch Páně skladatele písní nenavštěvuje v bouři, ale jako druhdy Eliovi, v tichém vání znáti se dává a z úst jeho kanou slova a tonové jako s nebe rosa ranní padá na bylinu polní.“

Snad již z tohoto úryvku, jakož ovšem z celé knihy mistrných překladů dvo u s e t dvo u hymnů, ponejvíce dvojím chodem trochaickým a jamby přeložených, poznati, rozuměl-li Sušil poesii čili nic, a byl-li pravým poetou. Ano, nerozpakuji se tvrditi, že celý duševní život Sušilův, jemuž nechybělo i chvil bolestných a těžkých, byla jedinou velikolepou básní ideální harmonie dokonalého, ušlechtilého člověka, křesťana i kněze.

Duchovní píseň byla Sušilovi vrcholem náboženské poesie. Sám opravoval písně kostelní a praví ve zmíněném úvodu, že chce míti hymny

církevní vzorem, jak by se zamýšlená oprava, v letech 50., kancionálu sv. Václavského měla připravovati a jako vzorný společný zpěvník pro Čechy i Moravu k jubilejnímu roku 1863. vydati. Kancional sice vyšel, ale jen pro Čechy, Sušilových překladů a písní bylo použito, ale se změnami, jež Sušilovi, jakož i mnohé jiné texty nového kancionálu nevyhovovaly. Také poutní kniha o kterou Dědictví sv. Cyrilla a Methoděje se chtělo postarati, vyšla až r. 1893; a jak Dr. Vychodil praví, z veliké části plní požadavky Sušilem do takového díla skládané. Ale Sušilovi náleží zásluha, že nutnou a tak důležitou opravu velmi pokleslého zpěvu duchovního zahájil, a pro budoucnost cestu k němu naznačil a razil.

Nelze upříti, že obor tento, tak důležitý a potřebný, za našich dnů málo se pěstuje, ano přímo zanedbává. Soukop sice proslul svými písněmi velehradskými, ve zdařilé poutní knize podali hlavně † Frant. Klinkáč, pak Frant. Kyselý a jiní mnoho pěkných písní, jež by zasloužily větší pozornosti duchovenstva i lidu, také kancional Olomoucký obsahuje mnohé, dobře upravené zpěvy, ale celkem ještě k opravdu důstojnému, slovem i nápěvem zpěvu kostelnímu máme dosti daleko. Ačkoliv máme dosti básníků, hudebníků v duchovenstvu samém, přece leží toto nám nejvlastnější pole bohužel téměř úhorem, což nám věru není ke cti, jak i Dr. Vychodil na jednom místě podotýká.

Nuže budiž nám i v této tak důležité věci Sušil zářným příkladem. Kdo cítíš se povoláným,

považuj za svou povinnost přispěti hřivnou svou i ku zvelebení duchovního zpěvu lidového. Reforma a nové úsilí v této naléhavé záležitosti, k níž i sám sv. Otec Pius X. vyzývá, bude zajisté kde komu vítaným a prospěje církvi i lidu měrou svrchovanou.

Jsem u konce. Kdybych slovy svými ničeho nebyl docílil, než že jsem aspoň pozornost velectěného shromáždění obrátil na četbu a studování Sušilových básní původních i přeložených, a ku zvýšenému a horlivějšímu pěstování lidové písně duchovní — budu na výsost spokojen, neboť by se tím splnilo i přání a očekávání Sušilovo, an o svých básních napsal:

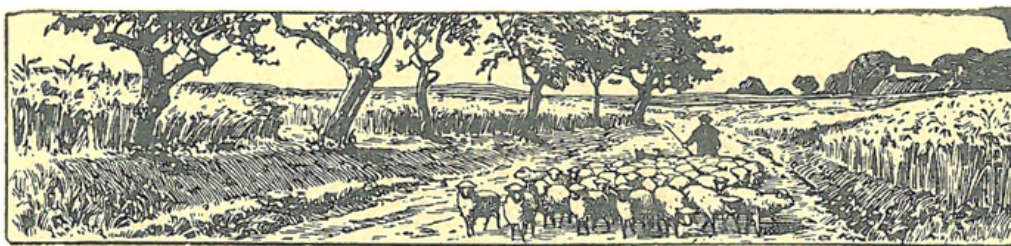
Ostaňte již s hudbou svojí planou,
písně moje; na svém pochodu
krajinami svého národu
potkáváte se přec jenom s hanou.

Nebes manou křídla vaše kanou,
ale svět ten pro svou lahodu
hledá jenom pletských výplodů,
vyšším pravdám ucházeje stranou.

Avšak zněte v toho světa hluku,
zněte hudbou trudokojných hlasů,
nedbajíce na zlou světskou chasu.
Přijdou doby jinorodých časů,
uši, mysl, srdce pozdních vnuků
ve vašem se kochat bude zvuku.

Dejž Bůh, aby doba ta přišla brzo; byla by znamením obratu k vážnému nazírání na život vlastní, i všeho národa našeho.

Řeč,

kterou o slavnosti 100 leté památky narození Františka Sušila dne 19. června 1904 měl v Brně Dr. Robert Neuschl, professor mravovědy a kanonického práva na ústavě bohosloveckém v Brně.

Jaký význam míti může pro celý národ muž jediný, výmluvně doloženo je dějinami velikého národa římského a dějinami slavného rodu Scipionů. Když obléhali Římané město Numantii, připravovali z počátku stateční Numanťané vojům jejich porážku za porážkou. S hanbou odejítí bylo vojevůdci jejich, praetorovi Pompejovi Aulovi, též konsul Hostilius Mancinus od Numanťanů poražen byl. Když však v čelo pluků římských postavil se slavný vítěz nad Afrikou, Scipio Afričan mladší, jehož plné jméno bylo: Publius Kornelius Scipio Aemilianus Afrikanus Minor Numantinus, štěstí válečné Numanťany opustilo. A když prchajícím Numanťanům vytýkali vůdcové jejich, jak že to možno, utíkati před těmi, které dříve tolikrát před sebou hnali, odpověděl případně jeden hrdina zuby skřípaje: „Ano, ovce zůstaly tytéž, ale pastýř přišel jiný.“

Výrokem tohoto hrdiny správně vystižen význam jediného muže, čili, co dokázati, jaký obrat způsobiti může muž v národě jediný, muž veliký. A proč tímto způsobem začínám? Náleží snad dnešní oslava nějakému slavnému vojevůdci, strategovi, válečníkovi? Jednomu velikánovi náleží dnešní den, dnešní slavnost... Slavnému jednomu vůdci a pomocníku národa českého, ne však vůdci v úboru hřmotné zbroje válečné, nýbrž v úboru milé zbroje duchovní, jak ji popisuje sv. Pavel Efeským 6, 13—17, tichému geniovi patří slavnost naše, jehož prozřetelnost božská před 100 lety národu našemu vzbudila, aby budil a k životu probudil národ náš, již již umírající a z mrákot probuzenému stal se světlem a solí a berlou a bezpečným vůdcem.

Slovo „berla“ jmenuje se latinsky „scipio“, a příjmení „scipio“, jakožto čestného názvu dostalo se slavnému a šlechtnému předku zmíněného Scipiona Afričana mladšího a Scipiona Afričana staršího a ostatních toho rodu mužů slavných Korneliovi Publiovi za to, že svého slepého otce vodil a jemu takto berlou byl.

A k tomuto muži vzácnému, který svojí šlechtností mravní vysoko stojí nad slávou válečnou svých potomků, slavných Scipionů, přirovnal bych našeho oslavence, který národu svému od mnohých slzí oslepnutí blízkému berlou se stal a bezpečným vůdcem, aby nezřítíl se do propasti zapomenutí, na jejímž pokraji již stál.

Ano, hnali nás před sebou, jako kdysi Numantáné Římany, ti, kdož nepřáli nám, ránu za ranou nám zasazující a stále nás obírající ... již ničeho jsme neměli, než jazyk mateřský; a ten již ozýval se pouze na kazatelně a při vyučování náboženství na školách vesnických. Právě za dnů největšího slavisty, Jos. Dobrovského, blížil se jazyk český svému úpadku. Již počítali četní nepřátelé, za kolik let národ český s jeviště světového zmizí, ano i upřímní milovníci národa našeho vzdávali se naděje, že by opět mohl oživnouti jazyk český. Roku 1791. přirovnával Pelcl Prahu k Lipsku, kde také kdysi mluvilo se na trhu slovansky (vendicky). Praha že je již městem německým a že bude brzy se říkati: „V Čechách mluvilo se kdysi česky“. A k Jungmannovi pravil jedenkrát Palacký: „Kdyby nyní spadl na nás strop, pochována bude s námi celá literatura česká“.

V této přesmutné době vzmužila se hrstka vlastenců českých, nejvíce kněží katolických, kteří počali křísiti národ náš a přiváděti opět k vědomí jeho bývalé velikosti a slávy. A k těmto vzácným mužům, kteří sobě a národu svému vynutili respekt a kteří všichni zváni býti mohou „Scipiony“, „berlami“ národa českého, patří na naší milé Moravě „berla“ Moravanů „převzácná“ „Scipio Moravicus“, nejpřednější buditel a obrance národa českého a práv jeho, svatý kněz a věhlasný profesor na ústavě bohosloveckém v Brně, Dr. František Sušil. Jemu náleží oslava dnešní.

A když tážeme se, čím stal se František Sušil „berlou“ národu svému, čím oslavil ho? odpovídá na to pět písmen, z něhož se skládá slovo SUŠIL.

Svatostí svého života (S), Učeností (U), Štítem pravověrnosti (Š), Ideálností (I), Láskou k národu svému (L).

1. Základem mravní velikosti Sušilovy byla, jako u všech velikánů mravních, ona vznešená ctnost, kterou svět tak málo zná a cení, ctnost křesťanské pokory. V ní a na ní založena je celá ostatní velikost Sušilova, a z ní plynulo požehnání Boží na všechnu činnost jeho. A jestliže učitelé duchovního života jednohlasně zovou pokoru kriteriem (lišným znamením) pravých sluhů Božích, a zovou-li pokoru pravdou, pak jistě Sušilovi přiznána býti musí. „Jádrem jeho povahy bylo žítí a jevití se pravdivě, přirozeně.

Z pokory, která jej po celý život vyznamenávala, plynula ostatní svatost jeho života, plynuly ostatní jeho ctnosti.

Ze spisů jeho sálá přímo láska ke Kristu, Vykupiteli světa, k jeho nejsvětější matce, k církvi svaté katolické... (aby v Kristu obnovil se všecek a obrodil národ český, jeho jedinou bylo touhou...), jeho láska k velikánům mravním a světcům, zvláště k „nádobě vyvolené“ sv. Pavlovi a sv. Janovi, miláčkovi Páně; se zálibou prodléval u výroků jejich a snažil se přenéstí nadšení své pro tyto dva světce na své posluchače.

„Svatý Pavle, ty má věčná chválo, ty mé duše věčná otavo... o má láske, o má rozkoši... kdo mi dá prach líbat tvého hrobu“ — tak píše v jedné básni.

Známa je úcta Sušilova k Písmu svatému, „listině zakládací,“ jak je nazývá, a jeho péče, aby bohoslovci znali z paměti Nový Zákon, aby jako kazatelé slova Božího výklady své kořenili více výroky biblickými, než všelijakými krasořečmi.

Z pokory Sušilovy plynula jeho neobyčejná zbožnost. Sušil byl mužem modlitby zvláště rozjímavé. Dr. Stára a Dr. Matěj Procházka vypravují o něm, že ho často našli na holé zemi klečícího modliti se hodinky církevní, že byl jak dítě zbožný.

Svatého života jeho dokladem je dále neúmorná jeho píle. Pracovalť neobyčejně mnoho, pouze ke cti a slávě Boží a ku prospěchu svého národa, nečekaje odměny. „Musíme dobře činiti, namáhati se, ale nikdy odměny a uznání na tomto světě očekávati“, tak svým žákům říkával.

Jeho cit pro spravedlnost naproti protivníkům a mravní bezúhonnost úctyhodná zjednaly mu vážnost neb aspoň šetrnost i u protivníků. Sušil byl zářivým vzorem charakternosti a svědomitosti. Sám jsa života bezúhonného napomínal žáky své k životu bezúhonnému, a není žádné pochybnosti, že z blahodárného vlivu Sušilova, jenž prýštil se ze svatosti a zbožnosti jeho života, těží moravské kněžstvo dosud, a že co do ušlechtilosti povahy a pocti-

vosti a ryzosti charakteru nezadá si Sušil ani s jedním z našich výtečníků. A jestliže Pius VII. svého času nazval našeho krajana bl. Klimenta Hofbauera ozdobou diecese vídeňské, mohl biskup brněnský slavné paměti Gindl nazvat Sušila chloubou a perlou diecese brněnské.

„Dlužníkem jsem Vám,“ píše mu Tomáš Procházka v jednom listě, „že Jste se o mne po všechna léta staral, a miluji Vás, že Jste mi svítil světlem učenosti a mravnosti“.

Ovocem svatosti Sušilovy byla též jeho neobyčejná skromnost. Ač učencem byl, jak uslyšíme, velikým, nerad se blýskal slovem „vědy“ a nechtěl svého výkladu Písma sv. nazývat vědeckým, „ač v pravdě stojí na výši soudobé vědy biblické, jako dílo stěžejné, ceny trvalé a pravá encyklopedie vědy novozákonní.“ „Mohu při díle tom bezpečně Boha se dokládati, že jsem na svoji čest zhola nepamatoval,“ praví v úvodu.

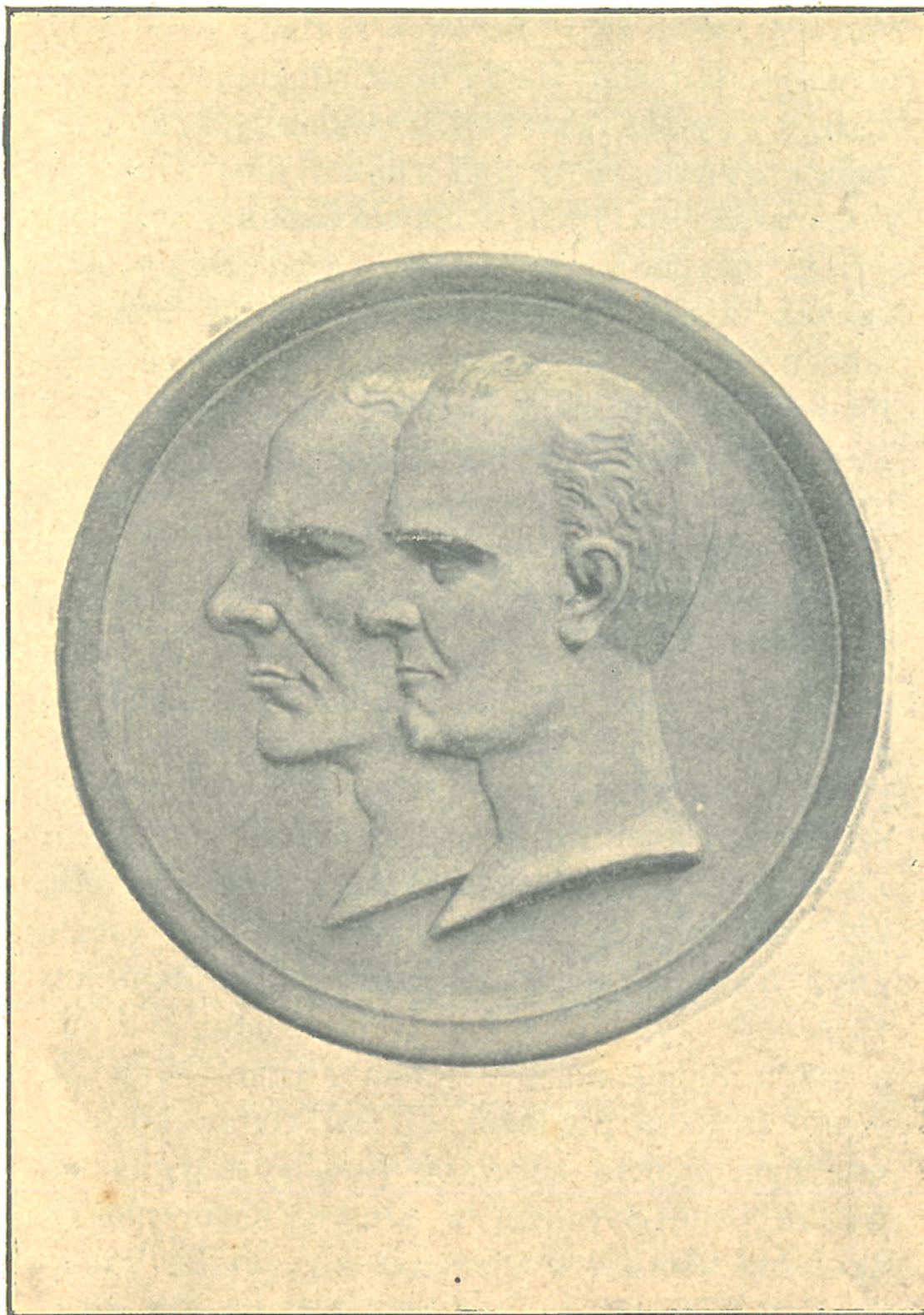
Nerad vystupoval nějak v popředí, reprezentálně, za to neostýchal se Sušil, učenec, převzíti vyučování náboženství v pokračovací škole české pro dorost řemeslnický.

Celá jeho činnost děla se tiše, beze vší okázalosti; a přece je jisto, že vliv Sušilův na duchovenstvo a skrze ně na veškerý lid moravský, katolický, ač klidný byl a nepozorovaný, byl tak ohromný, že za 30 let přetvořil a proměnil celou tvář Moravy. Bůh pokorným dává svoji milost.

Cítě konec života svého blížit se, četl celý den jako přípravou na dobrou smrt z Tomáše

Kempenského, „jak pokorně má člověk o sobě smýšleti před tváří Boží“, a upřímným po celý život jsa ctitelem Matky Boží, dopřáno měl na úpatí hory Mariánské (Svatohostýnské) odevzdati krásnou a pokornou duši svou do rukou svého Stvořitele. Tolik o svatosti Sušilově.

2. Jestliže Sušil oslavil národ český jako velikán mravní, muž svatý, oslavil ho neméně jako učenec, jako slavný biblista a theolog. Písmeno „U“ ve jménu Sušilově znamená učenost. Malachiášovo „Rtové knězovi mají ostříhati umění (učenost)“ 2, 7, může směle a dobře říci se o něm. Co do učenosti bohoslovné byl pravou ozdobou a chloubou ústavu bohosloveckého, brněnského. Vypravuje se o něm, že měl paměť výbornou, chápavost přímo geniální. Písmo sv. Nového Zákona uměl nazpaměť česky, latinsky, řecky. Když jeden ze spolužáků jeho z Kroměříže po 24 letech se dověděl, kde Sušil je a čím je (byl to Dr. Vilém Zlámal, ředitel zvěrolékařského ústavu v Pešti), psal mu takto: „Radostí zabušilo mně srdce, když doslechl jsem, že nejsi ani farářem ani kaplanem, nýbrž na místě tvého nadání, tvé píle a tvých vědomostí důstojném“. Prací svojí písemní (a ústní přednáškou), za kterou udělena mu byla stolice učitelská Nového Zákona na ústavě bohosloveckém v Brně, úžasem naplnil zkušební komissi v Olomouci a ve Vídni. Vídeňská bohoslovecká fakulta ve svém dobrém zdání o práci jeho přidala poznámku, že přímo neuvěřitelně, kterak venkovský kaplan tak obrovskou učenost si nasbíral mohl. Roku pak 1865. sla-

MAT. PROCHÁZKA. — FR. SUŠIL.

Pomník Fr. Sušila a Matěje Procházky v Brně.

vila vídeňská universita památku svého 500letého trvání a při té příležitosti jmenovala s jinými také Sušila „čestným doktorem bohosloví“, a slavnostní řečník Dr. Hyrtl v promluvě své o Sušilovi pravil, že „za své práce bohovědecké v řeči slovanské psané nejenom uznání učenců, nýbrž i vděčnost lidu svého si zasloužil.“ Ve svých přednáškách byl Sušil polyhistorem, zabíhaje ku věcem sterým. Byltě zajisté nejen výtečným odborníkem vědy biblické, nýbrž i v jiných odborech vzdělaným. Svému milovanému žákovi Hoškovi doporučoval k rigorosu z morálky studovati Summu sv. Tomáše Aquinského.

Veliké byly jeho vědomosti jazykové. Srovnávaje lidové písně všech Slovanů získal si velikých vědomostí jazyků slovanských. V jeho knihovně byly všechny slovanské slovníky, a ty bedlivě upotřebené, taktéž jazykozpytná bádání Dobrovského, Miklosičova, Šafaříkova. „Přiučujte se cyrillštině“, píše Hoškovi, „bez níž nemožno vniknouti do ducha jazyka našeho“. V ústní své přednášce překvapil komissi výklady o staroslovanském překladě Písma. Dodáme-li k tomu, že mu při výkladech stále pěstovati bylo řečtinu, latinu, němčinu, že kromě povšechné znalosti jiných západních jazyků slušně ovládal frančtinu, vlaštinu, uznati musíme, že byl mužem i na tomto poli velmi vzdělaným.

Učenosti jeho bohoslovné a jazykové, filosofické dokladem je vědecký apparát k dílu: „Spisy svatých otců apoštolských“ (kromě všech příslušných spisovatelů starokře-

stanských a klasiků starověkých neušlo mu z příslušné literatury ničeho . . . cituje Tillmonta, Eichhorna, Dupina, Gallándiho, dějepisce Fleuryho, Baronia, Stolberga; rovněž při druhém vydání 1849 Hefela, Jacobsohna, Möhlera), zvláště pak jeho překlad a výklad Písma sv. Nového Zákona, dílo to epochální, o němž přes čtvrt století pracoval. Zde stojí jako odborník na výši, sleduje mimo studium starších vykladačů též souvěké písemnictví, zvláště u Angličanů a Němců . . . Píše o díle tomto Sušilově Procházka, že Sušil k práci této měl všechny staré i nové katolické i protestantské výklady Nového Zákona, všechny slovanské překlady, i bulharský, tištěný ve Smyrně a všechna tištěná vydání česká.

Sušil sledoval bedlivě odborné a všenaučné časopisectvo, znal krásnou literaturu básnickou, básníky polské, německé, francouzské, vlašské, anglické, španělské: Calderona, Dantea, Tassa, Racinea, Corneilla, Shakespeara, jak patrně z básní a posudků o nich napsaných. Že i hudebně a velice byl vzdělán, patrně z toho, že si sám nápěvy písní, které sbíral, zaznamenával podle skutečného zpěvu, což velmi nesnadno je, a čeho jenom velmi dobrý hudebník se může se zdarem odvážiti. Tak vypadá Sušilova učenost.

3. Mám-li však říci vám, v čem já, jako kněz katolický a vychovatel dorostu kněžského spatřuji největší zásluhu požehnané činnosti Sušilovy pro život katolicko-národní vůbec a Moravy zvláště a pro vzdělání a výchov dorostu kněžského, pak poukázati musím ku třetí písmeně

ve jménu Sušilově, k písmeně „Š“, jež znamená štít pravověrnosti. Sušil třímal po celou dobu učitelského svého úřadu na učilišti bohosloveckém v Brně štít pravověrnosti, čímž nesmrtelné a největší zásluhy o dioecesi brněnskou a kněžstvo její si získal. Jako v jiných zemích říše naší, tak byl i v zemích koruny české ještě za doby, kdy Sušil působiti začal, život náboženský a církevní chorý a postonával otráven jedem zásad směru církvi nepřátelského, jemuž říkalo se „Josefinismus“. Působením a vlivem mužů, jako byl Václav hr. Kaunitz a Gerhard van Swieten, a vlivem dvorní šlechty, prosáklé nevěrou filosofů francouzských, přenesen též do zemí říše rakouské směr politiky státní, která k tomu směřovala, aby církev co nejvíce od nejvyšší její hlavy isolovala, za to však ji úplně státu podmanila. Směr tento velmi zhoubně působil na vzdělavací a vychovávací ústavy katolického duchovenstva.

Věrouka a výklad Písma sv. ustoupiti musely čirému rozumářství (všecko nadpřirozené vyhozeno), církevní dějiny katolické přednášeny po dlouhou dobu podle knihy protestanta Matěje Schröckha. Dle Rautenstraucha, Rieggera, Pehema přednášeno církevní právo.

Byly doby, kdy všichni professoři vysokých učení každoročně skládali přísahu, že budou učit katolicky, t. j. že nebudou hlásati učení, jež by pravdám od Boha nám zjeveným odporovalo a skládali vyznání víry podle snesení sněmu tridentského; to vše zrušeno, ano dokonce i pro-

fessoři bohovědy sprostění povinnosti, skládati přísahu, že budou učiti pravověrně.

Ani katechismus Kanisiův nebyl směru tomu po chuti... měl býti nahrazen jiným. Tak zvané generální semináře k výchově duchovenstva ve Vídni, Pešti, Pavii, Lovani a filiálky v Hradci Štýrském, Olomouci, Praze, Innomostí, Luxenburgu byly vlastně pařeništěm jansenismu, chceš-li nevěry. Kazatelům ukládáno, aby od čisté katolické nauky odezírali, a lidu křesťanskému na kázáních vedle triviální morálky mluvilo se o hnojivu, jedovatých bylinách, o hospodářství, výchově dítek, o diětě a p. věcech. A když kdesi stěžovali si kdysi farníci do faráře, že nekáže, řekl jim tento celý rozhněvaný: „Ale teď vám budu kázat, až vás všechny čert vezme.“

Jak mohl vzkvétat, ptám se, za takových poměrů život náboženský lidu? za takových pastýřů a jak asi vypadalo to s pravověrností těchto pastýřů? Podivné asi to bylo učení katolické, které na vídeňské universitě přednášel jistý professor bohovědy, když obyčejného tovaryše pekařského rozum (Klimenta Hofbauera) vycítil a poznal, že p. professor nepřednáší učení pravověrného. Že i náš brněnský ústav bohoslovecký ducha toho úplně prázden nebyl, patrně z fakta, že r. 1821., nedlouho před tím, nežli Sušil na ústav přišel, složen z professorského úřadu Filipp Nediele, poněvadž vykládal Písmo sv. Nového Zákona úplně rozumářsky.

Tím nechci o pravověrnosti ostatních professorů ani nejmenšího vysloviti podezření. Že

duch josefinský i v našem kleru vězel, dokladem je Tomáš Procházka, Sušilem z josefinismu vyléčený.

Je přímo hádankou, odkud v ovzduší tak nepříznivém, v době, kdy plýtký a frivolní josefinismus právě nejlepší ovoce své nízkosti, leda-bylosti a utilitářské hrubosti vydával, vzalo se čistě katolické, přesně církevní, duchovní smýšlení Sušilovo.

Sušil nebyl slepým k pokleskům osob duchovních, i vysokých a vytýkal je neohroženě, nikdy však nedotkl se reformatorsky stránky církve svaté božské a celou duší jí oddán byl v oddanosti a poslušnosti dětinné. Zde by tak leckterý z moderních reformatů církve katolické od něho se učit mohl... Na něm plnou měrou splnila se slova sv. Augustina: „Mnoho-li kdo miluje církev, tolik má Ducha svatého“.

Pravověrnosti Sušilovy mnohé a vzácné jsou doklady.

Ač na výsost si vážil Písma sv., přece jako pravověrný theolog katolický neuznával Písma jediným zdrojem zjevení, nýbrž i ústní podání, tradici. „Písmo neobsahuje v sobě celý pramen vyřinulý ze skály, jež jest Kristus... ono odkazuje samo k jinému zdroji, k ústnímu podání“. A vydávaje překlad a výklad Písma sv. Nového Zákona píše: „Chvála věčná Bohu, přesvědčení moje theologické s povědomím církve se sbíhá, a já ve všem se tu církvi svaté milerád a synovsky podrobuji.“

Sušil byl neohroženým obhajcem a stoupencem kladného katolicismu se všemi jeho závazky a naprosto oddán autoritě církevní ve věcech náboženských... a poněvadž takovým kněžím nyní říkají „klerikál“, pak byl Sušil klerikálem velikým. Nové směry neznabožské, indifferentní byly mu zároveň nevlasteneckými, a poněvadž lepší budoucnost naši viděl jedině zaručenu životem náboženským a mravným, proto byl nedůvěřivým k vlastenectví, které této stránky nedbalo; a tak by nynější protivníci katolictví našli u Sušila všechno, co vytýkají klerikalismu: nesnášenlivost, výbojnost, politiku, zelotství, panovačnost, ač nebylo ho nic více vzdáleno, než takové nectnosti. A jestliže kněží v náboženských věcech až příliš povolní obdrželi od jistých lidí titul „kněží osvěcených“, Sušil rozhodně by se k nim nehlásil.

Ač učení o neomylnosti nejvyššího učitele v církvi ve věcech víry a mravů nebylo tehdy ještě slavně prohlášeno, Sušil s jinými slavnými theology se k němu hlásil, říkávaje Procházkovi: „»Utvrzuj bratří svých . . .«, »pasiž beránky mé, pasiž ovce mé« je veliké slovo.“

Když Slovník Riegrův naučný počal přijímati články psané v duchu mělkého racionalismu a „lahodného blábolení Renanova“, jak je Sušil v předmluvě k Lukášovi nazývá, odepřel Sušil své spolupracovníctví.

Coelibátu kněžského Sušil před žáky svými hájil a obětavost v něm obsaženou jim na srdce kladl... „A co dělati mají“, říkával, „tisíce a tisíce vzdělaných a dobře zvedených žen, které se

provdati nemohou... a co manželé, kteří v manželství žítí musejí, jakoby ani nebyli v manželství? Nebylo by zrušení bezženství kněžského tolik, co hlásati nemožnost zdrženlivosti a oněm osobám dovolení dávati k smilstvu a cizoložství, poněvadž kněz sám se zdržeti nechce a neumí!“ A odpůrcům coelibátu mezi lékaři, kteří mluví o jeho nepřirozenosti, by odpověděl dnes Sušil poukázáním na vlastní snahy lékařů, směřující k zamezení sňatků osob, stížených přenosnými nemocemi. Není-li to nepřirozeno, pak zajisté je coelibát z důležitých příčin nejen přípustný, ale i dovolený.

Sušilova pravověrnost zračí se ve všech jeho spisech, jak bohoslovných, tak básnických, zračí se též v tom, že usiloval, aby mezi knihami „Dēdictvím“ vydávanými, byly též životy svatých, by lid takto seznámil se s vynikajícími osobami dějin církve svaté a lépe poznáváje osudy její, více si ji zamiloval. Čistě církevního smýšlení Sušilova důkazem také je, že nejvíce těšilo ho vyznamenání „doktorátu svaté theologie“ (bohovědy) a výmluvným též svědectvím jeho pravověrnosti byl jeho zásadní odpor proti protestantismu pro jeho ošemetnou výbojnost, negaci a neplodnou revolučnost. A když r. 1868. vydána byla pověstná nesvatá trojice zákonů v jedné říši, zákonů to, které Pius IX. nazval „abominabiles“, ohavnými, zákon manželský, školský a interkonfesijní, zašeptal věrný syn katolické církve, pravověrný Sušil již churav: „I toho jsem se musil dočkati?! Bože, kam to

povede?“ Ano, štít pravověrnosti držel Sušil po celou dobu své učitelské činnosti, a v této jeho vlastnosti spatřuji největší zásluhu jeho a přesvědčen jsem, že jeho hlavně zásluhou je, že brněnská diecese dosud tak výborné, vzorné, pravověrné kněžstvo má, na jakéž každý biskup hrdým býti může, a že duch jeho strážný nad naší diecesí zůstává, by klérus náš dále tak vzorným a hodným zůstal.

4. Písmeno „I“ ve jménu Sušilově znamená „ideálnost“ oslavence našeho. Sušil byl mužem ideálním v nejlepším slova toho smyslu. Ideálním v životě praktickém zoveme muže (člověka), který vytknul si úkolem života a všeho snažení svého nejvznešenější cíle a železnou vůlí, žádných nedbaje překážek, stůj co stůj jich dosáhnouti se snaží. V tomto smyslu byli všichni svatí katolické církve a velikáni mravní muži ideálními.

„Nádoba vyvolená“, apoštol národů, svatý Pavel, vzor a miláček Sušilův, byl povaha na výsost ideální. Jeho jediným a posledním cílem, tužbou jedinou srdce jeho a duše jeho krásné byl Kristus. „Býti s Kristem“, Jeho láska, co nejvíce Mu získati duší v první řadě z národa svého (Řím. 9, 8 „přál bych si býti zavržen“), toť jediným a posledním bylo cílem velikého Pavla; a za tímto cílem ubíral se s takovou horoucností, že pohrdl vším, co svět svým a velikým zove, za smetí to pokládaje, že žádného nedbal nebezpečí (2. Kor. 11, 19—33), až cíle svého došel. Kdož by neznal klassického místa v listě k Římanům 8, 35: „Kdo odloučí nás od lásky Kri-

stovy? zdali soužení? anebo úzkost? nebo hlad? nahota? nebezpečí? protivenství? meč?“ To vše překonal, až stoje u cíle, těší se na spojení své s Kristem . . .: „Přeji si býti rozdělenu a býti s Kristem . . . Dobrý boj jsem bojoval . . .“

O věru že vznešený vzor zvolil si Sušil náš... velikého Pavla a že ideálností svojí v mnohé příčině se mu podobal.

Sloužiti církvi, sloužiti vlasti věrně, nezištně po celý život bylo ideálem, posledním cílem všech tužeb a prací Sušilových. „Církev a vlast, ty v mojich milují sestersky se nadrech — každá půl, každá má moje srdce celé.“

Věrně sloužiti Kristu, věrně sloužiti církvi Jeho, prospěti, pomoci národu svému, zanedbanému, opuštěnému, utiskovanému, Krista celého, Krista dobrého naučiti jej znáti, v Kristu jej obnoviti, pravým duchem Kristovým a kvasem čistého křesťanství opět zbožným a svatým a tak šťastným a slavným jej učiniti byly snahy vpravdě ideální velikého Sušila.

Za tímto vznešeným cílem všechna jeho činnost a neúmorná práce se brala, aťsi vhod byla jistým kruhům nebo nevhod. Když sbírka jeho národních písní českou kritikou přijata byla chladně, nedbal toho a sbíral klidně dále „perly“ a „drahokamy“ staronárodní, jak písně naše národní zove. Když dáno mu kdysi na vybranou, buď „nechatí toho slovanství, nebo vzdáti se professury“, Sušil kráčel dále svojí starou cestou. Když při občůzkách mnohdy bylo mu zažiti mnohé nepříjemnosti, často i neporozumění i se

strany duchovní, nedbal toho. Povážíme-li, jaká skvělá kariéra (dráha) kynula Sušilovi, učenci, hned, když vybyl zkoušku professorskou, že místo 3000 zl. ve Vídni spokojil se v Brně s 840 zl., aby národu svému prospěti mohl, že z tohoto platu bylo mu stavu svému přiměřeně žíti, drahá díla bohoslovecká si kupovati, že výpravy jeho po písniích též něco stály, že byl vždy dobročinným, že podporoval podniky literární, umělecké, že pouze dvakrát denně jedl, pil jenom vodu, že lékař jeden, když churaviti začal, vyjádřil se o něm, že organismus jeho byl nedostatečně živen, a vzpomeneme-li konečně jeho velkodušné závěti, tu věru v úctě skloniti se musíme před ideálností Sušilovou.

5. Přicházím k poslední písmeně ve jméně Sušilově, k písmeně „L“, jež znamená lásku k národu a vlasti. Jestliže dosavadní vzácné a vznešené vlastnosti Sušilovy mohly naplniti nás neobyčejnou k němu úctou, musí veliká láska jeho k vlasti naplniti nás zcela zvláštní vděčností. Když četl jsem výborný životopis Sušilův od Dra. Pavla Vychodila vydaný a v něm četné doklady Sušilovy lásky k národu našemu, tu přímo jsem žasnul a zastyděl jsem se, přiznáváje, že my v mnohé příčině jsme proti němu přímo začátečníky. Slavný však a vzácný život Sušilův zároveň je stkvělým důkazem, že každá ctnost přirozená teprv a jedině v křesťanství ctností celou a dokonalou, vpravdě krásnou se stává. Poněvadž však Sušil byl knězem svatým, v jehož duši tudíž život nadpřirozený milosti Boží celou

silou ohně božské lásky háral a plápolal, pohnutka pak lásky k bližnímu a tudíž i k rodným bratrům a zemi rodné je tatáž, jako lásky k Bohu, proto vysvětluje se, odkud a čím láska k vlasti v srdci kněze, zvláště takového kněze, jakým Sušil byl, takové vznešené dostoupila výše a horoucnosti.

Sušil miloval národ svůj a jazyk český přímo horoucně a celý život svůj mu zasvětil a to proto, že pomoci jeho potřeboval, při tom však tak spravedlivý byl k národu německému, že by i jemu ochotně byl posloužil, by ho Kristu získal, kdyby větší měrou než národ český byl jeho služeb potřeboval. Národ náš však byl té doby, kdy činnost Sušilova začíná, pravým žebrákem. V městech již ani česky se nemluvílo. Na Moravě byla čeština spisovná na vymření, právě když panující němčina klassické období svého písemnictví doslavovala. Morava neměla té doby českého časopisu; o rovnocennosti s Němci nebylo ani řeči, byla to spíše sympatická shovívavost. Tak se stávalo, že tehda a i později za národovce mohli býti čítáni i mužové, kteří ani česky neuměli.

Sušil miloval národ svůj láskou pravou. A jak pojímal Sušil pravé vlastenectví? Zásada národnosti bez příslušného podkladu osvět-
ných a mravních dober byla mu nesprávnou a nebezpečnou, t. j. podklad a základ lásky k vlasti, pravé, účinné, obětavné, musí býti v první řadě náboženství. A proto potíral Sušil v pracích svých zvláště básnických nemilosrdně takové

vlastence, kteří národu svému největší statky pravého náboženství a mravnosti berou, lživou historií lid prostý, neučený, proti církvi katolické popuditi se snaží a nesprávnými hesly, jako: „Napřed jsem se narodil, pak teprv mne křtili“, nebo, že z křesťanů teprv mají se stávat lidé — lid křesťanský svádějí a balamutí.

Když tedy tito t. zv. vlastenci často katolickému duchovenstvu českému nevlastenectví vytýkají, je nezvratně jisto, že stoupenci Sušilovi povinností národním se nezpronevěřili ani tehdy, když sobectví a zrada mezi vlastními krajany proti nim zuřila. Vlastenectví kněžstva českého prošlo v nábožensko-národní persekuci let sedmdesátých ohnivou zkouškou.

Sušil činností svojí učitelskou a vychovatelskou sloužil a prospěl národu svému. Sušil sbírkami národních písní moravských sloužil a prospěl národu svému. Jimi podnícen zájem o národní zpěvy vůbec, na nich založena národní hudba, nápěvy pak Sušilem podané poskytly pak zkoumatelům mnoho vděčné látky... je známo, co vyčarovali Křížkovský a Dvořák z národních písní moravských. Že Křížkovský studiem moravských národních písní Sušilových a vlivem Sušilovým vlastním stal se zakladatelem písně a hudby české, připravil Sušil národu svému. Své vzácné bohovědecké dílo „Spisy ss. Otců apoštolských“ zbudoval Sušil národu svému... „aby přesadil je“, píše v předmluvě, „na půdu vlasteneckou a literaturu naši jimi zasvětil“.

Veliké dílo „Překlad a výklad knih Nového Zákona“ napsal Sušil národu svému. Anthologii z Ovida, Properca, Katula dokázati chtěl, že v naší řeči zaznívá týž blahozvuk, táž lahodná čarokrásná hudba jako v řečtině a latině. Svými církevními hymnami a pokusy, opravití kancionál podati chtěl důkaz, že národní zpěv duchovní český chloubou býval národa českého. Hlásiti se slovem i skutkem k národu svému bylo Sušilovi samozřejmo. Nemile se ho dotýkalo, slyšel-li od českého vzdělance češtinu nesprávnou. Nedbaje, že dle staré zvyklosti všude převládala němčina v hovoru vzdělců, mluvil bez rozpaků všude a vždy česky mezi těmi, kteří mu mohli rozuměti, a když na procházce s hrabětem Taroukou měli někoho potkati, říkával hraběti: „Nyní mluvte pane hrabě česky, aby Brňané nemysleli, že je Brno město německé“.

Sušil nepozbýval naděje v lepší budoucnost našeho národa. „K čemu pak“, říkával, „by nám Bůh byl dal tak výtečné muže, jako byli a jsou Dobrovský, Jungmann, Šafařík, Palacký, Rieger? Patrně, že chce národem naším ještě nějakou vznešenou úlohu v dějinách člověčenstva provésti“.

A což teprv jiné výroky jeho, jako:

„A kdyby všichni se národa zřekli, já se ho nikdy neodřeknu. Dlužno vždy pracovati a Bohu nejisté osudy zůstaviti... souzeno-li nám v nerovném boji zahynouti, tedy aspoň čestně, jako Juda Makkabejský se zbraní v rukou padneme“. K Tomáši pak Procházce, který z počátku

klonil se ke straně odnárodněné, říkával: „Clověk nesmí pohrdnouti matkou (slovanskou) a přidržeti se macechy (německé)“. Procházka: „Matka má mne opustila a nepečovala o mne, macecha však ujala se mne a vyučila mne ve školách německých“. Sušil: „Matka okovy sevřená nemohla se starati o Vás, jak by byla si přála, a macecha, která byla dobrou matku spoutala, nikoliv z lásky, nýbrž z pánovitě zisťnosti vyučila Vás, aby pomocí Vás rodáky naše podrobila sobě v otroctví strašné“.

Nadšenými slovy svým posluchačům, budoucím to vůdcům duchovním lidu českého, lásku k národu Sušil vštěpoval, a Kulda, mluvě o přednáškách jeho, praví: „Láska k národu, jeden z nejhlavnějších požadavků vychovatele budoucích vychovatelů lidu jest jeho nejkrásnější okrasou, nejskvostnější dar Boha, kterou plápolá a tak oživen je, že se může říci o něm, že nosí celý národ v čistém svém a nezištném srdci...“ a praví o něm dále, že upozorňuje posluchače své na povinnosti kněze každého: národu všechno v obět klásti, otcem jeho býti a nikoliv mozoly jeho se krmiti.

Zásluhou též popřední a nesmrtnou je Sušilovou, že přičiněním jeho zachován byl jednotný spisovný jazyk Moravy s Čechy a že mocným vlivem svým konec učinil rozkolu mluvnickému na Moravě. Když pak roku 1863. byla konána v Brně velkolepá národní slavnost 1000leté památky příchodu k nám sv. Cyrilla a Methoděje, k níž Sušil popud dal a při velkolepém koncertě

„Beseda Brněnská“ řízená Křížkovským zpívala sbor na slova Sušilova „Svatý Cyrill a Methoděj“, dojmem přímo úchvatným působila zvláště modlitba: „O vy bratří přesvatí“ a věta: „Vždy ať v kráse zastkvívá se nad Slovany obloha“ — Sušil naslouchal jako v předvečer konce svého života a blízek odměny své požehnané činnosti na Moravě nedaleko koncertního altánu dojat až k slzám. Dodáme-li konečně, že Sušil, ač stkvělou měl otevřenou dráhu na vysokém učení vídeňském, že však vzdal se jí a celý život svůj jako chudý professor bohosloveckého ústavu brněnského národu svému zasvětil a obětoval, že ve velkodušné své závěti z nepatrné své pozůstalosti národa svého mnohými odkazy pamětlivým byl, pak myslím, že jsem vám dostatečně dokázal, jak velice, jak horoucně miloval Sušil po celý život svůj národ český, národ svůj!

Nakreslil jsem vám velikou osobu Fr. Sušila pěti hlavními rysy, kterými vyznačena, označena je vznešená postava jeho, svatostí totiž života, učeností hlubokou, štítem pravověrnosti, ideálností a láskou k vlasti. Věru, že by nesloužilo národu českému, kdyby se zachoval tak k Sušilovi, jako se zachoval národ římský k Scipionům, totiž nevděčně. V památce vděčné zůstatí musí navždy Sušil národu českému.

Jsem přesvědčen, že žádný snad z výtečníků českých tak velikých nezískal si zásluh o národ náš, jako právě kněz svatý, František Sušil; a poněvadž láska nepomine ani tam na věčnosti, a my věříme v obcování svatých, dle něhož po-

máhá církev vítězoslavná církví bojující, nejmenší nemám pochybnosti, že onen Sušil, který tak horoucí láskou miloval národ svůj zde na zemi, tím horoucnější láskou miluje jej tam v říši nadhvězdne, že orodovníkem je za národ český a zvláštním ochrancem našeho ústavu bohosloveckého, jehož kdysi první ozdobou a vzácnou chloubou byl.

Sto let tomu, co božská Prozřetelnost poslala jej národu našemu a 36 let, co kryje země posvátné jeho ostatky tělesné. Než památka jeho navždy zůstane a zůstati musí národu českému požehnanou.

Chci skončiti apostrofou na oslavence našeho, kterou byste vyslechli stojíce, vás uctivě žádám:

„Veliký Sušile náš, chloubu a perlo národa českého, náš Scipione moravský, příteli veliký!“
V den 100letých narozenin Tvých skládáme především dobrotivému Bohu své nejvděčnější díky, že v době velikého ponížení národa našeho ku pomoci a probuzení národa českého Tebe nám poslati ráčil. Přijmi však i Ty naše díky za všechny práce a oběti, které přinesls nám a národu našemu, zvláště pak žes svým svatým, bezúhonným životem, svojí učeností, pravověrností, ideálností a láskou k vlasti stal se obnovitelem života v pravdě křesťanského mezi lidem českým na Moravě a bezpečným vůdcem a vzorem kněžstva českomoravského.

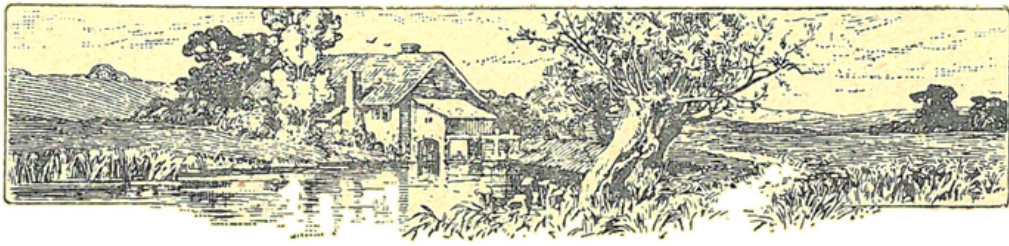
My slibujeme Ti, že věrnými zůstaneme zásadám Tvým a příkladem Tvým povzbuzeni vzornými chceme býti vůdci lidu křesťanského.

Pros tam v říši nebeské se sv. Pavlem a svatými patrony českomoravskými za drahý národ náš český, aby zůstal věrným víře cyrillo-methodějské, víře svých otců, a v Kristu jedině a Jeho sv. církvi svoji spásu a své blaho a svoji spásu hledal.

Buď strážným duchem našeho bohosloveckého ústavu, jehož ozdobou kdysi bývals, a pros Boha dobrotivého, aby vzorní, svatí, provověrní, učením a láskou Kristovou vyzbrojení, ideální a láskou k lidu křesťanskému naplnění kněží z ústavu našeho vycházeli mezi lid český, který jsi Ty tak vroucně miloval.

Věmec jeden, uvitý z příslibení právě učiněných, skropený čerstvými slzami vděčnosti, klademe nyní v duchu na dům, kde stála Tvoje kolébka, a druhý na rov Tvůj posvátný. Přijmi je od nás na důkaz lásky, úcty a vděčnosti, milovaný Sušile náš! Nezapomeň na nás!“

Jan Soukop o Sušilovi.

Vyňato ze článku: „Črty z dob Sušilových“ v Obzoru 1889.

Vyzván byv sl. redakcí, abych prý „Obzoru“ „na osvěženou“ vypráhlé doby naší podal některé vzpomínky z časů, kdy ještě „jaro“ bylo na Moravě, vyhovuji milerád čestnému hlasu tomu, pokud zkušenosti moje i paměť stačovati mohou. Nebude to ovšem žádný celek, nýbrž jen drobnůstky, semotam nasbírané, jen zběžné črty z doby pro rozvoj našeho národního života na Moravě nejdůležitější — z doby Sušilovy. Třeba že símě národního sebevědomí již dříve na Moravě tu onde klíčilo, přece teprve mistrem Sušilem napsáno na prapor náš heslo veliké, heslo Cyrillo-Methodějské: „Církev a vlast“, které Moravu probudilo k životu novému.

Tehda, jak starším známo, neměli Čechoslované ani jediné střední školy české. Všude na gymnasiích vládla výhradně němčina, bez které nižádný mladík český do škol latinských přístupu neměl. Každý český hoch musel tedy napřed do tak zvané třetí třídy (nyní bychom řekli: do

přelevárny) — aby se přiučil němčině. Také já prošel očištěním tímto, a sice v Olešnici, kde farářoval můj ujec, Jan Pleskáč. Jeho tehdejší kaplan, P. Adam Růžička vycvičil mne za jediný rok tak, že jsem při zkoušce v Poličce obdržel vysvědčení „durchaus sehr gut“. Než co mi to bylo platno, když jsem na brněnském gymnasiu při zkoušce na přijatou přece jen propadl nedostatečnou znalostí němčiny. Odkud také jsem jí měl nabrati za jediný rok? Přes to bylo v celém Brně tenkrátě jediné gymnasium, a to s obmezeným počtem žáků; stačiloť sotva Brňanům. Vystrčen tedy z Brna byl jsem rád, že jsem přijat byl aspoň v Mor. Třebové u piaristů, kteří jsouce buď Němci nebo poněmčilí, vyjma jediného, nikdy slova českého k žákům nepromluvili. O časopisech a knihách českých nebylo tam po celých šest let ani řeči.

Na filosofickém ústavu brněnském, kam jsem z Mor. Třebové přestoupil, a kde proslulý Matouš Klácel vyučoval, ovšem vanul již poněkud teplý duch jara národního. V popředí spolužáků, probuzenců stál můj krajan, Jan Müller, rodák třebičský, potomní fil. Dr. a proslulý spisovatel, pak Ignác Körschner, kterýžto mívaje „Květy“ a „Českou Včelu“ pod paží, ustavičně rekrutoval čtenáře, ale mne pohříchu ještě tenkrátě neuložil. O prof. Klácelu připomenouti slušno, že jeho přednášky bývaly nám vždy krátké; tak rádi jsme jeho výkladům naslouchali.

Ne menší lásce a vážnosti u studentstva se těšil vysoce vzdělaný a jemnocitný professor ná-

boženství Gunther Kalivoda, napotomní proslulý prelát slavného kláštera rajhradského.

Vstoupiv do alumnátu brněnského na podzim roku 1845. ubytován jsem byl mezi pastoralisty, kde nad jiné jako vlastenec vynikal František Dědek, rodilý Bystřičan, již tenkrát jeden z nejpilnějších dělníků na národa roli dědičné. Studoval celý den; na pultě jeho stál po celý rok Jungmannův slovník, šťastně uchvácený zbytek z české knihovny tehdy žalářované. Kdokoli z alumnů ho potřeboval, mohl doň nahlédnouti. Čelní našinci tehdejší, Šmídek, Kulda, Bílý, Fáborský, Maršovský, Poimon a jiní, nebyli již v alumnátě, nýbrž pracovali již na vinici Páně. Sotva jsem se v kruhu alumnátském okoukal, uplynul rok a já postoupil do kolegia Sušilova.

První můj styk se Sušilem nebyl právě příjemný, avšak prospěšný pro celou budoucnost mou. Byv po několik dní churav, nešel jsem do kollegia. Přijda pak uzdraven, čekal jsem v síni na Sušila, bych se omluvil, proč jsem přednášky pronesl. Sušil ptá se mne útrpně, co mi bylo a čeho jsem užíval. Já nic zlého netuše, jak jsem v německých školách naučil se míchati češtinu s němčinou, pravím: „Přikládal jsem si na bo-lavé místo ‚Senfmehl‘“.

„Cože to pravíte,“ rozhorlil se jinak soucitný Sušil, „Senfmehl? Senfmehl? Což neslyšel jste nikdy evandélium o hořčičném semínku? Jak pak budete jednou lidu českému kázati, když sám česky neumíte?“ Na to zhurta otočil se a

vstoupil do kolegia, nechav mne státi jako ubohého hříšníka. Hořká to byla pilulka pro mne, ale zdravá; palčivé to těsto hořčičné na bolavku, ale táhlo a vytáhlo nezdravou lhostejnost, smutné to dědictví ze škol německých.

Poznav takto — bohužel tak pozdě, že se mi nedostává hlavního klíče k srdci lidu, jehož učitelem jsem býti měl, totiž dokonalé znalosti jazyka mateřského, jal jsem se v soukromí pracně nahrazovati, čeho mi cizinská škola nedopřála.

Začav s mluvnicí Dobrovského, sháněl jsem kde kterou grammatiku českou, hltal jsem české časopisy a knihy a za příkladem jiných soudruhů založil jsem si český denník. Kniha ta, obyčejně tuho vázaná, hrála té doby asi tu úlohu, jako nynější „Museum“, domácí časopis alumnátský, VI. Šťastným založený, ve kterém seminaristé brousí svá péra a upravují zbraň do příštího boje za církev a vlast. Do denníku mimo důležité denní události zapisovaly se též vlastní práce prósou i veršem, stručný obsah přečtených knih, delší kratší výpisky z důležitých pojednání buď v časopisech anebo knihách obsažených — slovem vše, co by ducha i srdce osvítiti a ušlechtit mohlo. Denníky mezi přáteli vzájemně se předčítaly a posuzovaly. Že pak po letech takovéto zápisky mívají nevšední cenu do sebe, leží na dlani.

* * *

Pečuje o vlastenecké vzdělání dorostu kněžského, Sušil staral se především o důkladné

vzdělání bohoslovecké. Tou měrou také nešetřil žákův svých, nýbrž neuprosně stál o to, aby se nazpaměť naučili celému Písmu sv. Nového Zákona, ukládaje vezdy přes noc a přes poledne dvě až tři kapitolky. Perná to byla práce, která nepřála nám oddechu přes celý rok. Když pak mu mnozí zazlívali takového trápení mladých lidí, omlouval se řka: „Chci míti jistotu, že všichni kněží (ač každodenně v Písmě sv. čísti mají) aspoň jednou v životě celý Nový Zákon důkladně přečetli. Nebyla by to věčná hanba, kdyby mnohá stařenka evandělička v horách lépe Písmo sv. znala než velebný pán?“

Kdykoli jsem jako kněz do Brna k němu zavítal, vezdy bývala téměř první otázka: „Čtete-li pak pilně Písmo sv.?,“ které netoliko za zdroj vzdělanosti kněžské, nýbrž též za přední pramen ryzé, krásné češtiny doporučovati nepřestával. Druhá otázka bývala obyčejně: „Máte-li pak již Jungmannův slovník?“ A pokud jsem ho neměl, říkával: „Raději o jeden kabát méně, ale Jungmanna musíte míti“, a neustal, pokud jsem se nepochlubil, že Jungmann již zdobí knihovnu mou.

Ač bezmála všichni soudruhové alumni ku praporu Sušilovu se hlásili, přece zvláštní horlivostí za mé doby vynikali, pokud se pamatuji, zmíněný již Fr. Dědek, Dundálek, Orel, Wurm, Obdržálek a j., kteří napotom vesměs neunavené péro své církvi a vlasti zasvětili.

Když roku 1848. volnějším duch též do síní alumnátských byl zavál, osmělili jsme se také my dovolávati se spravedlnosti, neblahým sy-

stemem násilné germanisace všelijak porušené. Diecése ohromnou většinou česká a příštím kněžím bylo zkušebná kázání a katechésky výhradně toliko němčinou konati! Roku 1849. teprve vymohli jsme dovolení, aby každý alumnus ve své mateřské řeči na zkoušku kázati a katechisovati směl, což ovšem nyní samo sebou se rozumí. Ale nám bylo za to bojovati.

Druhý, těžší boj nastal nám o českou knihovnu, za biskupa Gindla slavné i blahé paměti, z halířův bohoslovců založenou a jím samým obětivě podporovanou, která již od časů Kuldových tlela v zajetí babylonském a sice v sále tak zvaném „zkušebném“ bez ladu a skladu na hromadě. Po obdržení povolení bylo nám, Orlovi a mně, spoustu takovou uspořádati a rejstříky založiti, což zajisté nebylo prací tak snadnou, ani jsme zimního času po studýrkách v místnosti netopené a promrzlé v plášti a papučích v zaprášených a plesnivých knihách se hrabali, prsty skřehlými seznamy spisující.

Dostav se na konci roku 1849. za kooperatora do Sloupa, ovšem přes hojné práce povolání kněžského přece jsem neustal dále vzdělávati se v jazyce mateřském, hlavně čtením starých, dobrých knih českých, ze kterých jsem si za radou Sušilovou méně známá slova, ba celé věty ryze české do zvláštních sešitů vypisoval anebo při čtení aspoň tužkou znamenitější místa podtrhoval, abych je tak více do paměti vštípil a navlažil mysl namnoze vypráhlou školami německými. Snad se mnohý mladý čtenář, který

seděl anebo sedí nyní u bohatého stolu škol českých, usměje methodě této, avšak za dob starších nebylo jiné rady, než sbírat zrnečko po zrnečku na prázdnou sýpku.

Také sám Sušil měl několik svazků vypsanych krásných konstrukcí českých.

S p. arciknězem sloupským, Wolfem, druhdy farářem mým, čítávali jsme pilně noviny a časopisy všeho druhu, které pak ochotně jsme půjčovali farníkům, tak že farnost naše mívala více čtenářův, než nyní mívají nejedny vyhlášené spolky čtenářské. Jediného „Hlasu“ odebíralo se tenkrát ve farnosti přes 20 výtisků. Dědictví sv. Cyrilla a Methoda, Svatojanské a Dědictví Maličkových šířeno napořád.

Také „Jednotou katolickou,“ filiálkou ústřední Jednoty Brněnské, lid se všemožně vzdělával. Ústřední Jednota katolická v Brně, založená Dr. Matějem Procházkou, vzrostla na sto takových venkovských Jednot filiálních, které ročně všeobecný sjezd svůj slavívaly v Brně. První se konal roku 1851. dne 22., 23., 24. září v sále u Minoritů, zahájen byv českou řečí Jeho Exc. p. biskupa Arnošta hr. Schaffgotsche. Professor Sušil řečnil o tom, že „není spásy ani pro člověka ani pro národ, leč v církvi katolické“.

Čtvero bylo takových sjezdů — později v reductě, nejkrásnější tehda místnosti brněnské, slaveno, hlavně munificencí šlechtěného pana hraběte Sylva-Tarouccy. Byly to první, velkolepé, imponující, v Brně nikdy nevidané manifestace katolíků slovanského jazyka z celé Moravy shro-

mážděných. Na sjezdu roku 1854. zastoupeno 45 filialek! Výtečné řeči a pojednávání na sjezdech těch čtyrech, r. 1851., 1852., 1853. a 1854. slavených, vydal tiskem B. M. Kulda, t. č. spiritual v ochranovně pro zanedbalou mládež a zároveň jednatel svého druhu jediný Ústřední kat. jednoty brněnské, který byl duší všech sjezdův těch památných a řídkou výmluvností svou zlaté mosty od jedné řeči k druhé bleskem stavěl. —

U příležitosti sjezdů těch seznámil jsem se blíže s Kuldou a octl jsem se z nenadání ve výboru Dědictví sv. Cyrilla a Methoda, jehožto prvním starostou byl Sušil. Výborové schůze, které se asi čtyrykráte do roka konávaly, napřed u hr. Tarouccy, později u Sušila, bývaly přátelskými sjezdy a poradami důvěrnými kněží národomilů, kteří nedbajíce dálky a počasí, s radostí chvátili k milovanému mistru svému. Rokování bývalo tak důvěrné, jako mezi údy jedné rodiny. Každému volno bylo myšlenky své bez obalu jeviti, třeba se s p. předsedou nesnášely, jimžto chtěj nechtěj druhdy po způsobu parlamentárním podrobiti se musil. Jednou mluvil se o vydávání románů v duchu křesťanském psaných. Tu Sušil postavil se na odpor, řka: „Pokud já budu starostou, nepřipustím, aby se jakékoli romány vydávaly. Nejkrásnějšími romány jsou životy svatých“.

Jednatel Kulda vzav stanovy Dědictví do ruky četl hlasitě §. 2.: „Spisování a vydávání knih a sice netoliko výhradně náboženských, nýbrž vůbec vzdělavacích atd. (jesti pro-

středkem ku všestrannému zvedení lidu moravského). I v zábavných spisech obsažena býti má buď obrana, buď utvrzování pravdy některé katolické, jížto se odpor časový dotýká“. „Pánové,“ doložil Kulda, „tu to máme jasně vysloveno, že vydávati můžeme také knihy zábavné, romány křesťanské jako kazijed proti románům špatným. Vy, pane professore, jste sice předsedou, ale sám nerozhodujete, nýbrž výbor většinou hlasů“.

Hlasovalo se, že se má vydati proslulý román „Fabiola“ z pera kardinála Wisemanna v českém překladě — a skutečně vyšel vzdor odporu Sušilovu.

Když jednalo se o vydání „Josefa Flavia války židovské“, Kulda tehdejšího času velmi postonávaje hlásil se mermomocí, že spis onen obsáhlý pro tisk sám upraví. Sušil odporoval, řka: „To nemůže býti, vy byste nám z toho umřel.“

Slyším v duchu podnes Kuldovu odpověď: „Co bude více, když umru, jen když válka židovská vyjde“.

Sušil však přece na to nedopustil, nýbrž sám, ač velmi slabého jsa zraku, v dílo to obšírné a těžké se uvázał.

Nejpilněji do schůzí výborových za mého času docházeli: Kulda, professor Matěj a Jakub Procházka, Dr. Bílý, Fáborský, Karlík, Maršovský, Obdržálek, Poimon, Stuchlý, Dr. Škorpík, Šubert, kanovník Šuderla, prelát Kalivoda, Wurm, kanovník Vojtěch a prelát Dr. Zeibert.

Že pak takovéto schůze k osvěžení ducha a ku povzbuzení pilnosti na národa roli dědičné nabádaly a přispívaly měrou nejhojnější, netřeba dokládati.

* *

Dovoleno mi budiž ještě doložit, kterak jsem se dostal do cechu veršovnického. Ač jsem již v alumnátě první české verše složil (nemaje ještě tušení o české prosodii) — k padesátinám ujde svého, přece do cechu veršotepeckého odvážil jsem se teprve ve Sloupě. Stalo se to takto: Známo bude asi starším čtenářům kněžím, jaké to před lety hatlaniny, přímo strašlivé semotam o pohřbech se zpívaly. Na př.:

Do hrobu tě položíme,
hrud na tebe naházíme,
tam máš tovaryši —
hadi, žaby, myši —

Písně podobné zpívaly se také ve Sloupě. Samé: „Dobrou noc“ dávání, samé zoufalé naříkání, ba hádání se s Pánem Bohem: „Proč já do hrobu již musím, an jiní světa užívají“ atd.

O víře v život věčný, o křesťanské naději, odevzdanosti do vůle Boží, ani zmínky. Proto jsem se pokusil o tři pohřební písně, které nápevy vhodnými opatřil tehdejší pan farář můj a které Sušilovi jsem poslal na posouzení a opravu.

Sušil laskavým listem, dne 9. ledna 1853. daným, celkem pochválil tuto začátečnickou práci mou, vytknuv poklesky a dav mi rozličná pokynutí povzbuzoval mne, bych se ve skládání

básní pilně cvičil. Když pak později jsem si mu co do nesnadného skládání veršů časoměrných stěžoval, psal mi dne 13. října 1861. mezi jinými tato památná slova:

„.... Úsilné píle jako všude, tak i tu potřebí. Což činí hudebník, když pro fortepiano se upravuje. Ráno vstává a přehrává, odpoledne opět přehrává, večer opět do dlouhé noci přehrává passáže a škály, aniž se mu protivnými stávají. Veršovství a pojmání hudby v nich (verších) či vynášení hudby v nich ukryté v jazyku našem bezmála toho hodno jest, abychom se všelijak přičinili dostoupiti toho vrcholu, jenž nám tuto možný jest. Víím, že proslulý autor řecký na opravování tří veršů celou noc probděl; ten mně svítil příklad, že jsem na tisíce hexametrů spálil, nehned s nimi spokojen jsa a mnohdy verš mne stál přes dvě hodiny píle a síly.

To kladu proto, abyste nemyslel, že se verše třepou jenom z rukávu, nýbrž že tu vytrvalé pilnosti šetřiti přijde, chce-li člověk obstojné verše, před nimiž by vytřelý sluch ucha nezavíral, do světa posílati. »Z ruky pilné naděje kmitne,« pravil onen věštec; »vláda, policie a zhola nikdo nám v tom není závadou a překážkou, abychom tu svrchované dokonalosti nehleděli.«

* * *

Dílem nesmrtelné ceny, které mimo jiné Sušil národu svému zůstavil, je veleobsáhlá sbírka národních písní moravských, pravý to, nevyčerpatelný poklad poesie i hudebního nadání

našeho milého lidu. Co jinde celé sbory sběratelské podnikaly, provedl Sušil sám a sám, během třiceti let ode vsi ke vsi, od chaloupky k chaloupce procházeje celou Moravu a Slezsko. Sbírka sama vycházevší u Winikera v Brně od r. 1853. do roku 1860. zahrnuje přes osmnáct set písní s nápěvy tak věrnými, že málo cos tak dokonalého v literatuře světové najdeš. Sušil nepřijal totiž do sbírky od nikoho nápěvů psaných, nýbrž vše sám vlastním uchem vyslechl a vlastní rukou napsal.

„Výbornost sbírky této,“ praví Sušilův životopisec, Dr. M. Procházka, „uznal i německý výtěčník v hudbě, Chrysander, redaktor hudebních novin v Mohuči, který dostav do rukou sbírku Sušilovu a prostudovav nápěvy tam zaznamenané i seznav, že v nápěvech těch přísně určitý a pevný zákon panuje, neopomenul zvláštním, velmi pochlebným listem k Sušilovi se obrátiti a jemu svou největší chválu za to zaznamenání vysloviti Sbírku písní moravských najdeš netoliko na Moravě a v Čechách, nýbrž i daleko za hranicemi, najdeš ji v Berlíně, Štokholmě, Kodani, Petrohradě, Moskvě, Charkově i Kazani, najdeš ji v Mohuči, ve Mnichově, v Římě i v samé Americe . . .

V písních těch zrcadlí se celá duševní povaha našeho českomoravského lidu, jeho jemnot, jeho bodrost a žertovnost, jeho dobrosrdečnost a bezelstnost, jeho dumavost a zbožnost . . . Kdyby byl Sušil jen toto jediné dílo provedl, už by byl sám sobě věnec nehynoucí slávy uvil“. Až potud Dr. Procházka. —

Za mého kaplanování ve Sloupě zpíval jsem si jednou při klavíře písně Sušilovy. Ana okna byla otevřena, přilákán mladý pán vstoupil z nenadání do kaplanky a představil se mi jako Erich starohrabě ze Salm-Reifferscheidu, nejmladší to syn slavného kdysi patrioty a vůdce moravské konservativní šlechty, Hugona knížete Salma. Nemohl se dosti vynadiviti líbeznosti písní našich a když uslyšel, že dílo tak drahocenné nemá ani dostatek odběratelů, objednal si hned dva výtisky pro sebe a svého věhlasného švakra, Jaroslava hraběte Clam-Martinice. V děkovacím listě svém, daném na zámku v Rájci 14. července 1859., napsal mezi jiným: „Professor Sušil dobyl sobě sbírkou touto velikých zásluh o zachování zvláštního rázu národního, any v písních vlastnosti nejvnitřnější lidu nejlépe se zachovají, které však bohužel ve snahách nanejvýše materialistických nové doby pořád víc a více mizí. Proto netoliko patriot, nýbrž také kulturní historik jest nejvroucnějšími díky p. prof. Sušilovi zavázán.“

Úsudek tento mladého, učeného, ovšem po německu odchovaného šlechtice, který jinak také českým jazykem obstojně vládnul, zajisté není bez váhy.

A nyní již přikročím ku líčení písničkářského výletu, na kterém jsem prof. Sušila osobně doprovázel. Domnívám se, že tímto věrným obrázkem zavdělím se všem, kdož náležitě oceniti chtějí sbírku i sběratele, svého druhu jediného.

Bylo to v prázdninách roku několika padesátého, když Sušil zavítav do malebného úvalu

Sloupského v okolí tamním písně sbíral. Já tehdáž právě se chystal na cestu ku svému strýci do Olešnice, koně již stáli zapřaženi před kaplánkou.

„Což nevzal byste mne s sebou?“ tázal se Sušil, „v těch horách jsem ještě nesbíral, kdo ví, jestli bych tam něco neulovil“.

Netřeba dokládati, s jakou rozkoší jsem přijal návrh tak čestný. Posnídavše uháněli jsme ve-sele krajem, jenžto zazníval radostnými zpěvy pilných ženců. Snivé oko Sušilovo zářilo pocitem blahostným, kterýžto druhdy vložil v tuto znělku:

Což se těším v nejhlubší své duši,
že žně blaží naše podkrají;
žita moje ovšem nezraje,
leč si duše jiných slastí tuší.

Rozkošných-li zpěvů tvoje uši
z polí oněch nepojímají?
Z bouří času jako podtají
odkazem nás došly po Libuši.

Slyš jen, pojí se v nich rosa s mannou,
růže vonné v nich svou sladkost vanou,
krása s hudbou slaví spolu sňatek.

Z přemilostných zpěvu toho vratek
blaženosti rajské pro mne kanou,
toť mé žatvy, toť můj celý statek.

Cestou poptával se na jména vesnic, kudy pojedeme; městeček Sušil nedbal, ve kterých mrazivá kultura prý již namnoze popálila něžné květy národní poesie. Dědina Zbraslavec mezi Lysicemi a Kunštátem padla mu nad jiné do oka.

„Tu zůstaneme“, pravil, ano právě s chatrné zvonice cinkalo „Anděl Páně“ — byloť poledne.

Také v žaludku našem — aspoň mém — ozýval se jakýsi hlas, který již dávní otcové naši nazvali hladem.

„Je-li pak tu hospoda?“ táže se Sušil.

Jářku: „Tady jsem se nikdy nestavoval, tu sotva co kloudného dostaneme“.

„Nic nedělá,“ dí Sušil, „pojďme jen, zkusíme toho“. I vešli jsme do vesnické hospůdky; bylo tu jako po vymření, ani křístek se neukázal. Teprve za hodnou chvíli přivelebila se paní hostinská s omluvou, že je sama doma, chasa prý je všechna na poli.

„Máte-li pak co k obědu pro tohoto velebného pána?“ ptá se Sušil.

„Kde bych co vzala, dnes je na poli tak pilno, že ani nevaříme,“ zněla odpověď.

„Tedy uvařte mu nějakou slepici,“ doléhal Sušil.

„Ba věru, nemám žádných na zabítí“ — vymlouvala se a já byl tomu rád, nemaje mnoho důvěry do umění její kuchařského.

„Pane professore,“ pravím, „neračte o mne se starati, já se rád spokojím, dostanu-li kousek chleba s máslem“.

„I kdež bych vzala másla,“ dí hospodská.

„Tedy aspoň kousek tvarohu,“ ptám se dále.

„Ani toho nemám!“

„Nuž tedy aspoň kousek chleba nám dejte“.

„Už nám také dochází, mám už malý kousek a je tvrdý“.

„Nic nedělá, jen sem s ním,“ dí Sušil, „a doneste mi trochu mléka“.

Já, nemaje chuti na mléko, dal jsem si naliti sklenici piva. Náramnou žízni trápen, těším se na doušek tohoto božího ječmínku; než nastojte! žáby bys v něm neuhlídal. Okusím přece, ale dostal jsem husí kůži z toho octa. Inu, kdo za to může, že jí pivo v tom parnu zkysalo! Sušil mne litoval a stoje před hospodou s královskou spokojeností držel v jedné ruce skývku tvrdého chleba, v druhé ruce učazený hrneček s mlékem, z kterého statně si připíjel a chleba příkusoval. Za pět minut měl po obědě. Hůře bylo se mnou, ač jsem nedal ničeho na sobě znáti.

Z čista jasna slyšíme blížiti se hlučný zpěv; byl to četný sbor švarných hrabaček, ježto na poledne přicházejíce z louky, táhly s hraběmi na ramenou jako vojsko s puškami, písňe národní prozpěvujíce.

Rozumí se, že se Sušil rozjařil, jakoby elektrickou jiskrou byl dotknut; bylať to voda na jeho mlýn; i vyšel jim vstříc.

Děvčata spatřivše kněze, umlkla rázem, jakoby uťal. Sušil pobízel, aby zpívala dále, že rád naslouchá krásnému zpěvu, a vyptával se, která z nich by nejvíce písniček uměla.

Trvalo hodnou chvíli, než se dověděl, že kovářovy dcery nejvíce zpívati umějí z celé dědiny; šli jsme tedy za nimi v patách k milému kovářovi.

Po dlouhém upejpání počaly konečně zpívati. Sušil sedě v malé jizbičce za stolem vytáhl z kapsy chumáč svinutého papíru a rozložil před sebe jako partesy. Dcery kovářovy sedíce na la-

vici u kamen spouštěly jednu píseň za druhou. Sotva jednu načaly, přetrhoval Sušil zpěv ustavičně: „Jinou, jinou, tu znám, tu také znám“ atd. Zpěvačky vyvalovaly oči, slyšíce, že by ten „panáček“ tolik písni uměl. Konečně přišla přece jedna, které Sušil neznal. I chopil se péra a bez pravítka volnou rukou naškrtal pět čar a dáváje si zpěv opakovati, psal noty s takovou hbitostí, že by se mu byl málokdo v tom vyrovnal. Pak předzpěvoval nápěv napsaný zase zpěvačkám a tázal se jich, je-li to tak dobře. Ani vlásek nesměl chyběti, ani se zjinačiti. S úzkostlivou svědomitostí přenesl melodii z úst dívek na papír věrně jak pěly, třeba se cvičenému hudebníku pozdávalo, že by ten onen tón jinak měl dopadat. Sbíralť, jak pravil, písně „národní“, samorostlé, nikoliv umělé, a proto ani puntíku nevynechal, nepřidal, ani nezjinačil.

Jest mi zvláště doložiti, že písni méně slušných nikdy nedovolil zpívat.

Když odbila jedna hodina s poledne, vyvalil se mezi dveřmi mladý židáček, pobízeje zpěvačky, že již čas je na louku do práce, an je byl najal. Sušil ho žádal, aby ještě poněkud poshověl, až by pozpívaly. An však synáček Abrahamův to-muto nevděčnému „kšeftu“ s písničkami rozuměti nechtěl a s obvyklou u židů k dělníkům křesťanským pánovitostí na hrabačky dorážel, vytáhl Sušil váček s penězi a zeptav se, co by dělníci u něho dostávali, zaplatil zpěvačkám dvojnásobně, aby jen zpívaly dále, čemuž ovšem pěvkyně rády se podvolily, židáčka více nedba-

jíce. A nyní teprve se zpívalo daleko přes tři hodiny, až se hory zelenaly. Já dovolil si upozorniti na hladové koně, které bez poledního krmení před domem smutně stály a zmínil jsem se, že by již byl čas na oběd a že nemáme už daleko na faru do Kunštátu. Než marné volání — bylo mi naříkati s Máchou; Sušil se nechtěl ani hnout. „Chcete-li, jedte si napřed sám, já neodejdu, pokud písně dívkám nedojdou,“ doložil kategoricky, tak že jsem se neodvážil dále cos namítati. Je mi tu žalovati na sebe, že jsem si tenkrát opravdu přál, aby již nic více neuměly.

Konečně počal již zpěv jaksi váznouti, už jim nic nepřipadalo a prosaický můj žaludek jaksi škodolibě se usmíval, že všemu již konec. Sušil vstal a já hrnu se už ke kočáru. Než nastojte! vycházeje ze světnice Sušil napomínal dívky, aby si zatím vzpomínaly na nové písně, pokud se nevrátí. I vyšel si za kovárnu na zahrádku do stínu, vytáhl z kabátu breviář a jal se říkati hodinky, nešpory a bezpochyby také matutinum, jelikož to náramně dlouho trvalo; já byl už jako na jehlách, ale necekl jsem, odevzdav se konečně s myslí stoickou nezměnitelnému osudu svému. Těšil jsem se tenkrát blahým příslovím, že „každá píseň má jednou konec“ (nedávno řekla mi obstarožní služka, že jen světská píseň má konec, ale svatá že má: Amen), a nesklamalo mne. Studnice zpěvu byla již na dno vyčerpána. Nestálo to hrubě ani za řeč, nač si dívky mezi hodinkami vzpomenuły. Sušil podaroval je nejen penězi, nýbrž ještě knížkami, rozloučil se s nimi

konečně a teprve okolo páté hodiny odpolední vezli jsme se dále ke Kunštátu.

Spatřivše tamní nádherný zámek, jenžto s hory jako král celé okolí ovládá, zapředli jsme mimovolně hovor o velikém králi českém, Jiříku z Poděbrad a Kunštátu. Za vyzváním Sušilovým bylo mi hned pokusiti se o distichon na vele-památný ten hrad, a sotva bylo hotovo, vjeli jsme do městečka. Pana faráře nebylo doma a proto posvačivše trochu kávy ujížděli jsme dále vedle zámku Kunštátského po silnici k Olešnici.

„Jaké pak tu máme ještě dědiny na cestě?“ táže se Sušil.

Já odříkával jednu po druhé, až jsem přišel na Crhov.

„Crhov, Crhov,“ opakoval Sušil. „Cyrill, Crha, Crhov — to se mi zdá býti velmi starou dědinou, tam se ještě stavíme“.

„Prosím, pane professore,“ namítal jsem, „již je večer, račte toho nechat na zítřek; je to malé půl hodinky z Olešnice, po mši svaté vás tam doprovodím“. Avšak marné volání, stýskal jsem si opět s Máchou. Sušil nechtěl ani slyšeti, aby se odložilo na zítřek, co prý se může vykonati dnes.

U samého Crhova v soumrak přišli mi vstříc můj pečlivý ujec a otec, vítali s radostí p. profesora, podporující mou prosbu, a slibující, že zítra všichni ho doprovodíme. Než opět marné volání. Sušil železnou vůlí jsa opásán nepopustil a nepopustil. Vkročili jsme tedy do hospody Crhovské, kde už svítili; i žádali jsme hospod-

ského, by nám nějakých zpěváků a zpěvaček sehnal. Lidé unaveni přicházeli s pole k večeři a stálo to náramné shánky, než se jich několik sešlo a ti zase až do promrzení se upejpali a styděli před „panáčky“ něco světského zpívati.

„Proč byste se styděli za počestnou píseň?“ poučoval Sušil, „vždyť mimo nábožné písně zpívaly se také světské co svět světem stojí a zpívati se budou; počestná veselost nebyla a nebude nikdy hříchem atd.“

Na dlouhou domluvu konečně přece něco málo zpíváno, avšak nic takového, co by zasluhovalo zaznamenánu býti.

Dorazili jsme tedy za čiré tmy konečně do Olešnice a Sušil mna si ruce pořád opakoval: „Již dávno nebyl jsem ve svědomí svém literárním tak spokojen, jako dnes, třeba že jsem nic zvláštního nenalezl. Kdybych tu byl nebyl, byl bych si vždy vyčítal, že tu snad bohatý, mi dosud neznámý poklad zpěvu národního zakopán leží. Nyní aspoň mohu s jistotou říci, že tu nic není v tom oboru, čeho bych již neznal odjinud.“

Když pak posléze r. 1859. Sušil svou neo-cenitelnou „Sbírku moravských národních písní“ dokončil, podali mu kněží vlastenci skvostně vázanou báseň s názvem:

Kytka za věnec.

Mnozí vážili už písně sličné
ze zpěvného srdce národu,
v ušlechtilém tomto závodu
kvítí snesli vůně přerозličné.

Ty pak mistře v píli ustavičné,
ve třicetiletém obchodu
celou stopoval jsi přírodu
vlasti: Doly, hory nebetyčné.

Všude vzácných natrhal jsi květů,
jimiž nyní věnčíš Moravu,
že se divem krásy stala světu.

Růže, ježto po různu se rděly,
na věčnou své matky oslavu
v jediný jsi věnec uvil skvělý.

* * *

Ajhle palác nádherný už stojí,
touha Tvoje, touha otčiny;
drahokamy, zlato, květiny,
vše se v jednom celku ladně pojí.

Jinde tisíc ruk co marně strojí,
Ty jsi vzdělal samojediný;
z každé zpěvné chýže, dědiny
klenoty jsi snášel rukou svojí.

Tobě staviteli slovutnému
zachtělo se býti dělníkem,
abys chrám dal krásy lidu svému.

Za to na průčelí jméno Tvoje
nesmrtelným je Ti pomníkem,
věčně proudit budou písní zdroje.

* * *

Plesej, Sláva chrám ten oblíbila,
zpěvem, který z něho zaznívá,
srdce vlasti celé okřívá,
země s nebem se tu políbila.

Ano píseň naše drahomilá
slasti v cizině též rozlívá,
a tam věnců Slávě dobývá,
spadla rouška, jež jí vnady kryla.

Přijmiž synu oslavené matky
skromnou kytku skvostný za věnec,
jímž jsi zachoval nám otcův statky.

Tebou národ má, co dřív jen tušil,
proto jásá každý vlastenec:
„Nechť žije chlouba naše — Sušil —.“

* * *

Přišedšímu nedlouho po odevzdání básně
této k Sušilovi, děkoval mi žertovně: „Vaše báseň
ta byla prvním honorářem, který jsem kdy za
své spisy dostal“. —

* * *

Jak veliké úcty a lásky professor Sušil u
četných svých žáků požíval, ukázalo se zvláště
r. 1862., kdy naplnil celé čtvrtstoletí požehnaného
učitelského úřadu svého. Podán mu veleskvostný
kalich s touto básní:

Našemu Otcí.

Z říše nadhvězdných obytlů hle anděl,
s věnci byv vyslán, Moravou se vznáší,
bleskovým veslem perutí protíná
oblohu jasnou.

Vizte, nádherných pominuv paláců,
kdežto velmožník v lenivosti stárne,
klidně v přeskromnou k milnému Otcí
v komnatu vstoupil.

„Mistře výtečný,“ vece, „jenžto vůdce
vlasti pět pětkrát po roků vodíváš
v síně posvátné; stanoven na svícnu
národu záříš.“

„Jenžto sad dávný Methodův zděláváš,
mláď na rozkošnou roli zveš dědičnou,
v háji vlastenským varitem pobádáš
k písni slavičky:“

„Ajhle nesčetní synové duchovní,
jež jsi svým světlem Bohu, vlasti snoubil,
prosby dnes vroucné k nebesům za mistra
vyslali svého.“

„Dlouho kvěť“ modlí se Sion moravský;
„slav tě Pán“ modlí se čeleď slovanská;
ať se Františkem Sušilem ku hvězdám
Sláva ponáší.

J. S.

Kalich památný má tento nápis: „Slavnému učiteli, spisovateli a knězi Páně, Františku Sušilovi, na památku 25 let ztrávených na učitelské stoličce Písem sv. N. Z. v Brně na Moravě, věnuje Úcta a vděčná Láska Citelův, Přátel a Žákův Jeho 16. června 1862. Ad multos annos!“

Kam se asi poděl převzácný ten kalich? Kam jinam než tam, kam zlaté srdce Sušilovo vezdy se neslo, k Betlému našemu Cyrillo-Methodějskému, jak další nápis na kalichu vyrytý hlásá: „František Sušil obětuje kalich ten chrámu Velehradskému k tisícileté památce příchodu ss. Cyrilla a Methodia 1863“.

Ve „Sborníku Velehradském“ r. 1880. napsal redaktor jeho, děkan Vykydal v čele předmluvy tato nadšená slova:

„Rok 1885.! Co všechno jest obsaženo ve výroku tomto, co všechno v něm obsaženo pro Slovana! Dějepisec napíše prostě: „Tisíc let od

smrti sv. Methoděje, metropolity moravského, bude roku 1885.“, napíše tak dějepisec i cizozemský; avšak kdo poví nám, co při výpovědi této dějepiscově, prosté a chladné, pocítí srdce slovanské?!

Tisíc let od smrti sv. Methoděje, apoštola slovanského, r. 1885.! Aj, kterak vzpomínka tato rozproudí krev Slovanu každému, kterak roznítí nábožné city všech katolíků slovanských . . . —

My dokládáme: Což nehodila-li se slova tato stejným, ba větším právem na rok 1863.? Ne-slavil-li roku toho národ slovanský první velikou slavnost „Vzkříšení“ svého? A kdo asi připravoval půdu k této veleslavnosti naší? Kdo roli dědičnou, věkem tisícletí zanedbanou, ba rumy zasypanou rovnal, čistil, kdo ji kypřil, kdo ji oséval, kdo ji zaléval potem neunavné své práce, že r. 1863. znenadání se zazelenala a vydala žeň bohatou k úžasu celého světa? Nemůžeme a nechceme upíratí zásluh jiným dělníkům přeletným, avšak nemíníme se asi s pravdou tvrdíce, že mezi nejpřednější morální strůjce slavnosti „Vzkříšení“ r. 1863. na Velehradě konané patří bez odporu náš Sušil, kterýžto vzdaluje se vezdy všeliké zevní agitace, pouze tichou, neúmornou svou činností mravně působil k obrodu národa svého v duchu ss. Cyrilla a Methoděje.

Kterak se srdce slovanské bezděky šíří při vzpomínce na r. 1863.! Za mého mládí až do let alumnátských nebylo nikdy slyšeti o posvátném Velehradě ani ve školách, ani v obecném životě, ba ani ve chrámu Páně. Svátek ss. Cyrilla a Methoděje až do r. 1863. připadal již dne 9. mě-

síce března, tedy v mrazivých ještě metelících, nebo plouhotách jarních a přes to ještě v pochmurné době postní, která všelikou radostnou náladu sváteční vylučovala.

Nyní arcit' jest jinak, ana slavnost ta přeložena jest na den 5. července. — —

Jaký však to nastal radostný obrat r. 1863.! Asi tak jako když po tmavé, dlouhé noci vystoupí zlaté slunce nad horami v celé své velebnosti. Úchvatný a dokonalý obraz veleslavnosti r. 1863. utvořil nám ve „Sborníku Velehradském“ r. 1880. vydaném J. Andrejev (P. Jan Vychodil, kaplan Velehradský) ve svých „Vzpomínkách na Cyrillo-Methodějský rok 1863.“ St. 26—154.

Původně měly se obě slavnosti, církevní a národní, konati na Velehradě. „Hvězda“ Olomoucká ze dne 4. července vytkla rozdíl mezi oběma těmi slavnostmi těmito slovy: „Tak jako ss. Cyrill a Methoděj mimo víru nám též přinesli slovesnost, tak jsme i my povinni zasvětití jejich památku netoliko skroušeným srdcem a v kajicném oděvu, nýbrž my musíme též ukázati, že jsme na tom základě, ježž oni k nádherné budově slovanské vědy položili i statně stavěli, i statně stavěti budeme“. Slavnosti pak takové různého směru sotva by se byly shodovaly na témž místě, zvlášť na malém Velehradě nynějším. Rozhodlo se tedy po uvážení všech okolností, že veliká národní slavnost Cyrillo-Methodějská konati se má 25. a 26. srpna a sice v Brně.

„Beseda“, zpěvácký spolek Brněnský, vydal za tou příčinou zvláštní provolání, ve kterém

pozval veškeré československé zpěvácké spolky v Čechách, na Moravě, ve Slezsku a ve Vídni do Brna. Roku 1863. bylo zpěváckých spolků v Čechách 79, na Moravě 19. Z provolání výboru národní slavnosti pěvecké v Brně uvádíme tato závažná slova: „Vděčný národ náš slovanský zajisté oslaví způsobem důstojným den a jím pak rok tento velepamátný, zasvěcený památce dobrodinců svých, hlasatelů víry a vědy, zasvěcený též památce někdejší slávy naší a opět zkvétající budoucnosti. Pročež voláme Vás, spolu-bratři slovanští v širých vlastech „Slavie“ žijící, hlavně však Vás, nejbližší sousedé v Čechách, Slezsku a Slovensku, abyste v hojném počtu k nám do hlavního města našeho se dostavivše, Velehrad a důležitost pokřestění našich předků v ohledu nejen církevním, nýbrž i národním vůbec v srdci majíce, dokázali světu, že uvážiti a oslaviti umíte veliké, slavné doby svých dějin...“

Ačkoli slavnost sama teprve v úterý a ve středu 25. a 26. srpna se konala, hemžilo se Brno již v sobotu a v neděli četnými vlastenci, hlavně studenty s jiskrnými zraky a s tváří rozjařenou. A což teprve v pondělí, když o 4. hodině odpoledne dojeli po dráze přední miláckové národa: Palacký, Rieger, Purkyně! K 6. hodině dorazil vlak s Čechy, hlavně s Pražany. Následoval hned jiný dílem z Čech, dílem z Moravy se spolky zpěváckými z okolí Olomouckého. Když průvod se sestavil, napočítáno přes 1500 osob, praporů spolkových 25, nečítaje asi 100 jiných praporů slavnostních. Celou hodinu potřeboval

průvod z nádraží až na Zelný trh k divadlu, kde týž večer konala se v redutním sále zkouška pěvecká řízením Pavla Křížkovského.

První den slavnostní 25. srpna začal slavnostními službami Božími u Minoritů, jež sloužil Sušil a při nichž se výtečná mše Zvonařova provozovala „Besedou Brněnskou“. Chrám veliký byl přeplněn, takže ani nestačoval pro tisíce přítomného lidu. Po mši svaté zašli mnozí na Staré Brno na hrob otce slavistiky Josefa Dobrovského († 6. ledna 1829) a položivše na rov jeho věnce z daleka přinesené stáli tu v hlubokém zadumání vedle sebe bratří Čechové, Moravané, Slováci, ba i Poláci z ruského Polska, až konečně posvátné ticho přerušil Rieger, mocným slovem svým vzpomínaje nesmrtelných zásluh nebožtíkových o národ slovanský vůbec a o literaturu českou zvlášť.

O 3. hodině odpoledne sešli se zpěváci na Kiosku (počtem přes 1100) s prapory svými ubírajíce se do Lužánek na velikou produkci pěveckou, kam se na tisíce lidu proudem valilo, mezi nimi slavná trojice: Palacký, Rieger, Purkyně. Šťastnou náhodou octl jsem se na blízku věhlasných velikánův těch, tak že podnes mi v uších zní šprýmovný výrok, jakým Purkyně, mladičký to stařeček, s úsměvem oslovil Palackého: „Františku, jak pak uneseme všecku tu slávu, kterou dnes na nás házeti budou!?“

A věru nebylo to maličkostí, když nejméně 20.000 lidí v Lužánkách provolávalo hromové „Sláva“ trojici Pražské, před tribunou zpěváckou

zasedající. Po boku jejím objevil se Zeithammer, Rojek, Dr. Šrom, Mathon, Dr. Lachnit, ředitel vychovávacího ústavu ve Vídni, proslulý Bílka, Wurm Ignác a Josef, farář Weber, Skopalík, slovenští spisovatelé Radlinský a Pauliny Tóth, básník Jablonský, slavný hudební skladatel L. Procházka, professor Popov z Moskvy, Sušil, Klácel, Dr. Škorpík a přemnoho jiných výtečníků slovanské intelligence. Aby nesmírné tlačení poněkud aspoň položily se hráze, postavily se ku předu nejkrásnější párky venkovanů v národních krojích a Hanáci jako obři třímali mohutné prapory.

Slavnostní řeč básnickým ohněm planoucí zahájil MUDr. Kallus případnou větou: „Běda národu nevděčnému k těm, kdož mu činili dobře“ — a vhodnými verši z Kollárovy „Slávy dcery“:

„U všech nových národů i dávných
chválu měli vážní předkové,
i my vlastenci a bratrové
slavme slavně slávu Slávův slavných.“

Sotva úchvatná řeč dozněla, rozechvěvši srdce tisícův až na dno, ozval se již velebný sbor Křížkovského „Cyrill a Method,“ v němžto hluboké myšlenky mistra Sušila důstojným, unášejícím půvabem harmonie se přioděly.

Po té následovala „Píseň sv. Vojtěcha“ (Gospodi pomiluj ny), sbor upravený od Zvonaře. „Staročeská“ od Fr. Škroupa. — „Vlasti“, dvoj-sbor s průvodem hudby od Lud. Procházky. — „Kdož jste Boží bojovníci“ od Bohuslava z Čechtic. — „Na Prahu“ od Veita. — „Otče náš, milý

Pane“ od Zvonaře. — „Slavnostní sbor ku tisícileté slavnosti Velehradské“ od Vojáčka. Máme za to, že program tento zřetelně mluví, jakým duchem nesla se celá slavnost národní, že nestavila se nikterak na výlučné stanovisko světské, nýbrž ona přiznala vesměs ráz svůj křesťansko-slovanský. Po koncertě, když se stmívalo, zaplály Lužánky tisíci pestrobarevných světél, bengálské ohně všemožných barev rozlévaly báječnou zář na hemžící se davy rozjařeného obecnstva a slavnostní hudba rozvlnila se po celém parku. V prostranném saloně pronášeli jednotlivci, zvláště Slováci ohnivé své řeči a zanotili samorostlé své písně, brzy slavíkem žalující, brzy hromem vše otřásající. Národní písně české i moravské střídaly se s nimi i s hudbou a ob čas vždy se opakovalo hřímavé „Sláva“ tomu neb onomu výtečníku z tisíců hrdel až daleko přes půlnoc.

Následujícího dne 26. srpna o 11 hodinách následoval veliký hudební koncert a zpěvy o závod rozličných zpěváckých spolků v městském divadle za spoluúčinkování operní zpěvačky pražské, sl. Ehrenbergerovy, slavného houslisty Ferd. Lauba a věhlasného té doby pěvce národních písní našich, J. Lukesa. Závodily tu: Pražský a Královéhradecký „Hlahol“, Vídeňský zpěvácký spolek, Prostějovská „Orlice“, Hranický „Jurik“ a „Beseda Brněnská“ — a to v německém divadle!

Mimovolně nám tu připadá porovnati ducha zastupitelstva brněnského z r. 1863. s nynějším. Před čtyřceti lety „německé“ Brno nezdráhalo

se Slovanům propůjčiti svou redutu i divadlo své a nyní? —

Odpoledne 26. srpna teprve ukončila se brněnská tisíciletá okázalá slavnost národní Cyrillo-Methodějská „Národní besedou v Pisárkách“, která opět tisíce a tisíce lidu našeho probudila, sjednotila a sbratřila hesly: „Cyrill a Methoděj“, — „Církev a Vlast!“

* * *

Črty naše zmínily se již nejednou o „Dědictví ss. Cyrilla a Methoděje“, ústavu to pro vzdělání lidu našeho bez odporu nejdůležitějším, který v dobách Sušilových založen byl. Nebude zajisté nevhod, když o vzniku a zdaru jeho několik slov pro mladší čtenářstvo doložíme.

Po roku 1848. založila se v Brně „Moravská národní jednota“ ku vzdělání lidu přiměřenými spisy. Rozumí se, že kněžstvo probudilé bezmála všechno k Jednotě se přihlásilo a všemožně pro zdar její mezi lidem pracovalo. Avšak brzy přišel nepřítel a nasil koukole mezi pšenici. Mimo rozvážené národovce, kteří ruku v ruce s kněžstvem vlasteneckým svorně pracovati chtěli, vloudili se znenadání do popředí Jednoty živlové, odkazu ss. Cyrilla a Methoděje hrubě nepřející, ba zjevně odpůrcové katolické církve, kteří agitacemi svými vlastenecké kněžstvo, v jednotě převálně zastoupené, z ředitelstva úplně vyloučili. Rozumí se, že kněží, nechtěli-li praporu ss. Soluňanů zraditi, s lidmi takovými dále kráčet nemohli. Přemnozí za takových poměrů k upřímnému bolu svému

vystoupili z Jednoty dobrovolně, ostatní pak z vyššího pokynu jich následovali, tak že ani jediného kněze v ní nezůstalo.

„Co nyní po této smutné zkušenosti?“ tázalo se vlastenecké kněžstvo. „Máme-li a smíme-li péro výhradně ponechat odpůrcům ss. Cyrilla a Methoděje? Smíme-li lhostejně ruce založiti, vidouce, kterak nepřítel spisy jedovatými otravovati bude zdravé posud jádro lidu slovanského? Což nezůstavil-li sv. Cyrill, tvůrce písma slovanského, především nám kněžím péro zasvěcené Církvi a vlasti?“ — Otázky takové a podobné vířily v hlavě i srdci všeho věrného, vlasteneckého kněžstva až došly konečně výrazu určitého. Byl to Dr. Jan Bílý, jak mi nejednou vyprávěl, který u příležitosti missie v Rajhradě s Guntherem Kalivodou vyslovil to, co se v útrokách všech kněží vlastimilů ozývalo: „Utvořmež svou vlastní jednotu na vzdělání katolického lidu a nazvemež ji dle vzoru „Dědictví sv. Jana Nep.“ v Praze „Dědictvím sv. Cyrilla a Methoděje“.

Na den sv. Víta roku 1850. v Brně vydáno kněžstvem nadšené svolání k vlastencům katolickým na Moravě, z něhož vyjímáme následující předůležité výroky:

... Proto jsme se sestoupili v tábor posvátný, nazvaný Dědictví ss. Cyrilla a Methoda, abychom duchovní boj vedli pod těmito oslavenými vůdci proti pohanstvu, jaký jim bylo vésti před tisícletím samým dvěma. Naši bratři Čechové již před lety zřídili Dědictví sv. Jana Nep.

a knihami odtud vydanými nejeden Šavel obrácen jest na Pavla.

Že však nevěra již od dávných let, zvláště pak za dnů našich, o všecky vědy se zasazuje, vlévajíc v ně soptící jed svůj, nesmíme my katolíci nyní přestávati na vydávání knih pouze náboženských, nýbrž nanejvýš potřebí jest, činiti, co vezdy činívalo se v Církvi — bychom totiž o všech vědách a předmětech pracovali a do všech opět nadhvězdného rázu a ducha vlévajíce, je všecky ve službu pravdy katolické a blaha národního uvéstí se snažili.

... Níže psaní kněží katoličtí domnívají se hodnými býti té důvěry, by jim, po vydobytém schválení vysoce důstojného pastýře vrchního, založení a vedení tohoto Dědictví v hlavním městě Moravy svěřeno bylo ...“

Provolání toto podepsali: Fr. Sušil, professor theol., starosta. Robert Šuderla, kaplan při chrámu kathed., tajemník. Ed. Karlík, kaplan u sv. Maří Magd., pokladník. Benedikt Kulda, duch. správce v ochranovně, jednatel. Ostatní výbor: Viktor Šlosar, prelát kláštera Rajhradského, Lud. Tidl, děkan v Oujezdě. Bedřich hrabě Sylva-Taroucca, kněz v Brně. Gunther Kalivoda, professor. Dr. Beda Dudík, professor. Tom. Procházka, kaplan v Ivančicích. Fr. Škorpík, duchovní správce v Bohdalicích. Jos. Těšík, lok. v Nosislavě. Tom. Šimbera, lok. v Komíně. Jiří Slota, kaplan v Žeraticích. Jan Bílý, kaplan v Židlochovicích. Jan Fáborský, kaplan tamtéž. Bedřich Geissler, kaplan v Oujezdě.

Frant. Poimon, redaktor „Hlasu katol. jednoty v Brně“. Karel Zelinka, kaplan v Líšni.

Dědictví vstoupilo v život dne 23. srpna 1850, kdy tuším po kněžských cvičeních v sále Minoritského kláštera po příslušné poradě členové se zapisovati počali. V čele jich zapsán dp. Alois Wolf, farář, pozdější arcikněz a děkan ve Sloupě. Semínko hořčičné zaseto na roli Cyrillo-Methodějské a Pán mu zázračně požehnával, že dospělo za dnů našich v mohutný strom. Však také tehdejší dělníci na vinici Páně pilně je pěstovali, zalévali a opatrovali. Kázalo se všude a často lidu o čtení a šíření dobrých knih v křesťanském duchu sepsaných a povzbuzovalo se při každé vhodné příležitosti, na křesťanských cvičeních, ve školách, při zápisu do matrik, zvláště při zdavkách atd., aby členové hojně Dědictví našemu se získali. Mnozí se domýšleli, že Dědictví Svatojanské, tehda již valně na Moravě rozšířené, utrpí Dědictvím novým. Avšak nebylo tomu tak. Přemnozí oblíbivše si knihy pražské, zatoužili právě proto též po brněnských, tak že obojí Dědictví o závod zkvétalo. A jak by ne? Vždyť nejeden kaplánek tehdejší přes celé sto údů získal! Což nebyla-li to horlivost právě apoštolská?

Velmi vhodně počalo Dědictví blahodárnou činností svou vydáním kalendáře „Moravana“ na r. 1852. Mimo knihy modlitební není zajisté vůbec knihy mezi lidem obvyklejší a do jisté míry též potřebnější než kalendář. Jak mnoho tedy dobrého avšak i zlého může se dostat do lidu kalendářem, touto řekl bych „všeobecnou čítankou“

pro dospělé, zvláště pro ty, kteří přes celý rok jiné knihy nekupují. A jak velevítán býval „Moravan“ členům Dědictví, mohli by nejlépe do-
svědčiti všichni ti kněží, kteří jej lidu obstarávali a rozdávali. Zvláště když zimního času po cvičení křesťanském na dědinách kněz vytahoval zelenou tu knihu z kožicha, zaleskly se posluchačům oči radostí, že opět něco poučného a užitečného z kalendáře jim předčítáno bude. Že za takové příležitosti pro Dědictví se verbovalo a skutečně vždy několik nových členů naverbovalo, netřeba dokládati.

* * *

Nevíme, kterak bychom črty své vhodněji dokončili, než několika úryvky z rukopisu vdp. kanovníka Kuldy, z nichžto spanilá, právě ideální postava Sušilova jako jasný meteor na nebi vlasteneckém září a k následování pobádá. Odkládajíce tedy již vlastní péro své postupujeme místo panu kanovníkovi, an o sbírce moravských národních písní atd. píše v tato slova: „Jak velice Sušil prahnul po sbírce těch skvostů našich národních, slýchal jsem často z úst jeho. Kdysi uprázdnila se velká fara, t. zv. „císařská“ v diecési Brněnské. Fary takové dostávali obyčejně zasloužilí professori bohoslovci. Pozval mne jednou Sušil, co se zhusta stávalo, když jsem jako jednatel Dědictví Cyrillo-Methodějského a Ústřední Jednoty katolické, podával mu zprávy došlé před polednem, chtě od něho jíti přímo do hostince Padovcova, kde jsem po několik let

obědvával, pokud jsem se nestravoval u Novotného, učitele v ochranovně. Jeho srdečnému pozvání neodolal jsem, ale obyčejně, nebránila-li práce pilná, pozvati jsem se dal. On sám jídal prostince a píval jenom vodu. Mně však dával donést z protějšího hostince v Minoritské ulici dle lístku jídelního pokrmu lepší a pivo, víno i kávu z kláštera, v němž bydlel. Nadarmo bránil jsem se!

Mezi jídlem kdysi pravil jsem: „Uprázdnila se fara! Neráčíte se o ni přihlásiti? Nemohla by Vás minouti!“

Sušil: „Do duchovní správy se již nehodím po tak dlouhém professorování. Nad to pak volné prázdniny nedal bych za faru žádnou! Vyjdu si z Brna do lidu milého a slyším a zapisuji jeho dojemné písně. Navštěvuji dědinu za dědinou a všudy nalézám nových a nových drahokamů, jichžto zachovati musím potomstvu. Konečně pak professura tak jest mi milá, že se jí nevzdám, pokud živ a zdrav budu.“

A skutečně professoroval až do smrti své v Bystřici pod Hostýnem r. 1868.

Nikdy již nezmínil jsem se mu o tom, vymění-li professuru za faru sebe větší.

Jak nadšeně očekával Sušil den svého odchodu z Brna na venkov, do lidu milovaného, dobře věděli jsme z řečí jeho za posledních dnů každého roku školního. Hrabě Bedřich Sylva-Taroucca, obratný kreslíř a malíř, jednoho podvečera, když jsme byli u něho pohromadě, z nenadání vytasil se s obrazem nakresleným: Sušil

ve svém dlouhém kabátě a s taškou přes rameno, s holí v ruce, nedočkavě pozíral ku blankytu nebeskému v tu stranu, kde vysoko vznášela se hudební nota , aby se pustil za ní. Vypravovalť nám totiž společníkům svým, kam nejdříve namířeno má o nastávajících prázdninách. „V dědině N. loni ve spěchu nedobře napsal jsem za zpěvačkou jeden takt. Musím tam, abych si dal píseň ještě jednou zpívat. — Ve vesnici R. vlastně na samotě v podlesí jedna píseň zůstala mi nejasna v třetí sloze: musím tam ještě jednou, abych se dopídl světla.“

Za tohoto vypravování Sušilova, jímžto se jevila jeho horlivost a úzkostlivá svědomitost při sbírání písní v příčině textův a nápěvů národních, hrabě Taroucca nakreslil onen svrchu zmíněný obraz, kterýž Sušilovi a nám všem ostatním způsobil radost velikou.

Během roku školního nezmařiv ani minuty před soumrakem Sušil z domu nevycházel; teprve až se stmívalo, vycházel na procházku po kolišti a zhusta až do „Černých polí“ nad Lužánkami ke mně do ochranovny. Býval s ním obyčejně Msgr. Dr. Matěj Procházka, hr. Taroucca, prof. Karel Šmídek. Někdy jen vyšli jsme na procházku delší za město. Býval s námi za prvých let také Vinc. Žák, katecheta hlavní školy normální. Později byl ředitelem a od r. 1853. tuším farářem v Podivíně. V jeho přítomnosti došlo obyčejně na hádku v příčině básní českých a pravopisu. Přítelem básní rýmovaných nebyl. Co

pak se týče mluvnice a pravopisu, o těch vedle bohatých vědomostí měl také své zvláštní náhledy. Známa jest jeho „mluvnice česká“; znám jeho „Osvoboděný Jerusálém“, „Filothea“, kterouž mi dal na památku. Úmysl jeho byl šlechetný; předvídal roztržky mezi Čechy a Slováky a chtěl býti jako prostředníkem mezi nimi. Když pak jsme se protivili tvrzením jeho, rozmrzen zvolal: „Já už vidím, že se stane neštěstí v národě. Rozkol mluvnický a pravopisný dostaví se, protože celé Čechy a Morava odstupují ode mne!“

Byla to duše šlechetná a národa svého milovná. Neunavně pracoval a studoval. Se studenty uvědomělými rád se scházival a rozněcoval v nás lásku k vlasti a národu zuboženému. Když jsem byl r. 1840. a 1841. ve filosofii, hrávalo se v německém divadle brněnském také někdy česky. Posud vidím Žáka v divadle českém více pokukovati v pravo a v levo než na jeviště; a když se dopídl někoho, jež hledalo oko jeho, ihned hleděl k němu se dostati a říkával: „Kde jste byl včera, předevečírem nebo před týdnem? Nebylo Vás tu! Toho nesmí býti! Hraje-li se česky, každý z nás dostaviti se musí!“ My však jsme beztoho málokdy scházeli z příčiny vážnější; ale Žákova přísná domluva a úcta k němu doháněla nás k navštěvování divadla tím pilnějším.

Jedinou polodenní, odpolední vycházkou Sušilovou bývala cesta do Komína k milému faráři Šimberovi, pravému to Nathanaělu, v němžto nebylo lsti. Obyčejně se Sušilem šli Procházka, Šmídek, Pojmon a já. Tam buď v jizbě, buď na

zahradě v letohrádku býval Sušil spokojen a vesel při své kyšce (kyselém mléku), kdežto my ostatní nezhrdli jsme podanou sklenicí vína. U dobrého přítele a horlivého vzdělaného národovce Šimbery mnohdykrátě staly se úrady o věcech pro naše spolky důležitých.

Ale také měl Sušil „Tomše“ rád! Kteréhosi roku zle hospodařila cholera v osadě Komínské. Šimbera, nemaje kaplana, přílišnou prací počal již klesati. Sušil přišel ke mně a kázal: „V Komíně je zle; ›Tomeš‹ se nám rozstůně — umře. Není nikoho, kdo by jej zastal. Musíte do Komína a ›Tomeš‹ ať jede na týden k rodičům svým!“ — Vzal jsem klobouk a hůl a ubíral se do Komína. Sušil do Lužánek mne doprovázel a vrátil se domů. Skutečně byl „Tomeš“ velice zmalátněn. Vyřídil jsem mu rozkaz Sušilův. On rád uposlechl, najal si vůz a odejel. Já jsem zatím farářoval. „Tomeš“ po témdni se vrátil zotaven, zdráv a vesel, divil se a radoval se z toho, že po jeho odjezdu nikdo se nerozstonal, nikdo nebyl svátostmi zaopatřen a nikdo pochován.

Sušil uslyšev to, žertovně pravil: „Musíte všady úřadovat, kde bude zle; vás cholera se bojí.“ Tak rozmarně mluvil za tou příčinou, že se zrovna tak stalo již dříve v Ořechově. Byl tam administrátorem fary Fr. Maršovský, pozdější děkan, arcikněz a čestný kanovník Brněnský. Nemaje kaplana, namaháním za cholery zle řádící byl by ulehl. Sušil mne tam vypravil, Maršovský na několik dní odejel a navrátil se zotaven prohlížel matriky. Nevida pohřbu žádného zazname-

naného, ptal se, kolik lidí se rozstonalo? Jářku: „Po onom, kterého jsi zaopatřil, než jsem do Ořechova přišel, nerozstonal se žádný a kdo stonal, pozdravil se.“

Téhož roku řekl mi Sušil zarmoucený: „Náš Křížkovský stůně, jděte jej navštívit a potěšit!“

Křížkovský, Augustinian, byl tehda farním kaplanem a měl na starosti všeobecnou nemocnici u sv. Anny. Rádil tam hrozně skvrnitý tyfus. Litovali jsme všichni skromného přítele, slovutného skladatele.

Šel jsem tedy k němu. Křížkovský chodil v županě po světnici a vesele mne vítal.

„Což pak nestůnete tyfem?“

„Už nestůnu, už je dobře!“

„Kterak se to tak rychle stalo?“

„Tuhle má veverka uzdravila mne!“

„Veverka? Vypravujte!“

„Ano, veverka. Bylo mi zle, tuze zle. Smutně očekával jsem, že se mne zmocní tyfus. Smutně koukal jsem na veverku do klece a ta mrška prováděla tolik směšných kousků, jakých jsem u ní nikdy neviděl. Chvíli jsem se na ni díval a pak jsem se tak rozesmál, že mi slzy do očí vstoupily. Mně bylo lépe, necítil jsem nic zlého v sobě, vstal jsem z postele, chodím a dobře mi je! Díky Bohu! Lékař o své návštěvě podivil se a spolu se mnou pochválil čtveračivou veverku.“

Chvátil jsem k Sušilovi se zprávou radostnou: „Pavel už podruhé zachráněn!“

„No, co to, co to? Jak je Pavlovi?“

„Ponejprve ráčil jste, pane starosto, vy zachrániti Pavla a nyní zachránila jej veverka.“

„Vy vždycky jste humoristou! Jak je Pavlovi?“

„Vždyť jsem byl svědkem, když jste zachránil Pavla národu našemu. Ukazoval Vám své hudební skladby. Vy jste je probíral, semotam i zpíval a pak ráčil jste mu říci: »Inu, ano, pěkné je to, ale cizí je to. Jsme my Němci či Italiáni? Takových skladatelů mají oni veliké množství! Vy musíte studovati naše národní písně, musíte vniknouti v ducha národa svého! Potom náležitě užijete svých znamenitých vloh a skladby vaše budou národní! To je Vaší povinností!« A nebohý Pavel, zaražen poněkud řečí vaší, vzal si slovo to k srdci, byl zachráněn a stal se skladatelem národním“.

Sušil: „No, dobře, dobře, dobře! Toho nechme, to je pravda! Ale jak je Pavlovi? A co máte s tou veverkou?“

„Inu veverka jej zachránila nyní podruhé, aby mohl dále skládati v duchu národním“.

A pak jsem mu vypravoval o veselém Pavlovi, rozpustilé veverce, o lékaři žasnoucím. A Sušil radoval se. „Starostou“ jsme ho obyčejně nazývali nejen proto, že byl starostou Dědictví Cyrillo-Methodějského, ale také proto, že se přátelsky, ba otcovsky staral kde a jak mohl o každého našince, o své bývalé žáky, znamenali, že v jeho duchu a směru kráčíme, konajíce povinnosti svého povolání, povinnosti k církvi a národu. —

OBSAH.

	Strana
Báseň k stým narozeninám Františka Sušila. Napsal Jakub Pavelka	7
František Sušil. Přednesl studujícím biskupského pacholeckého semináře Vlad. Šťastný	11
Sušil v básních. Přednesl o velehradské akademii a pouti bohoslovců dne 3. srpna 1904 Vlad. Šťastný	46
Řeč, kterou o slavnosti 100leté památky narození Fr. Sušila dne 19. června 1904 měl v Brně Dr. Robert Neuschl	71
Jan Soukop o Sušilovi	97

STANOVY

Dědictví sv. Cyrilla a Methoděje

v Brně.

§ 1. Účel Dědictví sv. Cyrilla a Methoděje.

Dědictví pečuje o zvedení lidu moravského, jakého náš čas požaduje; o zvedení všestranné, avšak na základě víry katolické s vyloučením všelike politiky.

§ 2. Prostředky k dosažení účelu tohoto.

Spisování a vydávání knih a sice netoliko výhradně náboženských, nýbrž vůbec vzdělávacích a k duchovním potřebám věku našeho prohlédajících, zvláště dějepisu, zeměpisu, poznání vlasti, přírody, řemesel a orby, atd. — I v zábavných spisech obsažena býti má buď obrana, buď utvrzování pravdy některé katolické, jížto se odpor časový dotýká.

Vydávati se budou Dědictvím, pokud jmění stačí:

1. Obšírné životopisy svatých,
2. Spisy poučné,
3. Spisy zábavné,
4. Časopisy a všelike listy běžné,
5. Předměty umělecké, ku př. obrazy, zeměvidy čili mapy atd.

Poznámka: Orgánem Dědictví sv. Cyrilla a Methoděje jest »HLAS«, časopis církevní.

§ 3. Šetření zákonův tiskových.

Při vydávání časopisův, knih běžných, obrazův atd. budou se stávající zákony tiskové zevrubně zachovávat.

§ 4. Zřízení Dědictví.

1. Spoluúdem Dědictví státi se může každý, kdo za sebe jedenkrát na vždy položí 10 zl. r. m.

2. Vklad tento může se zapraviti buď najednou, anebo ve dvou po sobě jdoucích ročních lhůtách po 5 zl. r. m., které až do dne 30. září každého roku vyplaceny budtež. Kdo by do té doby vklad nezaplatil, přestává býti údem Dědictví.

3. Kdo však těmuž ústavu 100 zl. věnuje, považován bude za spoluzakladatele a obdrží 4 výtisky věcí Dědictvím vydaných zdarma.

4. Kdo jednou na vždy dá 50 zl., bude téhož ústavu spoluúdem I. třídy a obdrží 3 výtisky. Kdo 20 zl. dá, stane se spoluúdem II. třídy a obdrží 2 výtisky. Kdo 10 zl. položí, bude spoluúdem III. třídy a obdrží 1 výtisk zdarma.

Spojí-li se manžel s manželkou v jeden toliko základ o 10 zl., vydávati se jim budou knihy jen do úmrtí toho, který první v diplomu poznamenán jest.

Poznamenání. Bylo-li by potřebí druhého nebo třetího vydání některé již vydané knihy, spoluúdomé ji dostávati nebudou, nýbrž knihy ty prodávati se budou ve prospěch pokladnice Dědictví, aby se nákladnější díla vydávati mohla.

Aby úmrtí spoluúda přišlo ústavu tomuto ve známost, žádají se vpp. duchovní pastýřové, aby úmrtí takové pokladníkovi Dědictví, třebaš přímo poštou oznámiti ráčili. Podobného oznámení písemného potřebí jest, kdykoliv spoluúd některý buď k vyšší důstojnosti vynikl, nebo jinam se přestěhoval.

5. Řehole, děkanství (vikariáty), osady, knihovny, školy, rodiny, spolky, bratrstva atd. vstupují dvojnásobným vkladem za spoluzakladatele nebo za spoluúdy věčné do Dědictví podle tříd svrchu jmenovaných.

6. Každému volno doplněním vkladu u vyšší třídu postoupiti. Zašle-li tudíž na př. spoluúd III. třídy k prvním 10 zl. opět 10 zl., stane se spoluúdem II. třídy atd. Avšak spoluúdství postoupiti jinému nedovoluje se.

7. Každý přistupující račiž jméno a místo přebývání svého, jakož i biskupství a děkanství (vikariát) a poslední poštu zevrubně udati.

8. Každý kněz, který jest údem Dědictví sv. Cyrilla a Methoděje, bere na sebe povinnost, buď ve slavnost, buď některý den v oktávě sv. apoštolů Cyrilla a Methoděje každoročně sloužiti mši svatou za všechny živé a mrtvé spoluúdy dotčeného Dědictví; a bude-li libo a možno-li jinou mši svatou za obřcení národů slovanských od jednoty církevní odloučených, kterouž pobožnost jistě každý spoluúd jakožto věrný katolík spolu konati neopomine.

9. Zemřelí, za které někdo vklad k Dědictví učinil, tak jako ti, kteří na smrtelné posteli nejméně 10 zl. za sebe do Dědictví odkázali, stávají se účastnými duchovních milostí v předešlém (8.) čísle jmenovaných.

Každý, jenž byl vklad ten učinil za mrtvého, pokud živ jest, knihy bez ohledu na velikost vkladu, ovšem nejméně 10 zl., po jednom výtisku dostávati má.

10. Správu Dědictví ss. Cyrilla a Methoděje vede výbor sestávající z kněží, kteří buď v Brně, buď na blízku přebývají.

11. U jiných osob a úřadů zastupuje Dědictví sv. Cyrilla a Methoděje starosta, a nemá-li prázdně od jiného zaměstnání, jeden z jednatelů.

12. Výbor schází se čtvrtletně a k vyzvání starosty i častěji v Brně, aby, čeho potřebí, v poradu bral, a většinou hlasů přítomných výborníkův o nálezech pro celé Dědictví platných rozhodoval. — Výbor má právo, počet údův svých odcházejících doplniti nebo i rozmnožovati, avšak ne jinak, než katolickými kněžími, a každoročně uveřejňuje zprávu o činnosti své.

13. Každý spoluúd Dědictví má právo, písemné návrhy své činiti a přání svá projevovati dotčenému výboru, kterýžto při svých shromážděních zavázán jest, jich svědomitě v úvahu bráti a dle nich, pokud potřebno, prospěšno a možno jest, se zachovati.

14. Ve sporech, z poměru spolkového snad vzniklých, děje se odvolání k starostovi, a v domněle nedostatečném vyhovění ku příslušícím c. k. úřadům.

15. Kdo témuž Dědictví obětuje práce své literární neb umělecké, obdrží na výslovnou žádost honorář podle výbornosti, obšírnosti a důležitosti spisu svého, o čemž výbor úsudek pronese.

§ 5. Rozesílání knih a výtvorův uměleckých.

O rozesílání knih, spisův a jiných předmětů Dědictvím vydaných, postará se výbor. Každý přistupující k Dědictví hned račiž oznámiti, ze které z ustanovených expedicí si knihy bráti bude.

Poznamenání I. Pravidlem v této věci zůstane, co na lístku tištěno jest: že na poukázání lístku svého každý spolu-úd v hlavní komisi u p. K. Winikera, knihkupce v Brně, v Cyrillo-Methodějském knihkupectví (Gustava Francla) v Praze a Bedřicha Grosse v Olomouci knihy sobě vybíratí má. Kdo by však chtěl poštou knihy své dostati, račiž se obrátiti frankovaným listem na jmenovaná knihkupectví a přiložiž 3 kr., kterýžto peníz přísluší knihkupci za práci a obálku, mimo to ještě 6 kr. na kolkovaný list nákladní.

Poznamenání II. Vseliké dopisy v záležitostech Dědictví ss. Cyrilla a Methoděje buďtež posílány pod adressou: Vd. msgr. Vladimír Štastný, bisk. rada a pap. komoří v Brně, starosta Dědictví Cyrillo-Methodějského; zásilky peněz a objednávký knih pak buďtež činěny v listech frankovaných pod adressou:

**Pokladnictví Dědictví sv. Cyrilla a Methoděje
v Brně, ulice Antonská, biskupský alumnát.**

§ 6. Poměr k vládnímu řízení.

1. Vládnímu řízení se ponechává, nahlédati v jednání spolku, bdíti nad zachováním nařízení v propůjčeném potvrzení daných, anebo všeobecnými předpisy ustanovených, a uzná-li toho potřebu, přidati spolku od příslušícího úřadu určeného císařského komisaře.

2. Kdyby se spolek rozejíti měl, rozhodne výbor o jmění v Duchu Dědictví svatého Cyrilla a Methoděje, a podá o tom předběžnou zprávu vys. c. k. místodržitelství a svému P. T. nejdůstojnějšímu panu biskupovi.

Stanovy tyto potvrzeny jsou výnosem nejd. bisk. konsistoře v Brně ze dne 7. srpna 1879, č. 2297, a výnosem vys. c. k. místodržitelství v Brně ze dne 2. srpna 1879, č. 23.376.

Poznámka redakce. Dle § 5. stanov přijímají se rod y položením 20 zl.; k tomu podotknouti třeba, že rod se bře, dokud jméno se netratí. Dcery provdané, není-li synův, odebíratí budou knihy, pokud žijí, dítky pak jejich, jiné jméno nesoucí, nemají už práva toho.

* * *

Údů stavu kněžského snažně žádáme, aby, jak stanovami určeno jest, a jak veškeré údstvo očekává, o slavnosti svatých apoštolů Cyrilla a Methoděje, nebo v některý den v oktávě téže slavnosti mši svatou za živé a zemřelé spoluúdy sloužili; mimo to, je-li možná a libo-li, druhou mši svatou za obrácení národů slovanských od jednoty církve odloučených. Ostatní údové nekněží konejtez s týmže nábožným úmyslem v naznačeném čase vroucí modlitby.

Nesmí se také mlčením pominouti fundace, kterouž učinil první starosta Dědictví František Sušil u ctíhodných otců Minoritů v Brně, aby totiž v jejich chrámě každoročně v oktávě svatého Cyrilla a Methoděje dvě mše svaté za údy Dědictví se sloužily.

Údům, kteří o slavnosti sv. Cyrilla a Methoděje nebo v oktávě téže slavnosti svátosti hodně přijmou, některý kostel navštíví a na úmysl sv. Otce se pomodlí, udělil papež Pius IX. brevem ze dne 21. listopadu 1856 plnomocné odpustky, které se i duším v očistci přivlastniti mohou.

Prosba k velebnému duchovenstvu.

Stává se nejednou, že po úmrtí horlivého šířitele knih našeho Dědictví, jenž pro všechny jeho členy ve farnosti a v okolí obstarával vyzvedání ročního podílu v knihkupectví k tomu ustanoveném, odběrací lístky na tyto podíly přicházejí na zmar a že tím členové, kteří dle stanov povinni jsou na odběrací lístky své v dotčeném knihkupectví roční podíl vyzvednouti, ve veliké nesnázce uvedeni bývají, nevědouce, co sobě počítí. Obrátí-li se podílníci ti na představenstvo Dědictví, na starostu a pokladníka, jsou i tito v nemenších nesnázích, zvláště ztratily-li se podílníkům ve větším počtu i diplomy, v nichž čísla podílníkův a rok, v němž do Dědictví vstoupili, zaznamenány jsou. Pak nezbyvá, leč pracně vyhledávati v repertoiru jména podílníků těch, vystopovati v matrice Dědictví rok a vklad jejich, a v knihkupectví, k němuž příkázání byli, vyšetřovati, kolik ročních podílů již sobě vyzvedl a kolik ještě vyzvednouti právo mají. To vše však s velikou ztrátou času a spolu s výlohami poštovními i s výlohou za nově vystavený lístek odběrací spojeno jest. A což teprve, když se ztratily nejen lístky a diplomy s čísly podílníků, nýbrž i jména jejich nejsou známa a na představenstvu Dědictví se žádá, aby najednou veliký počet všech údů Dědictví celého okolí nebě celé rozsáhlé farnosti, jichž ani jména ani čísla nebyla udána, v matrikách vyhledalo a jim nové lístky vydalo!

Aby se takovým zmatkům a obtížím předešlo, prosíme velebné duchovenstvo, kteréž vyzvedání ročních podílů pro členy Dědictví z děkanství, z farnosti nebo z okolí obstarává, aby lístky odběrací na bezpečném místě, totiž v archivu farním uschovávalo a k němu i úplný seznam všech tamních členů Dědictví i s čísly diplomů přiložiti a tak zachovávatí ráčilo. — Zároveň se p. t. velebné duchovenstvo česko-slovanské snažně žádá, aby Dědictví Cyrillo-Methodějské opět, jak bývalo jindy, mezi lidem hojně šířiti, rovněž i samo do Dědictví hojně přistupovati ráčilo.

Vladimír Šťastný,

starosta Dědictví.

K laskavému povšimnutí p. t. údům!

1. Každý úd nechť sobě lístek odběrací buď u sebe nebo na farním úřadě uschová, poněvadž toliko na poukázání jeho díla Dědictvím vydaná obdrží.

2. Kdo by list odběrací ztratil anebo komu dochází, nechť ve vyplaceném psaní (franko) od „Pokladnictví Dědictví sv. Cyrilla a Methoděje v Brně“ nového listu sobě vyžádá a k témuž cíli číslo listu ztraceného udá, které v diplomu zaznamenáno nalézá, a nemá-li ani toho, aspoň nechť řádně jméno své a rok přistoupení k Dědictví oznámí; na poštovní výlohy a za zhotovení nového lístku nechť 20 h (nejlépe v poštovních známkách) přiloží.

3. Každoročně na podzim, když to oznámeno bude „Hlasem“, nechť každý úd list odběrací dá podepsati od svého duchovního pastýře na důkaz, že na živě jest a právo má, díla odebírat, a takto podepsaným listem nechť se vykáže v knihkupectví na listě zpředu naznačeném, kde se mu kniha vydá.

4. Od vydávání a zaobalení zásilky každoročně platí se v knihkupectví za knihu po 6 haléřích. Kdo však ve dvou letech dla svá z knihkupectví nevyzdvihne, bude se za to míti, že se práva svého vzdává a je Dědictví věnuje.

5. Radno jest, aby všichni údové farnosti neb i celého dekanátu (vikariátu) se společně o svá díla v náležitém knihkupectví přihlásili, jelikož jim takovým způsobem povozných útrat ubude; ovšem musejí všichni své odběrací lístky od duchovního pastýře podepsané neb aspoň čísla těch lístků s připojenými jmény a s potvrzením vel. duchovního pastýře na své knihkupectví zaslati, zároveň i poplatek vypadající za vydání oněch knih po 6 h za knihu (jakož nad to 12 h za poštovní lístek, děje-li se zásilka poštou) připojiti a útraty zaláním způsobené sami zapraviti. Kdo by chtěl, aby mu byla jednotlivě podílná kniha poslána pod křížovou obálkou, nechť ve vyplaceném listě svému knihkupectví pošle svůj odběrací lístek a přiloží ve známkách poštovních kromě 6 h za knihu ještě 30 h na poštovné.

6. Pro uvarování všelikého zmatku jest každý úd povinný, knihy své odebírat z toho knihkupectví, kteréž mu zpředu vykázano jest; přestěhuje-li se však blíže jiného, jemu přístupnějšího knihkupectví, nechť to „Pokladníkovi Dědictví Cyrillo-Methodějského“ oznámí, a stane se po vůli jeho.

7. Úmrtí každého úda nebo vymření rodiny za úda zapsané račtež dpp. duchovní správce nebo p. t. příbuzní zemřelého pokladníkovi laskavě oznámiti.

Řídící výbor „Dědictví sv. Cyrilla a Methoda“.

Msgr. Vladimír Šťastný, pap. komoří a bisk. rada, rytíř cíř. rak. řádu Františka Josefa, em. professor gymn. v Brně, starosta. — Dr. Robert Neuschl, bisk. rada a konsist. assessor, professor bohosloví v Brně, jednatel. — Msgr. Antonín Adamec, pap. komoří, bisk. rada a konsist. assessor, regens bisk. bohosloveckého ústavu v Brně, pokladník. — Dr. Josef Dvořák, konsist. rada a professor bohosloví v Brně. — Dr. Karel Eichler, konsist. rada, katecheta v Brně. — Tomáš Hájek, č. konsist. rada, farář na odpoč. v Kroměříži. — Ferdinand Harna, farář ve Chvalkovicích u Olomouce. — Msgr. Dr. Jak. Hodr, sídelní kanovník král. kapitoly, pap. komoří, bisk. rada a konsist. assessor, em. professor bohosloví v Brně, revisor účtů Dědictví sv. Cyr. a Meth. — Dr. František Hošek, kons. rada, emer. prof. bohosloví v Meranu. — Alois Hrudíčka, bisk. a kons. rada, děkan a farář v Telči. — František Janovský, kons. rada, c. k. prof. náb. na ústavu pro vzdělání učitelek v Brně. — Dr. Fr. Kolísek, kons. rada, správce fary a I. vikář při síd. bisk. chrámu P. v Brně. — František Korec, konsist. rada a farář v Urbanově. — Dr. Jos. Kupka, bisk. rada a konsist. assessor, prof. bohosloví v Brně. — Jan Novotný, kons. rada, děkan a farář v Radostíně. — Msgr. Dr. Josef Pospíšil, pap. komoří, síd. kanovník král. kapitoly, em. prof. theologie, direktor a em. regens bisk. alumnátu v Brně. — Msgr. Fabian Roháček, pap. komoří, sídelní kanovník král. kapitoly, bisk. rada a kons. assessor v Brně. — P. Alois Slovák, O. S. A., konsist. rada, dieces. předseda sv. Josef. jednot. jinochů a mužů v Brně. — Josef Svoboda, č. kanovník, bisk. rada a konsist. assessor, arcikněz, děkan a farář v Lulči. — Tomáš Štlinger, O. S. A., konsist. rada, redaktor »Hlasu« v Brně. — Msgr. Robert Šuderla, inful. prelát I. a kapitolský děkan stoličního chrámu Páně v Brně, ap. protonotář a domácí prelát J. Svatosti, býv. revisor účtů Děd. sv. Cyr. a Meth. — Fr. Weber, farář v Miloticích, expositorio can. orn., rytíř. b. hrobu Jerusalema. — Maxmilian Weinberger, konsist. rada a II. vikář při bisk. chrámu Páně v Brně. — Msgr. Jan Kř. Vojtěch, inful. prelát II. a arcijáhen stol. chrámu P. v Brně, pap. komoří, em. direktor boh. alumnátu, em. prof. theologie. — Dr. Pavel Vychodil, O. S. B., konsist. rada, ředitel tiskárny v Brně. — Theodor Wolf, č. kanovník, bisk. rada, konsist. assessor, c. k. prof. v Brně. — Ignát Wurm, vikář stol. chrámu Páně, kn. arcib. rada a konsist. assessor v Olomouci, rada nejč. biskupa Žakovského, konsist. rada Bosenký, Srjemský a Lvovský.

Příjem a výdaj Dědictví sv. Cyr. a Meth.

od 1. ledna do 31. prosince 1903.

Číslo	Příjem a výdaj	Na	Na	
		úpisech	hotovosti	
		K	K	h
	Zbytek od roku 1902.:			
	A) Ve veřejných fondcích . . .	172700		
	B) Na hotovosti	—	1253	02
	Nový příjem:			
I.	Úroky	—	7373	24
II.	Vklady nových údů, splátky, dary a odkazy*)	—	1952	52
III.	Za prodané knihy	—	722	11
IV.	Rozličné příjmy	—	5	30
	Souhrn příjmů . . .	172700	11306	19
	Výdaj:			
I.	Za tisk a papír	—	6323	03
II.	Honorář	—	901	70
III.	Za vazbu	—	2329	60
IV.	Daně (aequivalent poplatkový s příspěvkem školním)	—	382	88
V.	Poštovné a povozné	—	219	85
VI.	Různé výdaje	—	460	
	Souhrn výdajů . . .	—	10617	06
	Bilance:			
	Když se od příjmů	172000	11306	19
	odpočítá vydání		10617	06
	zbývá koncem roku 1902	172700	689	13
	*) Dar »Nejmenovaného«	—	200	—
	Odkaz vdp. Josefa Pojmona, č děkana a em. faráře v Polné (po srážce přenosné daně)	—	356	80
	Odkaz vdp. Leopolda Derky, kons. rady a faráře v Milonicích	—	41	42

Vladimír Štastný,

t. č. starosta.

Dr. Jak. Hodr,

t. č. zkoumatel účtů.

Antonín Adamec,

t. č. pokladník.

Seznam spisů,

kteřé Dědictví sv. Cyrilla a Methoděje v Brně za 54 roků
své činnosti vydalo :

R. 1851. — Moravan, kalendář na r. 1852. (pořadatel v r. 1852 až 1859 B. M. Kulda)	ve	5.000	výt.
R. 1852. — Moravan, kalendář na r. 1853 . .	"	2.000	"
Obraz sv. Ludmily od Jos. Hellicha	"	2.000	"
R. 1853. — Moravan, kalendář na r. 1854 . .	"	2.000	"
Podíl č. 1. Procházka Tom., Putování Krista Pána po sv. zemi .	"	2.000	"
Mapa Palestiny od Jana B. Fáborského	"	2.000	"
R. 1854. — Moravan, kalendář na r. 1855, .	"	4.000	"
Podíl č. 2. Fr. X. Škorpík, Missie tichomořské,	"	3.000	"
Mapa Černé Hory od Jana B. Fáborského	"	3.000	"
R. 1855. — Moravan, kalendář na r. 1856, .	"	4.500	"
Podíl č. 3. Procházka J., Montalembertův Život sv. Alžběty, .	"	3.500	"
Manes Josef, Diplom pro údy D. sv. C. a M. (umělecká mědirytina) dává se každému novému údu.			
R. 1856. — Podíl č. 4. Sušil Fr., Josefa Flavia O válce židovské	"	4.000	"
Moravan, kalendář na r. 1857, .	"	8.000	"
Mapa Palestiny 2. vyd.	"	2.000	"
Procházka Jak., Život sv. Alžběty 2. vyd.	"	2.000	"
R. 1857. — Moravan, kalendář na r. 1858, .	"	10.000	"
Podíl č. 5. Štule V., Život sv. Cyrilla a Methoděje	"	8.000	"
Obraz sv. Cyrilla a Methoděje od Jos. Hellicha	"	8.000	"
Podíl č. 6. Novotný V., Fabiola od Wisemana	"	8.000	"
Mapa Italie stř. od Jana B. Fáborského	"	8.000	"
Obrázek sv. Cyrilla a Methoděje (8 ^o) od Jos. Hellicha	"	24.000	"
R. 1858. — Moravan, kalendář na r. 1859, .	"	10.000	"
Podíl č. 7. Valouch Fr., Život sv. Jana Kapistrana	"	10.000	"
Podíl č. 8. Dudík Ant., Právě dějiny sv. mučovníků vých.	"	10.000	"

R. 1859. — Moravan, kalendář na r. 1860, (poř. B. M. Kulda a Ig. Wurm)	ve 12.000 výt.	
Podíl č. 9. Dr. Bílý Jan, Dějepis sv. kat. církve	" 12.000	"
Obraz sv. Vojtěcha od Jos. Hellicha,	" 12.000	"
R. 1860. — Moravan, kalendář na r. 1861, (poř. v r. 1861—1866 Ig. Wurm)	" 15.000	"
Podíl č. 10. Procházka Jak., Život sv. Františka Borg.	" 13.000	"
R. 1861. — Moravan, kalendář na r. 1862,	" 15.000	"
Podíl č. 11. Procházka Mat., Život Bl. Jana Sarkandra	" 15.000	"
R. 1862. — Moravan, kalendář na r. 1863,	" 14.000	"
Podíl č. 12. Procházka Jak., Život sv. Angely z Mer.	" 13.000	"
R. 1863. — Moravan, kalendář na r. 1864,	" 14.000	"
Podíl čís. 13. Dr. Hošek Fr. X., Život a spisy sv. Augustina	" 13.000	"
R. 1864. — Moravan, kalendář na r. 1865,	" 13.000	"
Podíl č. 14. Ronovský Fr., Hospodářská kniha	" 13.000	"
R. 1865. — Moravan, kalendář na r. 1866,	" 15.000	"
Podíl č. 15. Dr. Chmelíček Jos., Cesta do sv. země I.	" 13.000	"
R. 1866. — Moravan, kalendář na r. 1867, (poř. Ig. Wurm a Jan Kř. Vojtěch)	" 12.000	"
R. 1867. — Moravan, kalendář na r. 1868, (poř. v r. 1868—1873 Jan Kř. Vojtěch)	" 14.000	"
Podíl č. 16. Dr. Chmelíček Josef, Cesta do sv. země II.	" 13.000	"
R. 1868. — Moravan, kalendář na r. 1869,	" 12.000	"
R. 1869. — Moravan, kalendář na r. 1870,	" 14.000	"
Podíl č. 17. Dr. Chmelíček Josef, Cesta do Francouz a Španěl I.	" 13.000	"
R. 1870. — Moravan, kalendář na r. 1871,	" 13.000	"
R. 1871. — Moravan, kalendář na r. 1872,	" 15.000	"
R. 1872. — Podíl č. 18. Dr. Chmelíček Josef, Cesta do Francouz a Španěl II.	" 13.000	"
(Moravan, kalendář na r. 1873. vydán byl již nákladem Bedřicha hraběte Sylva Tarouccy.)		
R. 1873. — Podíl č. 19. Dr. Chmelíček Josef, Cesta do Francouz a Španěl III. a Soukop Jan, Výlet do Solnohradu	" 13.000	"
R. 1874. — Podíl č. 20. Poimon Fr., Žena křesť. dle Marchala	" 12.000	"

R. 1875. — Podíl č. 21. Procházka Mat., Křest. muž od Marchala	ve 12.000 výt.
R. 1876. — Podíl č. 22. Kosmák V., Kukátko I.	" 13.000 "
R. 1877. — Podíl č. 23. Dumek J., Hospodářská čítanka	" 11.800 "
R. 1878. — Podíl č. 24. Kosmák V., Kukátko II.	" 11.500 "
R. 1879. — Podíl č. 25. Procházka Jak., Život sv. Františka Sal. I.	" 10.000 "
R. 1880. — Podíl č. 26. Procházka Jak., Život sv. Františka Sal. II.	" 10.000 "
R. 1881. — Podíl č. 27. Hakl Boh., Cesta do Říma	" 9.500 "
R. 1882. — Podíl č. 28. Dobrý J., Haringera Život eth. Klem. M. Hofbauera	" 9.500 "
R. 1883. — Podíl č. 29. Kosmák V., Kukátko III.	" 9.500 "
R. 1884. — Podíl č. 30. Procházka Mat., Sborník sv.-Methodějský	" 9.550 "
R. 1885. — Podíl č. 31. Rejzek A., Sv. Josafat	" 9.050 "
R. 1886. — Podíl č. 32. Dr. Procházka Mat., Missie jesuitské	" 9.050 "
R. 1887. — Podíl č. 33. Eichler K., Poutní kniha I. díl, Poutní místa 1. část . . .	" 9.050 "
R. 1888. — Podíl č. 34. Eichler K., Poutní kniha I. díl, Poutní místa 2. část . . .	" 9.050 "
R. 1889. — Podíl č. 35. Rejzek A., Bl. Edmund Kampion	" 9.050 "
R. 1890. — Podíl č. 36. Kosmák V., Kukátko IV.	" 9.100 "
R. 1891. — Podíl č. 37. Jos Koudelka, Život sv. Aloisia	" 9.100 "
R. 1892. — Podíl č. 38. Kosmák V., Kukátko V.	" 9.100 "
R. 1893. — Podíl č. 39. Korec, Poutní kniha II. díl, Modlitby a písně	" 15.000 "
R. 1894. — Podíl č. 40. Rejzek A., Bl. Anežka Česká	" 9.500 "
R. 1895. — Podíl č. 41. Weinberger M., Obrazy z katolických missií	" 9.500 "
R. 1896. — Podíl č. 42. Čtvero vzorů kř. života. Napsali Fr. Tater, A. Hrudíčka, F. Janovský	" 9.500 "
R. 1897. — Podíl č. 43. Tři povídky. Napsal František Valoušek	" 9.500 "
R. 1898. — Podíl č. 44. Učení katol. náboženství — Podíl č. 45 Tenora Jan, Život sluby B. P. Martina Středy	" 8.000 "
R. 1899. — Podíl č. 46. Kolísek Leop., Lurdy	" 9.500 "
R. 1900. — Podíl č. 47. Bartoš Fr., Domácí čítanka	" 10.000 "
R. 1901. — Podíl č. 48. Zpět k Římu. Napsali Fr. Janovský, J. W. a P. Pavelka	" 9.500 "

R. 1902. — Podíl č. 49. Hrudička A., Františka Slavatová, Vrba R., O úpadku stavu rolnického, Perútka Fr., Katechismus střídmosti a zdrženlivosti		ve 9.500 výt.
Z toho zvláštní otisky:		
A. Hrudička, Františka Slavatová	"	1.500 "
R. Vrba, O úpadku stavu rolnického	"	1.500 "
Fr. Perútka, Katechismus střídmosti	"	1.500 "
R. 1903. — Podíl č. 50. Hlavinka Alois, Dějiny světa v obrazech. Díl I.	"	10.000 "
R. 1904. — Podíl č. 51. Konečný Filip Jan, Jen katolické náboženství má budoucnost. Šťastný Vlad., Památce Františka Sušila		
	"	9 000 "
Z toho zvláštní otisky:		
Konečný Filip Jan, Jen katolické náboženství má budoucnost	"	1.000 "
Šťastný Vlad., Památce Františka Sušila	"	1.000 "

Oznámení.

Pan **Jan E. Tomola**, majitel ústavu sochařského a kamenického v Brně, v silniční třídě č. 43., jenž provedl pomník Sušilův a Procházekův, zhotovil ve prospěch téhož pomníku zdařilé sádrové odlitky medaillonu v průměru 41 cm. s dvojitým poprsím Sušila a Procházky. Medaillon ten bude milou památkou na oba naše slavné muže, pěknou ozdobou pokoje, a čistý výtěžek bude věnován na uhrazení výloh za pomník a na fond pro budoucí trvalé zachování pomníku; protož zvou se ctitelé obou našich oslavencův, aby sobě medaillon ten hojně objednávali.

Ceny medaillonu na místě u p. Tomoly v Brně jsou:
 medaillonu bílého 4 K 80 h
 » bílého lakovaného 5 K 20 h
 » bronzovaného nebo pozlaceného 5 K 40 h

Kdo by sobě přál zásilku poštou, nevyplacenou, dlužno, aby poslal kromě ceny za medaillon ještě 2 K 40 h za bednu, balivo a nákladní list.

Objednávky zprostředkuje

Ant. Adamec,
 pokladník »Dědictví sv. Cyr. a Meth.« v Brně.

Výprodej knih

z Dědictví sv. Cyrilla a Methoda v Brně
za cenu velmi sníženou.

Dědictví sv. Cyrilla a Methoděje má, jak z níže položeného seznamu spatřiti lze, hojnost knih na skladě, kteréž za velmi levnou, v témž seznamu naznačenou cenu prodává. I vybízí všechny ušlechtilé podporovatele dobrého čtení, aby si neobtěžovali tu neb onu knihu neb i více knih z našeho Dědictví buď pro sebe nebo pro místní knihovnu objednat. Poslouží tím předně sobě samým, neboť obdrží knihy obsahu dobrého, velmi poučného a namnoze i mile zábavného, na nichž spolu nelpí nic z onoho kalu jedovaté nevěry a nemravnosti, jímž za našich dnů mnohé knihy potřísněny jsou; poslouží tím však také našemu Dědictví a umožní, aby se budoucně údům větší podíly dávati mohly. — Kdo si řečené knihy opatřiti hodlá, ať se obrátí ústně nebo písemně na pokladníka téhož Dědictví, vdp. **Antonína Adamce**, regenta v bohosloveckém ústavě v Brně, Antonská ulice, biskupský alumnát. — Kdo již napřed peníze posílá, přidejž, objednávali se více knih, ku ceně knih také 12 h na kolkovaný nákladní list, objednávali se jen jedna kniha, 20 h na vyplacenou zásilku pod křížovou obálkou. — Zároveň vybízí ctěné příznivce dobrého tisku, aby hojně za údy přistupovali, Vklad III. tř. pro osobu doživotně obnáší 20 K, pro rod, pro knihovny a podobné věčné údy na vždy 40 K, a mohou vklady i v ročních lhůtách po 10 K aneb i v menších jakýchkoli lhůtách dle možnosti se spláceti. Každý nově přistouplý úd obdrží ihned kromě posledního podílu ještě 3 knihy nádavkem v odměnu, a členové kněží slouží každoročně za všechny živé i zemřelé spoluúdy mše sv. — Ptp. údové, kteří na splátky do D. C. M. vstoupili, žádají se, aby další splátky a doplatky posílali.

Seznam knih, které Děd. sv. Cyr. a Meth. za snížené ceny prodává

J m é n o d í l a	Počet exempl. na skladě	Pův. cena		Sníž. cena	
		K	h	K	h
<i>Valouch F.</i> , Život sv. Jana Kapistrana	60	3	20	1	50
<i>Dr. Bílý J.</i> , Dějepis církve katolické . .	150	4	—	1	60
<i>Procházka J.</i> , Život sv. Františka Borgiáše	50	2	40	1	50
<i>Procházka M.</i> , Život bl. Jana Sarkandra	623	4	—	2	—
<i>Dr. Chmelíček J.</i> , Cesta do sv. země, II. díl	219	3	—	1	—
„ Cesta do Francie a Španěl, I. díl	30	2	—	1	—
„ „ „ „ „ „ „ II. „	961	1	50	—	60
„ „ „ „ „ „ „ III. „	962	1	—	—	40
<i>Poimon F.</i> , Žena křesťanská	40	1	20	—	60
<i>Procházka M.</i> , Muž křesťanský	175	1	60	1	—
<i>Dumek J.</i> Hospodářská čítanka	918	1	60	1	—
<i>Procházka J.</i> , Život sv. Františka Sal., II. d.	150	1	60	—	30
<i>Hakl B.</i> , Cesta do Říma a do Neapole	69	2	—	1	40
<i>Procházka M.</i> Sborník svato-Methodějský	100	1	80	1	40
<i>Rejzek A.</i> , Sv. Josafat	130	2	—	1	60
<i>Procházka M.</i> Missie jesuitské	323	1	80	1	40
<i>Dr. Eichler K.</i> Poutní kniha, I. díl Poutní místa 1. část	40	1	60	1	20
„ „ „ „ „ „ „ 2. „	313	2	40	2	—
<i>Rejzek A.</i> , Bl. Edmund Kampian	432	2	40	2	—
<i>Koudelka J.</i> , Život sv. Aloisia	573	2	40	2	—
<i>Kosmák V.</i> , Kukátko, V. díl	50	2	40	2	—
<i>Korec</i> , Poutní kniha II. d. Modlitby a písně.	3996	3	—	2	—
<i>Rejzek A.</i> , Bl. Anežka Česká	1122	2	40	2	—
<i>Weinberger M.</i> , Obrazy z katol. missií .	1321	2	40	2	—
<i>Tater, Hrudička, Janovský</i> , Čtyři vize kř. života	1471	2	40	2	—
<i>Valoušek F.</i> , Tri povídky	1964	2	40	2	—
<i>Tenora Jan</i> , Život P. Martina Středy T. J.	2040	3	—	2	—
<i>Kolásek Leopold</i> , Lurdy a pout do Lurd .	1584	2	40	2	—
<i>Bartoš Frant.</i> , Domáci čítanka	1910	2	40	1	50
<i>Janovský, Weiss, Pavelka</i> , Zpět k Římu .	2480	2	—	1	50
<i>Hrudička A.</i> , Františka Slavatová, <i>Vrba</i> <i>R.</i> , O úpadku stavu rolnického <i>Perútko</i> <i>Fr.</i> , Katechismus střídmosti	2797	2	60	2	—
Z toho zvláštní otisky:					
<i>Hrudička, Františka Slavatová</i>	915	1	40	1	—
<i>Vrba, O úpadku stavu rolnického</i>	1255	—	80	—	40
<i>Perútko, Katechismus střídmosti</i>	541	—	40	—	20
<i>Hlavinka Al.</i> , Dějiny světa, I. díl	4144	3	—	2	—
<i>Konečný F. J.</i> , Jen katol. náboženství má budoucnost, <i>Šťastný Vl.</i> , Památce Františka Sušila	9000	2	40	2	—
Z toho zvláštní otisky:					
<i>Konečný F. J.</i> , Jen katol. náboženství má budoucnost,	1000	2	—	—	—
<i>Šťastný Vl.</i> , Památce Františka Sušila	1000	0	40	—	—
Mimo to je na skladě:					
„Moravan“, kalendář od roku 1871	—	—	72	—	80
„ „ „ „ „ „ „ 1872	—	—	72	—	80
Obraz „svatého Vojtěcha“	—	—	66	—	40
Mapa Černégory	—	—	20	—	8
Mapa Střední Italie	—	—	40	—	10

Statistický výkaz údů Dědictví sv. Cyrilla a Methoda podle roků, kdy vstoupili.

Roku	při- stoupilo úďů	z nichž jest zaklada- telů	I. třídy	II. třídy	III. třídy	Rodů a úďů věčných	Kněží
1850	59	5	6	5	43	4	45
1851	350	10	5	17	318	61	168
1852	535	8	5	5	517	161	147
1853	745	—	—	4	741	221	71
1854	799	—	—	1	798	144	67
1855	1247	1	—	6	1240	268	137
1856	1228	1	—	2	1225	287	122
1857	1697	—	—	3	1694	276	259
1858	1291	—	—	2	1289	202	95
1859	1475	1	—	2	1472	352	107
1860	1041	1	—	—	1040	184	50
1861	831	—	—	1	830	186	70
1862	695	—	—	1	694	122	22
1863	593	—	—	—	593	77	25
1864	205	—	—	—	205	55	5
1865	126	—	—	—	126	14	2
1866	130	—	—	2	128	34	2
1867	151	—	—	—	151	50	10
1868	170	—	—	2	168	48	28
1869	106	—	—	—	106	36	10
1870	78	—	—	1	77	5	6
1871	40	—	—	—	40	—	2
1872	48	1	—	—	47	1	5
1873	50	1	—	—	49	2	9
1874	68	1	—	1	66	1	12
1875	49	1	—	9	39	—	11
1876	45	—	1	6	38	—	14
1877	47	1	—	9	37	2	10
1878	21	1	—	10	10	—	5
1879	64	1	—	13	50	8	12
1880	51	4	—	—	47	12	11
1881	56	1	—	—	55	3	14
1882	59	—	—	—	59	8	22
1883	54	—	—	—	54	7	14
1884	57	—	—	—	57	10	22
1885	162	1	—	—	161	32	36
1886	47	—	—	1	46	13	6
1887	38	—	—	—	38	8	4
1888	61	—	—	—	61	11	25
1889	66	—	—	—	66	13	27
Snešeno	14635	40	17	103	14475	2918	1709

Roku	při- stoupilo údů	z nichž jest zaklada- telů	I. třídy	II. třídy	III. třídy	Rodů a údů věčných	Kněží
Přeneseno	14635	40	17	103	14475	2918	1709
1890	105	—	—	1	104	15	57
1891	140	—	—	—	140	13	78
1892	183	—	—	—	182	16	114
1893	154	1	—	—	154	16	76
1894	151	—	—	—	151	14	61
1895	118	1	—	—	117	14	59
1896	149	—	—	—	149	14	89
1897	73	—	—	—	73	10	42
1898	172	—	—	—	172	7	123
1899	181	1	—	—	180	15	56
1900	86	—	—	—	86	19	33
1901	70	—	—	—	70	7	40
1902	81	—	—	—	81	12	33
1903	62	—	—	—	62	16	33
Souhrn	16360	43	17	104	16193	3106	2603

Seznam zemřelých údů Dědictví ss. Cyrilla a Methoděje.*)

Z diecése Brněnské:

Beran Václav z Rokytnice.

Vdp. Eliáš Jakub, kons. rada a prof. náboženství na ústavě
* učitelek v Brně.

Grimm František a Anna ve Vilímovicích.

Javůrek Albert v Náměšti.

Kalandra František ve Světlé.

*) Uctivě žádáme všech p. t. příznivců našeho Dědictví,
aby úmrtí spoluúků správě Dědictví rychle oznamovali, jelikož
se to u mnohých teprve po letech stávalo.

Msgr. Karlík Eduard, kanovník a děkan v Mikulově, člen vý-
boru a býv. první pokladník D. C. M.
Kostíkovi manželé ve Světlé.
Dp Kubiček Antonín, farář v Bihařovicích.
Dp Michálek František, farář v Čebíně.
Možný Pavel v Horákově
Plchova Anna v Boskovicích.
Švarcova Terezie v Krumlově
Vlasáková Františka v Kobeřicích.

Z arcidiecése Olomucké :

Burešova Františka v Předmostí, zakladatelka rodu.
Drlíkova Johanna v Dubicku.
Gazárek Matouš v Lideřovicích.
Kadlčík Dominik v Čelčicích.
Dp. Ležák Alois, vikář při dómě v Olomouci.
Mikova Aloisie v Křelově.
Plevova Antonie v Kokorách.
Podivínských Terezie v Dubicku.
Procházkova Marie v Holici.

Z arcidiecése Pražské :

Vdp. Krupička Václav, děkan v Lysé n. L.

Z diecése Budějovické :

Dp. Geringer Karel, farář v Modré Hůrce.

Tito v Pánu zesnulí údové poručení buďtež nábožným
modlitbám údův živých.

Modleme se. Bože, všech věrných Stvořiteli a Vykupiteli,
duším služebníkův a služebnic svých odpuštění všech hříchů
rač dáti, aby prominutí, kterého vždycky žádali, pobožnými
prosbami dojiti mohli. Skrze Krista Pána našeho. Amen.

Odpočinutí věčné dejž jim, Pane, a světlo věčné ať jim
svítí! Ať odpočívají v pokoji. Amen.

Roč. 67. „HLAS“ 1905.

časopis věnovaný zájmům našeho lidu vůbec a jednotlivých stavů zvláště, psán jest slohem řízným, srozumitelným a jasným.

»HLAS« přináší články úvodní o všech událostech sběhnuvších se na poli politickém, národním, církevním, národohospodářském a společenském, dále přehledy politické, různé zprávy, dopisy, články hospodářské, literární, bursu, trhy, loterii atd. — Části zábavné věnuje se obzvláště péče. Jmenovitě píší pod čáru oblíbení u našeho lidu proslulí spisovatelé Dostál, Veselý, Křen a m. j. — Pro velikou svou rozšířenost hodí se »HLAS« pp. obchodníkům, živnostníkům k ohlášení inserátů nejrozmanitějšího druhu. Ceny levné.

„HLAS“ vychází jako denník a týdeník.

Denník stojí poštou měsíčně 2 K 50 h, ročně 30 K, týdeník čtvrtletně 2 K, ročně 8 K.

Administrace „HLASU“ v Brně, Alžbětina tř. č. 4.

Roč. 28. „OBZOR“ 1905.

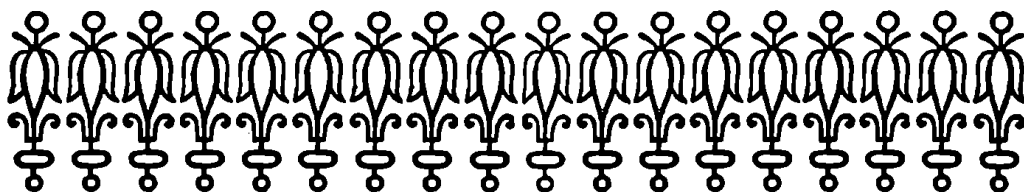
Časopis pro poučení a zábavu.

Vychází dvakrát za měsíc

Redaktor Vlad. Šťastný.

Předplatné celoročně s poštovní zásilkou 4 K přijímá administrace »OBZORU« v Brně.

Za heslem »Dědictví otcův zachovej nám, Pane!« hledí »OBZOR« hojným a vybraným čtením poučným i zábavným utvrzovati lid náš ve víře a lásce k církvi a vlasti a nabádati hlavně k dobře a po křesťansku spořádanému životu rodinnému našich zbožných předků, který se bohužel čím dále tím žalostněji porušuje. — Cena ročníku 4 K (2 zl.). Každému řádnému předplatiteli jest volno objednat ku svému výtisku libovolný počet výtisků mimořádných po 2 K na rok, čímž stává se »OBZOR« nejlacinějším podobným listem. Zřejmo však, že může se udržeti jen hojným odebíráním a šířením ve všech vrstvách národa našeho. Budiž tedy údům našeho »Dědictví« vřele doporučen.

Oznámení.

Dědictví sv. Cyrilla a Methoda vydalo a hojnému šíření doporučuje:

POUTNÍ KNIHU. MODLITBY A PÍSNĚ.

Sestavili Fr. Korec, farář v Řeznovicích, a Dr. Tomáš Korec, katecheta na c. k. II. českém gymnasiu v Brně.

Prodává se u pokladníka dp. Ant. Adamce, regenta bohosl. ústavu v Brně, ve snížené ceně za 1 zl. č. 2 K.

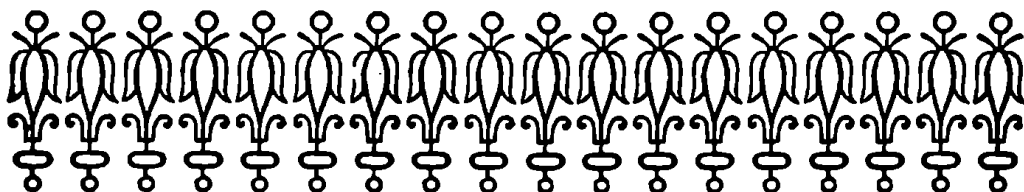
Poutní knize dostalo se církevního schválení a doporučení od nejdůst. biskupské konsistoře v Brně:

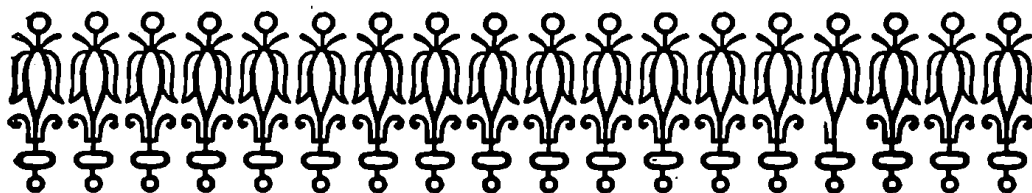
Přihlízejíc k žádosti ze dne 26. listopadu 1893 schvaluje biskupská konsistoř předloženou sobě »Poutní knihu« a přeje, aby dílo toto dlouhé a úsilovné práce hojného užitku mezi věřícím lidem přineslo. Spolu pak dosvědčuje, že odpustkové modlitby, v knize této uvedené, jsouce věrnými překlady modliteb v »Raccolta di orazioni e pie opere« obsažených, spolehlivými a správnými jsou a že odpustky za modlitby tyto — jak na str. 27. udáno jest — i duším v očistci způsobem přimluvy přivlastniti lze.

Dáno v biskupské konsistoři v Brně dne 30. listop. 1893, č. 5346.

Dr. Fr. Zeibert,
kapit. děkan.

Homolka,
sekretář.

Od nejdůst. arcibiskupské konsistoře v Olomouci :

Librum ab Haereditate SS. Cyrilli et Methodii pro anno 1893 editum »Poutní kniha« attentioni Ven. Cleri recommendamus. (Curranda Consistorialis IV, a. 1894, n. 5577.)

Zvláště pak schválila a vřele doporučila »Poutní knihu« nejdůst. biskupská konsistoř v Hradci Králové:

Vyřizující žádost ze dne 31. března 1894, klademe sobě za čest sdělití, že v nejbližším čísle zdejšího Ordinariatního listu bude uveřejněno:

Poutní kniha. Modlitby a písně. Sestavil František Korec, farář v Řeznovicích, a Dr. Tomáš Korec, katecheta na c. k. českém gymn. v Brně. Tiskem benediktinů rajhradských v Brně.

Po předmluvě a úvodu, ve kterém jest velmi dobré poučení o pouti a odpustcích, následuje na 837 stranách veliký výběr krásných, v duchu církevním sepsaných modliteb, rozjímání, promluv a notami opatřených písní. Účelem knihy jest odstraniti rozjímání, promluvy a písně nevhodné a nevkusné, které uvádějí samu poutní pobožnost v lehkost a nevážnost, a podati vůdcům poutníkův a jednotlivým poutníkům pobožnosti dobré. Kniha tato vyhovuje tomuto účelu dokonale. Vřele ji doporučujeme a žádáme, aby duchovní správy na ni důtklivě upozornili a obzvláště vůdce poutníkův, aby si ji opatřili a jí jako nejlepší příručky užívaly. Úprava jest velmi slušná, cena (1 zl. 50 kr.) mírná.

Biskupská konsistoř v Hradci Král., dne 12. dubna 1894.

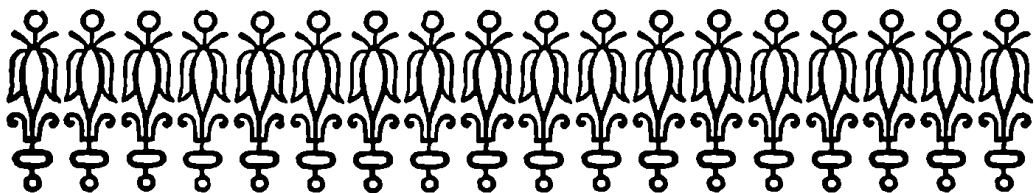
Ed. Prašinger,

gen. vikář.

Fr. Hampl,

rada.

Z časopisů velmi příznivě posoudili a důtklivě doporučili »Poutní knihu« »Obzor«, »Hlas« a »Hlídka« v Brně, »Vlast« a »Čech« v Praze.

Papežská knihtiskárna benediktinů rajhradských v Brně

vydává tyto časopisy:

HLÍDKA.

Měsíčník vědecký se zvláštním zřetelem k apologetice a filosofii.
Redaktor Dr. Pavel Vychodil. — Sešity po 5 arších velké 8°.
Předplatné ročně 8 K.

Škola Božského Srdce Páně.

Měsíčník pro katol. lid, zvláště však pro bratrstva.

Celoročně i s poštovní zásilkou 3 K 20 h. — Přílohy ku
„Škole B. S. P.“ bývají ve zvláštním předplacení tyto:

Knihovna našeho lidu. Ročně nejméně 60 archů, krásného, zábavného a poučného čtení, předplatné jen 4 K ročně.
— **Knihovna duchovní.** Sbírká spisů vedoucích a povzbuzujících ku zdravé zbožnosti, vychází v ročnících v předplacení za 4 K ročně. — **Anděl Strážný.** Časopis pro křesťanskou mládež, hojně obrázky vykrášený, vychází mimo prázdniny měsíčně o 2 arších v barevné obálce a stojí v předplacení 1 K 60 h ročně. — **Květy Marianské.** List měsíční ctitelů Panny Marie. Vychází měsíčně o 2 arších v barevné obálce a stojí v předplacení 1 K 60 h ročně

Kosmák Václ. Sebrané Spisy. Nové vydání!

Vycházejí ve dvojím vydání: na lepším a prostém papíře.

Dosud vyšlo IX. dílův. Ceny jejich jsou:

Díl I.	stran 768.	Dražší K 3 86,	lacnější K 2 12.
Díl II.	" 576.	" K 2 40,	" K 1 80.
Díl III.	" 710.	" K 2 80,	" K 2 10.
Díl IV.	" 512.	" K 2 10,	" K 1 60.
Díl V.	" 576.	" K 2 40,	" K 1 80.
Díl VI.	" 576.	" K 2 40,	" K 1 80.
Díl VII.	" 576.	" K 2 40,	" K 1 80.
Díl VIII.	" 576.	" K 2 40,	" K 1 80.
Díl IX.	" 576.	" K 2 40,	" K 1 80.

Vydání lacnější předplatné na 5 sešitů 1 K 30 h; na lepším
papíře 2 K.

BUDOUNOST.

Orgán českoslov. strany křesť.-sociální na Moravě a ve Slezsku.

(Dříve »Obrana práce a Dělnictva.«)

Vychází každý pátek.

Předplatné celoročně s poštovní zásilkou 4 K.

Redakce i admin. v Brně, Dominik. ul. č. 4.

MORAVAN.

Kalendář na rok 1905. Roč. 54. Uspořádal P. Kristin Lux,
O. S. B. Cena 90 h.

Benediktinská knihtiskárna má hojný sklad knih, obstarává tiskopisy všeho druhu správně a levně, a také má své vlastní knihařství a hojný výběr menších i větších obrázků. — Seznam knih lze dostat zdarma a franko.

Křížkovský Pav. P., **SKLADBY:**

Odvedeného prosba. Věrný do smrti. Mužské sbory. Cena partitury (4 strany) 60 h. — Dar za lásku. Smíšený sbor. Cena 6 kvartových stran 70 h. — Svatý, svatý! Mužský dvojsbor. Cena partitury 40 h. — Zpěv pohřební. Mužský sbor. Cena partitury 40 h. — Zábrana. Píseň s průvodem klavíru. Cena čtyř stran 60 h. — Proba o převoz. Šablenka. Mužské sbory. Cena 60 h. — Zahrada Boží. Mužský sbor. Stran 8. Cena 1 K. — Výprask. I. zpracování pro mužský sbor. Cena čtyř kvartových stran 50 h. — II. zpracování pro tenor solo s mužským sborem a průvodem piana. Stran 12. Cena K 1:60 — Offertorium de communi plurimorum Martyrum et in festo Oo. Sanctorum. (K obětování na den více mučedníkův a na slavnost Všechn Svatých.) Cena 50 h.

K. Eichler:

Život P. Křížkovského.

Cena 4 K.